

افغانستانده گي اوزبیک شاعر لري

يا زووجي : محمد کاظم اميني

عبدالقدير روستا کوششي بيلن

بنگاه انتشارات و مطبعة ميوند، مقابل لیسہ عالی
افغان ترک، کابل- افغانستان
تيلفون و فکس: ۰۰۹۳(۲۰)۲۱۰۳۵۶۹ ، ۰۲۰-۲۲۰۰۴۵۵
تيلفون های همراه: ۰۷۰۲۹۵۲۱۴ ، ۰۷۰۲۸۴۹۵۴ ،
۰۷۹۹۸۶۰۲۲۱ ، ۰۷۹۹۳۲۰۳۶۶
پست الکترونیک: Maiwand@asia.com

ڪتاب شناسنامه سي :

محمد كاظم اميني	يازو وچي :
پوهندوي سيد محمد عالم لبيب	توزه تووچي :
فرنگيس اميني	ڪامپيوٽر :
ڪفايت الله صافي	ديزائين :
قلم انجمني	ترقه تووچي :
۱۳۸۵ سرطان آبي	چاپ ييلي :
۱۰۰۰	تيراڙ :
	چاپ ييري: ميوند مطبعه سي

اڀسلتمه: اوشبواثر ۱۳۸۵ ييلي قلم انجمني تمانيدن چاپ ايتيلدي. ليکن مسووليت سيزليڪ بيلن چاپ مهتممي واسطه سيده مينينگ اسميم ڪتاب مقواسيده ناتوغري يازيليشي ياننده اثر باشيده گي ايڪي سوزباشي هم چيقريليب تشلندي.

کتاب فہرستی

شماره	عنوان	صفحہ
۱-	امینی تذکرہ الشعرا سی حقیده.....	۷-۱۰
۲-	سوز باشی.....	۱۱-۱۲
۱ -	آثم - عبدالسلام.....	۱۳-۱۵
۲ -	آگہ - عبدالحمید.....	۱۶-۱۹
۳ -	ابن یمین جوز جانی (ملا اکہء شبرغانی).....	۷-۱۰
۴ -	احمدی - شاہ غلام.....	۱۱-۱۳
۵ --	امینی - محمد کاظم.....	۱۴-۲۳
۶ -	اوچقون - ایرگش.....	۲۴-۳۱
۷ -	اوچقون - محمد امین.....	۳۲-۳۷
۸ -	ایشانچ - ذکر اللہ.....	۳۸-۴۳
۹ -	بخاری - میرزا شوکت اللہ.....	۴۴-۴۶
۱۰ -	بلخی - ملا نیازی.....	۴۷-۵۲
۱۱ -	بوتون - عزیز اللہ.....	۵۳-۵۵
۱۲ -	بوتون حیدری - حمید اللہ.....	۵۶-۵۸
۱۳ -	پلنگ پوش - قادری.....	۵۹-۶۰
۱۴ -	تاشقین بہایی - سید تاج الدین.....	۶۱-۶۸
۱۵ -	ثنا - محمد اسحاق.....	۶۹-۷۰
۱۶ -	جوہری - مولانا عبدالرشید.....	۷۱-۷۶
۱۷ -	حاذق - میرزا جنید اللہ.....	۷۷-۸۰
۱۸ -	حامد فاریابی - عبدالمومن.....	۸۱-۸۴
۱۹ -	حفیظی جوز جانی - محمد یحیی.....	۸۵-۸۸

- ۲۰ - حساس - صالح محمد ۸۹-۹۳
- ۲۱ - خديم - مولوي غلام محمد مخدوم ۹۴-۹۶
- ۲۲ - خيري - استاد ابوالخير ۹۷-۱۰۱
- ۲۳ - خيري - آيسلطان ۱۰۲-۱۰۴
- ۲۴ - خيري - غازي محمد همايون ۱۰۵-۱۰۷
- ۲۵ - شاه ويسی - چوت خليفه ۱۰۸-۱۱۳
- ۲۶ - شاداب - آصفه ۱۱۴-۱۱۶
- ۲۷ - شرف - داملا بيدل ۱۱۷-۱۲۰
- ۲۸ - شرف - قاري شرفالدين شرف ۱۲۱-۱۲۳
- ۲۹ - شرعي جوزجاني - سيد عبدالحكيم ۱۲۴-۱۳۰
- ۳۰ - صلاح - صالح محمد ۱۳۱-۱۳۲
- ۳۱ - طاهري - دوكتور الله بيردي ۱۳۳-۱۳۵
- ۳۲ - طالع - سيد يعقوب ۱۳۶-۱۳۸
- ۳۳ - عبرتي - تينگري بيردي ۱۳۹-۱۴۵
- ۳۴ - عظيمي سرپلي - قاري محمد عظيم ۱۴۶-۱۵۰
- ۳۵ - عظيمي اندخويي - محمد اشرف ۱۵۱-۱۵۴
- ۳۶ - غمگين - سيد فاضل غمگين ۱۵۵-۱۵۹
- ۳۷ - فيضي - داملا عاشورقل ۱۶۰-۱۶۱
- ۳۸ - قانع - سيد سراج الدين ۱۶۲-۱۶۴
- ۳۹ - قربت - مير محمد امين ۱۶۵-۱۶۹
- ۴۰ - کوهکن - محمد عالم ۱۷۰-۱۷۴
- ۴۱ - لبيب - سيد محمد عالم ۱۷۵-۱۸۰
- ۴۲ - متين اندخويي - استاد محمد امين ۱۸۱-۱۹۱

- ۴۳ - مجنون قيصاري - سيد غوث الدين ۱۹۸-۱۹۲
- ۴۴ - محيي قندهاري ۲۰۲-۱۹۹
- ۴۵ - محوي - مولانا سيد نعمت الله ۲۰۵-۲۰۳
- ۴۶ - مفتون - سيد عبدالغفور ۲۰۸-۲۰۶
- ۴۸ - مهجور ميچن خيل - سيد سليمان ۲۱۱-۲۰۹
- ۴۸ - مسكين - ملا محمد قلي ۲۱۶-۲۱۲
- ۴۹ - مقيمي اندخويي - مولانا محمد مقيم ۲۳۶-۲۲۳۴
- ۵۰ - نغير فاريابي - عبدالروؤف ۲۴۱-۲۳۷
- ۵۱ - نوري - سيف الدين ۲۴۲-۲۴۲
- ۵۲ - وکیلزاده يورتداس - غلام سخي ۲۲۵-۲۲۲
- ۵۳ - يلدا - فوزيه ۲۲۸-۲۲۶
- ۵۴ - فايده لينگن اثرلر ۲۳۲-۲۲۹

"اميني تذکره الشعرا سي" حقيده ايکي اغيز سوز

افغانستان ديب اتلگن مملکت حاضرگي زمان کويلب قوملر و ميليتلر نينگ مشترک اولکه سيدير. اوجمله دن، اوشبو اولکه نينگ شمالي منطقه لري قديم الايامدن تورکي خلقلر نينگ آنه وطني بوليب کيلگن. اوزاق اوتميشلر ده تورکي خلقلر اساساً شو زمين دن مهاجرت قيبب دنيا نينگ با شقه منطقه لريده او تراق قور گنلري و ايرکين اولکه لرنی تشکیل ايتگنلر. شونگه بناء، حاضرگي افغانستان و اينيقسه اونينگ جنوبي تورکستان ديب اتلميش شمالي ساحه لري تورکي خلقلر (بوگونگي اوزبيک و تورکمنلر) نينگ برينچي مدني اوچاقلريدن حسابلنه دی. عصرلر دواميده کويلب شاعر و يازو و چيلر، بيليم و صنعت اربابي اوشبو ساحه لرده باش کوته ريب و ايه گه ييتگنلر، دنيا صنعت و ادبياتي تاريخيده اوزلريدن اولمس اثر لر قالدیر گنلر.

سونگگي ايکي عصر جريانیده افغانستان ناملي اولکه تشکیل ايتيب کيلگندن بويان هم بويبرده يشاوچي تورکي خلقلر نينگ، ايلديزي اوزاق اوتميشلر اعماقيگه ايتيلگن ادبيات و مدنيتلري انقراضدن سقله نيب، اونينگ اوچون قوله ي شرايط بولمه ي بلکه کته توسيقلر، سانسيز سيقوو وبا سيملر موجود ليگيگه قره مه ي معين درجه ده رواجله نيب کيلدی.

قولیگزده گي اوشبو افغانستانده گي اوزبیک شاعر لري عنوانلی کتاب، انه شو ادعامیزگه یقال دلیل دیر. اوشبو کتاب موادی افغانستانده اوز آنه تیلی، ادبیاتی و مدنیتی نینگ سناقلی شیدا لریدن بولگن استعدادلی اوزبیک شاعری، یازوو چي و علمی تحقیقاتچیسې حرمتلی الحاج محمد کاظم امینی تماییدن توپله نیب حاضرگی شکلده ترتیبگه سالینگن.

مین ایسه اوکیشي نینگ صمیمي التماسیگه بناءً تیارلنگن تذکره نی کوریب چیقیدیم، اونینگ امکان قدر یخشیراق بولیشي اوچون اوز فکر لریمنی مولف گه بیان ایتدیم و کتاب متنیگه بیرمونچه لازم بولگن توزه تیشلر و انیقلیکلر کیریتدیم.

ایتیش ممکن که اوشبو توپلم اوزبیک ادبیاتی ساحه سیده بجه ریلگن نهایتده مهم و غنیمت ایشلردن بیری بولیب، افغانستان اوزبیکلری ادبیاتی تاریخیده سونگیگی ایکی عصر نینگ بوشلیقرینی معین درجه ده تولدیره دی، کتابخوانلرني حاضرگه قدر تنیلمه گن ویا آزرارق تنیلگن ادبی و مدنی شخصلر بیلن آشنا قیله دی.

قولینگیزده گي کتاب افغانستان دیب ناملنگن مملکت دنیا خریطه سیده پیدا بولگندن با شلب حاضرگی زمانگه قدریشب ایجاد ایتگن یا که ایجاد ایتیب کیله یاتگن ۵۲ شاعر نی، اولرنینگ شعر لریدن تنلنگن نمونه لری بیلن اوز ایچیگه آله دی.

اوشبو تذکره حقیده حرمتلی کتابخوانلرنینگ دقتینی
بیرایکی نکته گه جلب ایتیشنی لازم دیب تا پدیم.

توپلمگه کیریتیلگن شاعرلر. اوز ادبی مهارت و شعری
قریحت لری نقطه نظریدن بیرینچیدن، بیر، بیردن کوپ فرق
ایته دی. همده مولف اوشبو مطلبرني بیغیشیده ییترلی منبع و
قیناقه ایگه بولمه گنی سببلی بعضی بیرشاعر لرنینگ حیاتی و
آثاری لازم درجه ده یاریتمله گن.

ایکینچیدن، شاعرلر آثاریدن نمونه قیلیب آلینگن شعر
لرایچیده، بعضاً ضعیف و حتا نظم نقطه نظریدن هم نقصانلی
بولگن (شعر لر) اوچره یدی. بونینگ سببلی هم مذکور شاعر
لرنینگ اثر لری ییترلی درجه ده مولف نینگ قولیگه توشمه
گنلیگی یاکه اصلاً سقلنمگنلیگی دیر. همده شو سببلرگه اساساً
یاکه بعضی بیرتنلاو ذوقی یا شخصی مناسبت ویانده شوولر
تأثیری نتیجه سیده بعضی بیر شاعر لر بیوگرافیسی و اثری
کتابگه کیریتلمه گن.

بوکبی کیچیک کمچیلیکلرني نظرگه آلمه گن حالدده ینه
بیربار تاکید لب اوتماقچی من که (امینی تذکره الشعراسی)
(مین شونده ی دیب اته دیم) شو ساحه ده یازیلگن جوده
مهم اثر بولیب، ادبیاتیمیز تاریخی نینگ مذکور دورلرده گی
بوشلیغینی بیرمونچه تولدیره آله دی.

مین الحاج محمد کاظم امینی جنابلیگه ادبیات و
مدنیت رواجی اوچون آلیب باره یاتگن خدمتلیده اولکن

موفقيتلر ايستب، اوشبو اثرنينگ چاپ ايتيليشيني آرزو قيله
من.

حرمت ايله،

پوهندوی سيد محمد عالم لبيب

کابل، ۱۳۸۵ ييل ۳۰ جوزا

سوز باشي

اوشبو» افغانستانده گي اوزبیک شاعرلري « ناملي کتاب نینگ اورته گه کيليشي گه اساس ، افغانستان معاصر اوزبیک ادبياتي نینگ موجود اثرلريني ايزلب تاپيب اولر نینگ ايجاد کار لريني تنيشيش بيلن ، اونگه مهم وحتلي منبع يره تيش بولدي .

اوشبو اثر کورسه تيلگن مقصد يولیده بيرينچي تجربه بوليشي اوچون عيب وکمچيلک لري کوپ البته ، ليکن اونینگ يازيليشيدن اساسي مقصد ، افغانستان ناملي مملکت چيگه ره لريده قمه لیب قالگن اوزبیک تیل وادبياتي همده اوشبو فرهنگي جهندن اياق آستي بولگن محتکش خلق اوچون شوحده بير اعتبارلي معلومات بيرووچي منبعلرني ييغيش ايددي .

اولکه بويلب کتابخانه و علمي مرکز لريده اوزبیک تیل وادبياتي ، اينيقسه اخيرگي ايکي - اوچ عصر لرگه عايد معلومات بيرووچي منبعلرني اوت بيريليب ويوقه لیب کيتيشي ، شوکبي بو توغريده تدقيقي وقيديريش ايشلر اوچون زمينه يره تيلمه گنليگي اوشبو اثرني جمعلشده بيزگه تورتي بولدي .

افغانستانده گي اوزبیک خلقي ، اورته آ سيا همده باشقه چيت ايللرده يشه ب تورگن تورک - اوزبیک خلقي بيلن قوشمه فرهنگي اوتميشگه ايگه بولگنده هم ، کيينگي ايکي - اوچ عصرلرگه کيليب ، عالم سياسي خريطه سيده ينگي مملکتلرني شکلله نيشي بيلن ، اوشبو خلق استعمارچي ياووز کوچلر نینگ سياستيهگه اساسا پرچه له نيب وتورلي اتلر بيلن اته له ديگن چيگه ره ده قمه لیب قالدیلر .

اوشبو اثر ترکیبیهگه سيغدیریلگن شاعرلرني رسمي تاريخي ميلادي (۱۷۴۷) يیل شمسي هجري (۱۱۲۶) يیل ، افغانستان نینگ جهان جغرافيه سيده رسمي صورتده تشکيل

تاپشیدن باشله نه دي وکتاب نینگ آتي هم شونگه اساساً بيريلگن.

اثرگه سيغديريلگن شعرلرني کوپ قسمي اولکه بويلب رسمي مطبوعاتیده تر قلگن. جريده وکتابلر همده قوليازمه اثرلردن کوچيريپ آينگن. البته اثر ترکیبگه شامل بولگن شاعرلرني بعضي بيرخصوصياتي ، جمله دن اولرنيگ ايزچيل صورتده اوزبيک تيل وادبياتي بيلن قيزيقيب ايچکي وتشقي مطبوعاتده اولرنيگ اثرلرني نشر ايتيليشي وشونينگديک بديعي قابليت لري نظرده توتيلگن. البته شو اثرني ينگي چيقن اوزبيک املا سيگه اساسا يازيليشي شرط ايدي ، ليکن بعضي بير دوستلر نینگ ، اثر چاپي اوچون وقت آز ديگن سوزلري انه شو مقصد ني عملگه آشيريش اوچون توسيق بولدي.

بيز اوشبو ايش هنوز هم توله - توکيس بجريلمه ي ، کمچيلگي کوپ ديگن گپگه ايشانه ميز. انشالله يقين کيله جکلرده اونوي ينه - ده تکميل بوليشي اوچون قدرلي تيلداس وقانداس دانشمند لرنينگ قلمي ياردملرني کوز توته من.

يقين وقتلرده نثر بوييچه (افغانستانده گي اوزبيک يازوچيلري) ناملي اثرني هم توپلش گه الله تعالي بيزگه کوچ وقوت بيرسين ديگن اميد ده ميز.

اداغده ، اولکه ميزده گي اوزبيک تيل وادبياتي سونمس مشعلي نينگ ياغده سيگه ، نور بغيشلب تورگن رسالتمند قلمکش دوستلردن اوشبو اثرني تکميل بوليش يولیده قيلگن معنوي ياردملري اوچون چين گونگولدن منتدار چيلیک بيلديريب، الله تعالي در گاهيدن اولرگه صحت ، ساغليک وسعادت ايسته يمن.

الحاج محمد کاظم اميني

ميمنه - فارياب - ۱۳۸۵ / ۳ / ۲۵

محمد عظيم اوغلي دكتور عبدالسلام اثم

(۱۳۳۱) شمسي هجري بيلده توغيلگن

اثم تخلصي بيلن ۱۳۴۵ نچي بيلدن باشلب اولكه مطبوعاتيده
شعر لري نشر بوليب تورگن عبدالسلام، ۱۳۳۱ نچي بيل؛
ميمنه شهريگه قره شلي توکليخانه گذريده دنياگه کيليب،
باشلنغيچ اورته وليسه دوره سيني ميمنه مکتبليده بيتيريب
۱۳۵۸ نچي بيل کابل دارالفنوني نينگ، طب فاکولته سيدن
فراغت تاپدي. واوشبو بيلدن باشلب ۱۳۷۵ نچي بيللرگچه
افغانستان عامه ساغليک وزارتتي چوکاتيده ايش بجردي.
او، حاضر ايسه خصوصي ايشلر بيلن شغلنيب کيلماقده . او،
دري واوزيبک تيللريده شعر يازيب، کوپينچه ثور کودتا سيدن
کيين، اوزيبک تيليده گي مکتبلر اوچون تيار لنگن درسي قوللنمه
لرده اونينگ شعرلري ترقلگن. اثم نينگ < ينگي اچيلگن گلر >
آتلي يگانه شعري توپلمي ۱۳۵۸ نچي بيلده، افغانستان
يازوچيلر اويوشمه سي تمانيدن باسيليب چيقلگن.

مزار شمعي

اي صبا گذر قيلگيل، سين ديار ياريمگه
ايتگيل عرض حاليمني، شوخ گلعداريمگه
بیر گينه نظر قيلسين، يخشيلر ني سلطا ني
اوز عنایتي بيرله، اوشبو حال زاريمگه
بادهء وصاليدن؛ جرعه يي عطا قيلسين
ايتگيل اي صبا باريب، کوزلري خماريمگه
کوپ ستملرين کورديم، کورمه ديم وصاليني
ايندي بير کرم قيلسين، ايتگيل اول نگاريمگه
مينگه کوپ غنيمت دور؛ اولسم هجریده اثم
شمعي هم اگر ياقسه، بيرکيليب مزاريمگه

وطن سیوگیسی

اي وطن یولینگه قربان اوئیبو شیرین جانیمیز
تینچلیکدن اوزگه یوقدور دنیا ده ارمانیمیز
عاشق زارینگ ایرور میز؛ اي آنه یورتیم مدام
سین ایرور سن کعبه ودین اینه ایمانیمیز
اي سینینگ توپراق لرینگ هر ذره سي دور توتیا
سین ایرور سن اي وطن هر درد لرگه درمانیمیز
ذره سین ناشاد بولسنگ بیزگه هیچ قالمس قرار
بو جهانده سین ایرور شوکت وهم شانیمیز
دنیاده تینگسيز ایرور سن؛ مین نیچوک وصفینگ ایتاي
اي خزانسيز نوبهاریم ؛ باغ وهم بوستانیمیز
برچه میز ایسیغ قوچا غینگده یشه ب تاپدیک کمال
بیزگه حقیق کوب ایرور اي واجب الاحسانیمیز
قویمه گه یمیز گل یوزینگ گه قیلسه نامحرم نظر
یاولرینگ کوزینی تیشگا ي خنجر برانیمیز
یاولرینگ هر بیرده بولسه تاپمه گه ي بیز دن امان
فخر ایترمیز اي وطن آقسه یولینگده قانیمیز
سقله گه یمیز حر لیگینگ ني یاو لرینگ نینگ شریدن
برچه میز نینگ شول ایرور اثم کبی پیمانیمیز

بابه قل اوغلي عبدالحميد آگه

(۱۳۱۲) شمسي هجري ييلده توغيلگن

آگه تخلصي بيلن ايجاد ايتگن عبدالحميد ۱۳۱۲ نچي ييلده اندخوي اولسوالليگيگه قره شلي، عربشاه پايين قيشلاغيده دنيآگه كيليب، بيرينچي تعليماتني اوشه بيرده گي مکتبلرده بيتيردي.

۱۳۲۳ ييلده كابله گي معلم تربيه لش عالي موسسه نينگ توگتگدن سونگ اوقيتوچي صفتيده ايش باشلب ويريم عصر دواميده معلمليک مقدس وظيفه سيني بجرگندن سونگ بوندن ايکي ييل آلدين تقاعد گه چيقدی .

آگه ذواللسانين شاعر بوليب فارس - دري، همده اوزبيک تيل لريده ايجاد ايتيب كيلماقده . اونينگ شعرلري اولکه بوييچه تر قه لیب تورگن جريده وروزنامه لرده نشر ايتيلىب، حاضرگچه مستقل بير توپلم شكيلده باسيليب چيگن ايمس .

اوچمس افتخار

بو ل جهان ملكيده اوچمس افتخاريم بار ايكن
صنعت وشعر وادبده اعتباريم بار ايكن
هند ويران سرزميني، بيز بيلن معمور ايكن
مشرق ومغربگه بارسم، اختياريم بار ايكن
شوكت وشأ نيم مينينگ دنيا ارا سيغمس ايكن
علم ودانش بيرله دايم كار وباريم بار ايكن
عالم ودانا و دانشمند ايكن بابا لريم
قهرمان وراد مرد بيشماريم بار ايكن
باغ وبستاني دايم، خرم وقوناق ايرور
تنگه جان بخش ايتگوچي، باد بهاريم بار ايكن
بیر يوزيده بار ايكن يوز لر اثر بيزدن نشان
ايسكي تاريخ بغريده، كوپ ياد گاريم بار ايكن
داوروعي عالمي كيزگن كابل و بلخ وهرات
بابر ومحمود ينگليغ شهسواريم بار ايكن
سينده پنهان اي هراتيم، حشمت وجاه وجلال
سينده يوز لر افتخار آشكاريم بار ايكن
اول نوایي سوزلري كيم هر بيري گوهر ايكن
ايل اوچون بير جان كوير، عالي تباريم بار ايكن
هم قلم تيره تدی وهم اهل دلني سر فراز

ایله گن اهل سیاست، تاجداریم بار ایکن
هم بیلمدان و بلیغ و هم سخندان فصیح
شاعر شیوا بیان استواریم بار ایکن
کیم سن آگه؟ کیم ایدینگ، بیلمانگ کیمینگ اولادی سن؟
اهل معنیدن بو حقدہ انتظاریم بار ایکن
دوست کیمدور، دشمنینگ کیم، بیلمه دینگ هرگز هنوز؟
بختی ظلمت بیرله همره، روزگاریم بار ایکن

ابن یمین شبرغاني (ملا اکه)
(۱۰۰۳ قمری هجری ییلده وفات ایتگن)

خلق ارا ملا اکهء شبرغاني آتي بیلن شهرت قازانگن (ابن یمین) هجری قمری اونینچی عصر نینگ بیرینچی یرمیده، شبرغان شهریگه دنیا ده کیلیب، زمانه سی نینگ بویوک مذهبی عالمردن بیلیم اورگه نیب، کین عرفان وتصوفگه یوز کیلتیردی، زمانه سی نینگ تانیقلی سیما لریدن بولیب قالدی. اونینگ تدریس حلقه سیده بیش یوزگه یقین علم طلبه لری زمانوی بیلیم لر همده طریقت یولیده علم ومعرفت کسب ایتر ایدیله. « تحفة الزایرین » مؤلفی نینگ قولیگه اساساً ملا اکهء شبرغاني، شیخ میر خورد عزیزان سمرقندی حضرتلری واسطه سی بیلن، ارشاد درجه سیگه بیتیشگن.

شبرغان ینگی شهری مرکزی نینگ یقینیده جایلشگن ایسکی خانقاه ومدرسه، اونگه منسوب بولیب واوشبو مدرسه نینگ غربی تمانیده واقع بولگن قبرستان در حقیقت اونینگ اوی بولیب شاعر نینگ وصیتیگه بنا، وفاتیدن کین شو بیرده توپراقه تاپشیریلگن. شاعر نینگ اولگن ییلی « باغ » سوزیدن قولگه کیله دی .

« بحر الاسرار » مؤلفی، اووشبو اثرنینگ (۱۹۴) نچی بیتیده شبرغان توغریسیده بیرخیل فکر وملاحظه لر یوریتگندن کین

« شبرغان شهريده واقع بولگن برکتلي مقبره لردن بيري، متأ
خرلر شيخ المشايخي، مولانا اڪهء شبرغاني تربتي دور...»
ديب قيد ايتہ دي.

بير خيل روايت لرگه اعتبار بيرگنده، شاعر نينگ اصل آتي
محمد يا (محمد قل) ديب قيد ايتيلگن. شونينگديک بير خيل
تذکره لر مؤلفلري، اونينگ تخلصيني اوزبيکچه (اکه) سوزي،
ناتوغري صورتده (آگه) يازيلگني اوچون، اوني (آگه يا آگهي)
ديگلر.

شاعر نينگ (ملا اڪه) نامي بيلن شهرت تاپگني نينگ سببي، او
ذات نينگ سينگليسي اونينگ اوچون آزيق – أوقت كيلتيريب،
ايچكري حويليدن (خانقاه) گه كيليب، حجره ايشيکيدن « ملا
اکه » ديب چقيرگني اوچون، شاعر نينگ اصل آتي يو قالب،
اوشبو آتگه مشهور بوليب قاله دي.

ملا اڪه نينگ (۲۴۸۹) بيتني اوز ايچيگه آلگن كيچيک جملي
بير ديواني، رحمتلي مولانا عبدالرشيد جوهری تمانيدن،
پاکستان ده چاپ ايتيلگن، اوشبو اثرده، کتاب ني چاپ
ايتيلگن ييلي قيد ايتيلمه گن، ليکن چاپ قیلووچي اثر نينگ
اخيرگي صحيفه سي (۱۹۳) بيتده اوشبو اثر گه مقدمه شکلیده
يازگن متنده (۱۳۶۴ ميل - اسدآيني ۲۸) قيد ايتيب اوتگن.

اوشبو ديوان ترکیبيده فقط گينه بير اوزبيکچه غزل
سيغديريلگن.

جانيم باريچه

جان چيکاي عشقینگده جان ناتوانيم باريچه
قان توکاي کوزدين يوراکده، قطره قانيم باريچه
قوش بوليب اوچسام، ييتوشسام اول نگاريم قصرينه
تالب وخالينگ خيالي بيرله، جانيم با ر يچه
بخت اگر قيلسه مدد ييتسام وصالينگ حديغه
ايتيب- ايتيب ييغلا سم، راز نها نيم با ر يچه
فرقتينگدين ظلم بيحد ييتتي، اي سلطان حسن
قيچقيرور من داد ديب، آه وفغانيم باريچه
نيچه اي «ابن يمين» نام ونشان بولغاي عجب؟
عشق اوتیغه کويارم نام ونشانيم با ريچه

شاه الهام اوغلي شاه غلام احمد ي
(۱۳۱۴) شمسي هجري بيلده توغيلگن

شاه غلام احمد ي فارياب ولايتيگه قره شلي اندخوي شهريده دنيگه كيليب، دستله بكي تعليماتني اوشه بير ده كسب ايتيب ۱۳۴۹ نچي بيل تورك- اوزبيك ضيا لي لري تشبثي بيلن افغانستان راديو سيده اچيلگن ينگي اوزبيك تيليده گي پروگرام لرده، نطق صفتيده ايشگه باشله دي او، كوپ زمانلردن بير ي تجارت ايشلري بيلن شغلله نيب كيلماقده.

احمد ي انه تيليدن علاوه پشتو، دري، عرب وانگليس تيل لريني هم بيله دي، اونينگ اثر لري يولدوز جريده سي ارقه لي ترقه ليب كيلگن. غلامي اثر لريده وطنپورليك، انسانسيورليك، سيوگي ومحبت كبي موضوعلر، خاص اورين آلگن. اونينگ اثر لري حاضر گچه مستقل صورتده نشر ايتيلگن يوق.

کوز فصلي

کيتيب فصل خزان، باغلهر گلستان بولغوسي بير کون
آچيب غنچه؛ قیلیب خنده؛ بهاران بولغوسي بير کون
قیلیب شفقت گر او زيبا صنم کلیم ساري کیلسه
قرا توند یک شبستانیم، فروزان بولغوسي بير کون
وفاسیز دلبریم کورگچ، مینی افسرده حالیمنی
چیکیب خجالت جفالردن، پشیمان بولغوسي بير کون
چیقیب طاووس رضواندین قیلوراه وندامتله
قنات قاقیب ینه هریان، خرامان بولغوسي بير کون
«غلامی» تشله دي باشینگه غربت سایه سین، لیکن
وطن خورشیدی باشینگه، نورافشان بولغوسي بير کون

آنه وصفي

مین اوچون عمری بهارین کورمه گن جانیم آنه م
لحظه هم مهرین کونگولدن، اوزمه گن جانیم آنه م
بیغله ماقدن آنچنان شام وسحر بیردیم ملا ل
کیچه لر تاصبحدم، کوز یوممه گن، جانیم آنه م
اله لر ایتیب اوتیردی باشیمه لیل ونهار
اولتیریب یانیمده دایم، تینمه گن جانیم آنه م
باشیمه توشسه اگر بیر لحظه یی درد والم
حسرتیمده بغری بریان، اولمه گن جانیم آنه م
آی ویلر اوتدی و مکتب ساری قویدیم قدم
تیر مولیب یولیمده دایم، تینمه گن جانیم آنه م
قیسی تیل بیرلن «غلامی» وصفینی ایتسم بیان؟
چون قویاش مهر ووفاسی اوچمه گن، جانیم آنه م

قاري محمد كريم اوغلي الحاج محمد كاظم اميني
(۱۳۴۳) هجري شمسي بيلده توغيلگن

اميني تخلصي بيلن مشهور بولگن، محمد كاظم ۱۳۴۳ نچي بيل ميمنه شهريگه قره شلي دولت اباد گذريده دنيآگه كيلدي. باشلنغيچ واورته تعليماتيني عربخانه وابوعبيد جوزجاني ليسه سيده بيتيريب، كابل دارالفنوننده عالي تحصيل ايش نيتيده اوقووگه باشلب ۱۳۶۵نچي بيل اوويرده گي تيل وادبيات فاكولته سيدن فراغت تاپدي ۱۳۶۸ نچي بيلدن باشلب فارياب ولايتي ميرزا اولوغ بيك ناميده گي پيداگوژي انسيتوتونده، استاد صفتيده، شونينگديك اوشه ولايتده اطلاعات و فرهنگ رييسي لوازميده هم رسمي ايش قيلدي. اميني، ۱۳۷۷نچي بيل، شمال ولايتلري طالبان گروهه گه ساتيلىب واولر نينگ دهشتلي استيلا سيدن كيين، مهاجر بوليپ ييتي بيل پاكستان وسعودي عربستانده بدرغه ليكده يشه ب كيين اولكه گه قيتدي. حاضرايسه «ميلا دنور» ناملي آزاد جريده نينگ باش محرر ي صفتيده همده شخصي ايش قيليپ كيلماقده.

او، شعر وادبياتدن علاوه مهارتلي خطاط بوليپ تورلي هنري خطر ني يازيشگه قابليتلي دير. او، اردوو عرب تيللريني هم بيله دي. اونينگ فارس- دري همده اوزبيك تيللريده ايريم ساحه لرده يازگن تحقيقي وادبي مقاله لري. ۱۳۵۹ نچي بيل

دن بويان اولکه مطبوعاتیده، ترقه لیب کیلماقده.اونینک دری
واوزبیک تیللریده گی مقاله وشعرلری حاضرگچه مستقل
صورتده نشر ایتیلگن ایمس.

امینی(التین تاش - تغاچی- ایرکه بای - فرهاد) نینگ چاپدن
چیقگن اثرلری قوییده گیچه :

۱ - رنگین کمان شعر(تذکره ء سخنوران فاریاب) مجلد
اول(مجموعهء موء لفین) میمنه -۱۳۶۹نچی ییل.

۲ - مناقب اسلامیة(واقعات اسلامی) میمنه - ۱۳۷۳نچی
ییل- میمنه- فاریاب.

۳ - رساله ء تحفة الوزراء (تصنیف میرزا جنیدالله حاذق)
میمنه - ۱۳۷۶نچی ییل.

۴ - یادنامه سپهسالار شهید - میمنه- فاریاب ۱۳۷۶ نچی
ییل.

۵ - وطن نی ایسلب...- پشاور- پاکستان ۱۳۷۷نچی ییل.

۶ - یادنامه نفیر فاریابی- انتشارات باخترا- مزار شریف-
بلخ- ۱۳۶۴ نچی ییل.

۷ - رنگین کمان شعر- تذکرهء سخنوران فاریاب- مجلد
دوم- انتشارات کانون فرهنگی میرزا اولوغ بیک- مطبعه فرهاد-
مزار شریف- حوت ۱۳۸۴

صبا گه عرض حال

صبا بارگیل دیاریمگه گذر قیل
دیاریم حالیدن بیزنی خبر قیل
مروت قیل دیاریمگه سلام ایت
باری اورتاق ویاریمگه سلام ایت
نیچوک کیچدی دیگیل ایل لرنینگ حالی
نیچه بولدی اولوس غم پایمالی؟
امان قالدیمی یار وانشنا لـــــــر؟
باری محتاج نان بختی قرا لــــر
نی کیچدی یا و قولیده باشلریدن؟
کیشی آلمس خبر کوز یاشلریدن
اولوس لر قنچه سی تالان ایتیلدی
که قنچه حالیکه حیران ایتیلدی؟
قماقغه توشتی قنچه قرری و یا ش؟
بو حالتی نیچوک ایل ایتی برداش؟
نیچوک بولدی عزیز و آشنالر؟
بلا بیر لن یولوقن بینــــو الر
قرا تون اولدی بیر دن یاقتو کوندوز

توستدن يولوقيب بو حال مر موز
بيغيلدي علم وصنعت دستگاهي
که اولدي ملک وحشت خوفگاهي
ينه بولدي حقيقت اوشبو اوهام
کيشيلر اوز ليگين سقله شده اعدام
بوتونله ي بلده لر ايلدن بوشاشدي
ستم همده تعصب حددن اشدي
مگر کيم اسماندين ياغدي کلفت
که بولدي بر چه ايل پامال ذلت
وطنکه جهل وظلمت چاغي کيلدي
بلا وفتنه لر قير غاغي کيلدي
باري جان خوفيدن آواره بولدي
اولوس آواره راق تاباره بولدي
خلاصه قيسقه ايتسم اوشبو مقال
توشيب ايل اوزره شونده ي اغير احوال
شوغمير بيرله مين هم اشنا من
کيچه - کوندوز گرفتار بلا من
فلک بيداديدن آواره بو لگن
پناه ايزلب بسي بيچاره بولگن
فلک نينگ ظلميني سرگشته سي مين
ستم بيرله تعصب کشته سي مين
وطن نينگ کعبه سين ياو لرکه بيرگان
قدمني مکه الله ساري قويگان

اوشل يوزي قرا آواره دور مــــن
 كه شونده ي بيرده بختي قاره دور من
 وطن بوساغه سيني ايله سم يــــا د
 هجوم غم ايتار طبعيمني نا شاد
 كوزيمده اويقو يوق، دلده حضور يم
 اوشالگن جام عيشيم هم سرو ريم
 بوليب من تاكه غربت مبتلا سي
 حزين كونگول ايرور غربت اداسي

تيريكليكن بوتون دلسرد دو ر من
 تون وكون مبتلاي درد دور مــــن
 توتيلگن گرد كلفتن قباغــــيم
 كيم آرتر كون - ساين بودرد وداغيم
 بوليب رنگذرد يات و آشنا گه
 تون وكون بيغله رم يلغوز خدا گه
 وطنده سيغمه گن، عالمده سيغمس
 خدا تيندير مه گن البته تينمس

رجب آبي نينگ ۲۵- ۱۴۲۰ ميل
 مشرفيه- مسجد بلال- المدينة المنوره

وطن ني ايسلب

ايريليق درديدن ييغلب، كوزلريم نمناك ايتـه ي
كويديريپ توققيز فلكني، آه آتشناك ايتـه ي
كيچه لر تينمه ي فغان ونالهء غمناك ايتـه ي
تيلبه لرديك قيچقيريپ ايتاك- يقامني چاك ايتـه ي
ايندي كيم بولديم بدرغه، ايت كيمدن باك ايتـه ي؟
***

قيسي بير درديمگه ييغله ي بيكس وبيچاره من
قيغو وغم كلفتيدن، بغري يوز مينگ پاره من
يار دن - دلدار دن ابرو، بسي آواره من
آنه يور تيمدن جدا بولديم، ني بختي قاره من
اوي ني غم بحريگه تشلب، عقل ني دراك ايتـه ي
***

توشي عزت اوجيدن توپراقه يارقين يولدوزيم
ايمدي اوتگه ي حسرت وغم بيرله كيچه - كوندوزيم
دوست- دشمن الديده ايندي قچان قالدي يوزيم؟
اوتميشيم افسانه گه اوخشار، ايشانمگ لر سوزيم
دهرني يخشي- يمانيدن نيچه كون باك ايتـه ي
***

ييلكم اوزره قويدي گردون درد ومحنت تاغيني
حسرت وغم بيرله اوتكرديم ييگيت ليك چاغي ني
صرصر غم پايمال ايتي كونگول پيراغيني

عمر لربولدي كيشي كورمس تنيم نينگ ساغينسي
شيرهء جانيمني تاكي طعمهء ضحاك ايتيه؟
***

بیر زمان کيلدي که بولسک تاغ کبي برداشليک
مونچه هم بي اتفاقليک، بس ايرور و باشليک
بارچه قولداشليک ايتايليک، برچه ميز تيلداشليک
باش سيز اولمس هيچ ملت، ايله منگ بي باشليک
اه، آنه يورتيه ديب اوزني هر ساري چالاک ايتيه ي
***

يا امير تيمور بابام روحي مد د قيل حيدري
کيم غنيملر مکري بوزدي، اوزليگيم نينگ کشوري
بیر تمان ياو فتنه سي بي اتفاقليک بير سا ري
بير لشينگ خلقيم قوريلسين بير « سد اسکند ري »
شانلي اجداديم يولين ايزلب، اوزيم چالاک ايتيه ي
***

قيغو دن يازديم يارانلر غملي کونگلوم ناله سي
قيده بولسم ميلي، کونگلوم دور وطن نينگ واله سي
برچه ميز بير تن ايرور ميز، بير درخت نينگ ياله سي
غفلت اويغو سيدن اويغان، تبيران اوزبيک باله سي
غم هجوميدين پريشان کونگلومي افلاک ايتيه ي

حاجي کيمپ- گلشن کالوني-
پشاور- پاڪستان - ۲۰ / ۱۰ / ۱۳۷۷

ايرگش اوچقون (۱۳۰۹) هجري شمسي ييلده توغيلگن

ايرگش اوچقون امضاسي بيلن شعر يازيب، ات چيقرگن ايرگش ۱۳۰۹ نچي ييل اندخويده توغيلدي. باشلنغيچ، اورته مکتب وليسه دوره سي نينگ اوشه بيرده گي مکتب لرده بيتيريب کيين يوقاري بيليم آيش نيتيده کابل دارا لفنوني نينگ، ساينس فاکولته سيگه اوکوو گه کيريب، اوني توگتگندن سونگ، اندخوي وميمنه گه قره شلي ليه لرده اوقيتووچي صفتيده ايش باشله دي.

اوچقون، جوشقين ملي توغو واحساساتگه ايگه بولگني سببلي، دولتي حاکميت تپه سيده فرمان سوريب کيله ديگن شوؤنيستیک حلقه لرگه نسبتاً عصيان باشلب، افغانستانده سياست وحاکميتدن چيتلنتيريلگن تورک - اوزبيک لرگه روا کوريلگن ملي و فرهنگي ستملردن اچيغله نيب، تاريخ همده فرهنگي بيلن تانيقسيز قالگن عامه ايل- اولوس انگيني ياريتيشگه حرکت قيله دي. بو ايسه دولت عملدار لريگه خوش ياقمه ي، اونگه قرشي توطئه قيله باشله ديلر، شو سببلي او، قبيلوي ناسيوناليزم اينگ يوقاري پاغانه سيگه کوتريلگن بير پيئته اوز انه وطنيني ترک ايتيب، بدرغه ليککه تن بيردي.

او، اقش (امريکا قوشمه شتاتلري) ده (اورون) جريده سي همده (چاپ انداز) ناملي اوزبيک تيلیده مجله ني چيقاريش بيلن اوز

آنه تیل وادبیاتیگه خدمت قیله باشلب، حاضرگچه بدرغه لیکده
یشه ب کیلماقده .

ایرگش اوچقون آتشین کلام، جوشقین احساسلی ملی شاعر
بولیب افغانستانده گی معاصر اوزبیک ادبیاتیده قصیده ژانری
نینگ ترقیاتیده معلوم حصه قوشگن سوز اوستادی دیر.
اونینگ «مقیمي» گه ایرگشیب یازگن « بچه غر » ردیفلی
هجوی قصیده سی، اندخوی وصفیده گی قصیده سی، «
کیتتي - کیتتي» مخمسی دقتگه سزاوار.

عیدی

بیره مینگ بولسین مبارک ای مسلمان بچه غر
او ایچینگنی تانگری قیلسین شاد و خندان بچه غر
مینگ بیش یوز بیلدن بیر ی روزه توتار سین آج- آج
کهف ایلیدیک قوپقوریق سونگاکی قالغان بچه غر
اجره تالمای روزه بیرلن بیر سوریک بوش کوزه نی
تانگری بیرگن بوپروغیگه بولدی پشمان بچه غر
پس ایسینگنی باشدین آلدی کیف نصوار روزه ده
خاتینگنی قمچی لاب قیلدینگ پریشان بچه غر
معنی سینی بیلمایین قرآن اوقیب، قیلدینگ نماز
خانقاه محرابیده ایردینگ غزلخوان بچه غر
آت بیلان ایشک اوغیرلب، حاجی بولدینگ عاقبت
مکه ده پیرینگ گه تاش آتدینگمی شیطان بچه غر ؟
کیم لیگینی بیلمه گن البته بیلمس رینی
تاریخیدن بیخبر آشفته سرسان بچه غر
اوزنی بیلمای اوزگه لر گه یالباریب بولدینگ گدا
گرچه ایردی یتیمی پشتینگ خان و خاقان بچه غر
قوردیلر آبا و اجدادینگ فلک لر علمینی
ایمدی سن کوککه قره ب آغزینگ آچیلگان بچه غر
نیرده قالدی اول کونینگ آت اوستیده کوکرا رایدینگ؟
ایمدی قورقیب بوینیغه نورنامه تاققان بچه غر
آج کوزینگنی نیرده ایردینگ، نیر غه قالدینگ، نی اوچون؟
آدم و حوا کبی جنت نی ساتگان بچه غر

نيرده بيكليک نيرده خانليک، نيرده شمشير، نيرده ات؟
 نيرده بايراق، نيرده سانچاق، نيرده قورغان بچه غر؟
 حق - عدالت، حریت ديب آلتايدينگ دايمما
 نيرده حق، نيرده عدالت، نيرده انسان بچه غر؟
 خلق ايش سيز، خلق کوچسيز، خلق يلانچ، خلق آچ
 خلق بير زمره اوچون خيل غلامان بچه غر
 ينگي قانون اساسي، ايسكي سيدن فرقسيز
 سحر باز ديك ايسكي لرن ينگي قيلغان بچه غر
 سايلانور لر حکمدار لر خلق ارا سيدن وليک
 بيزده كيلر انه دين ليدر توغيلگان بچه غر
 شکل دولت شاهي مشروطه، ليکن شرط يوق
 مطلقيت تختيده، مشروطه سلطان بچه غر
 شاه حاکم، شاه مختار، غير مسوؤل، مقتدر
 مالک ملک امم، اي رب افغان بچه غر
 ينگي قانون امتياز بيرمس کيشيغه زمره غه
 ليک اول سردار عالي سن پپوسخان بچه غر
 ينگي قانونده کيشيلر بندي بولمس بي سبب
 اي گناه سيز، جرم سيز زندانده ياتگان بچه غر
 اون شبرغانليک ياقيلدي تپ - تيریک کيم سوره گاي؟
 قيس قاضي، قيسي مفتي، قيسي ديوان بچه غر؟
 ينگي قانونده سياحت هر کيشي نينگ حقيقدور
 يوروبان پاسپورت اوچون بيش آي يوگورگان بچه غر
 تیکره تاشينگه بيغيلدي تولکي لر، لاش قرغه لر

ايرغى اي گرگ درنده، كوكره ارسلان بچه غر
حق بير يلماس، حق آينغاي، حق اوچون اولمك كيره ك
هم شهيد هم غازي دور، حقه قاوشغان بچه غر
قيغولر بيتماس - توگنماس تنگریدن كيسمه اميد
بيل كه « اوچقون » كوپ يقين دور عيد قربان بچه غر

کیتتي - کیتتي دیدیلر

کیتتي-کیتتي چي کيتر، هر نيرسه ارزان کیتتي ديب
الگان آلدی، آلماندا قالدی، ارمان کیتتي ديب
قمچیلار یابو سینی چاغ کیتتي، دوران کیتتي ديب
کیتتي دلبر، کیتتي محبوب، کیتتي جانان، کیتتي ديب
کیتتي سودا، کیتتي بازار، کیتتي دوکان، کیتتي ديب
***

کیتتي آلتاي، کیتتي آرال، کیتتي قفقاز ایل لری
کیتتي باتولر دیاری، قارلی آرال بیل لری
بیر قاشق سو گه بوغیلغان، آتلی انسان بیل لری
خان گیچن بازاریده قیر قیلدی، خاقان تیل لری
سایراشور بایقوش لر ایمدی، شانلی توران کیتتي ديب
***

کیتتي توپراق تارلا- تارلا، کیتتي قم لر چول- چول
کیتتي وادی، کیتتي صحرا، تاغ و تاشلر قول- قول
کیتتي سولر چشمه - چشمه، دریا - دریا، کول - کول
قالمه دی تاب و طراوت، یاندي گلشن، سولدی گل
عندلیب لر زار بیغلا یدور، گلستان کیتتي ديب
***

ارزان - ارزان کیتتي یورتلر، بلده لر، کاشانه لر
مینگی بیر پول دن ساتیلدی عاقل و دیوانه لر

خام تلاش بولدي ييگيت لر، قهرمان مردانه لر
بوقيسير ايل لرده ايمدي، خان توغورمس آنه لر
يیغلامایمو اورتانیب، ذریات خاقان، کیتی دیب؟
***

کیتی تایلاق لر، بوزاقلر، چاروالر، چار پایه لر
بوز بیداو، تاوشان قولاقلر، آیریلر، آقمايه لر
کیتتي دارغالر، چاپانداز لر، ساييس لر، دايه لر
بو فلاکت سیزگه بارماي، اویغانینگ همسايه لر
شوم آغیز لر باشلامسدين، هند وایران کیتی دیب
***

کیتی تاشکینت و سمرقند، صیقل روی زمین
کیتی خیوا و بخارا، قوت اسلام و دین
کیتی قرشي، کیتتي کرکي، کیتتي دریاي امین
یاقماسون مو بختسيز اولادي نینگ بغرینی کین
بلده لر نینگ آنه سي، بلخ و بدخشان کیتی دیب
***

غربت ایچره زار و نالان خسته و افگار ایديم
کفر ایلیده یار سیز، دلدار سیز، بیمار ایديم
شوم رقیب نینگ آدم ایرماس دیگانچه بار ایديم
یا ابا مسلم مدد دیب، یالباریب، ییغلار ایديم
ناگهان بیر شوم خبر کیلدي، خراسان کیتی دیب

آختاریب قیردن تاپایین روح چنگیز ی سینی؟
کویدیریب آلتون اتاغینگنی یاقیب چرخ دنی
محرم ایت صاحبقران راز نها نینگ گه مینی
خان آتام، خاقان آتام، شمشیر خونریزینگ قانی؟
باش کوتردی گوده لر اول تیغ بران کیتی دیب
***

تیران ای اولمس خان اوغلی، کیتی شان وشوکتینگ
باد یغماگه بیریلدی، مال وملکونگ، ثر وتینگ
سونگاکینگغه باتتی خنجر، قایدا قالدی غیر تینگ؟
نعره تارتگیل حیدری، عالمی بیر تسین هیبتینگ
شاشسون ایل لر حق یولیده سیل کبی قان کیتی دیب
***

ای قرینداش لر بو یورته، قهرمان لر یوقمو دور؟
قامچی سیدین قان آقار خان اوغلی، خاقان یوقمو دور؟
آتشین «اوچقون» طبیعت ساچراغانلار یوقمو دور؟
قوچ بیگی، باتورقیزانلار، ارسلانلار یوقمو دور؟
یازماسون تاریخ قره ننگ ایر قالدی، میدان کیتی دیب

محمد امين اوچقون
(۱۳۰۸) شمسي هجري ييلده توغيلگن

اوچقون تخلصي بيلن ايجاد ايتگن محمد امين ۱۳۰۸ نچي ييل ميمنه شهريگه قره شلي عربخانه گذريده دنياگه كيليب دستله بكي تعليماتني مدرسه لرده اورگندي. كيين فضيلتلي دين عالمي مولوي محيي الدين خان محضریده قالگن تعليماتيني تكميل ايتدي. ۱۳۱۵ نچي ييللرده اونينگ عايله سي ميمنه دن قندوز ولايتيگه کوچيب كيتدي. شاعر نينگ حياتي اوييرده اوتگني اوچون اوني قندوز ليك ديديدلر. محمد امين باشله نيشده(سادم)تخلصي بيلن ايجاد ايتيب، اونينگ اثرلري دري واوزبيك تيللريده اولكه بويلب اوشه زمان ترقه له ياتگن نشریه لرده باسيمان چيقيب، ملي تويعو وحسيات ني جانلي صورتده اوزيده عكس ايتتيره ر ايدي.

او، ۱۳۵۷ نچي ييل نينگ سرطان آيي دن نشراتگه باشله گن اوزبيك تيلیده گي يولدوز جريده سي ني اساسچيسي همده بيرينچي مسوول مديري لوازمیده ايش بجريب، قيزيق مقاله لريازگن. . اولكه ده سياسي وضعيت بوزيليب كيتيليشي، اونينگ بدرغه ليككه تن بيريشيگه زمينه يره تدي.

او، ۱۳۵۹ نچي ييلدن باشلب تورلي ممكتر جمله دن
هندوستان، سعودي عرب لرده يشه ب، حاضر ايسه توركيه
مملكتيده استقامت قيبليب كيلماقده . اونينگ اثرلري حاضرگچه
مستقل شكلده چاپ ايتيلگن ايمس.

نڤير فاريابي غزليگه محمد امين اوچقون،

يازگن جوابي : كيسكين عزم

بيلينگ اي ا رقه داشلر اوشبو عزم ايله شعاريمني؟
زواللي تورک ايلين قيغو سي بيرله آه وزاريمني
نجات ايسترده دايم اوشبو استعمار وذلتن
حياتيم باريچه وقف ايله ديم، ليل ونهاريمني
تحکم آستيده كيچگان تيريكليدن اوليم يخشي
بوسوزدين قيتمگاي من، گر ساوورغايلرغباريمني
عطالت بيرله تاپماس کيمسه اقبال وسعادتي
اوزيم سعيم گه باغليق دير من، عز و اعتبار يمني
جهان تيراتگو چيلر، جهل وغفلتدين بوگون تيره ر
اوچيردي بويله تاريخلرده كيچگان افتخاريمني
تکامل عصري ايچره کيلديک وکوز اچماديک هرگز
ديگايميز کيم > فلک ظلم ايله آلدی اختياريمني
فلک ظلمي ديمه، بلکه ديگيل بو اهليت سيز ليک
کيم اوزگه ايلگه بيرگايميز، بوتونلي اقتداريمني
بو محتکش اولوس نينگ اوزگه لر تاقانلرين سور گاي
نيچوک بولدي دييان هيچ سورمنگيز احوال زاريمني؟
جوجوقلرني اوقيشدن پول بيريب ايريب کيليب دايم
اولوس بختين سورار گه، کور حماقتلي شعاريمني

تون وکون لرده محنت اهلي چيکگاي بويله افغانلر
کيره کدور انقلاب، اوزگرتيرور گه روزگاريمـني
ديدي (سادم)، (نفير) اي سيوگيلي ملتچي قر داشيمـم
سيزه سوغات ايتـر من اوشبو شعر اَبـداريمـني

نوایی غزلیگه مخمس

بیزلرگه ایشکینگدین، یوق اوز گه مقرر هرگز
اول بیرگه مقیم اولگن، کورمایدی ضررهرگز
هجرینگ اوتیده بیلمان، دوزخنی شرر هرگز
کویینگ باریدا قیلمان، جنتگه گذر هرگز
قدینگ قاشیدا سالمان، طوبی غه نظر هرگز
***

عشقینگده مینگه بولدی، مینگ رنج والم حاصل
ایکاش بولرایردیم، بیر بار سینگه واصل
کونگلونگ نیچون ایقا تل، بولمس مینگه هیچ مایل
اوقینگه کونگل مایل، موجب نه دور ای قاتل
کیم اوتگانیدن بولمس، کونگلو مگه خبر هرگز
***

ای مهوش گل یوزلر، چهره منی خزان قیلمانگ
مژگان اوقیگه دایم، کوسیمنی نشان قیلمانگ
هجران یوکیدین آخر، قدیمنی کمان قیلمانگ
بوجسم نزار ایچره، کونگلو منی گمان قیلمانگ
شاخی که قورو ق انده، کیم کوردی ثمر هرگز
***

هرکیم که سینی ایز لر، اول ایستمه گی عزت
ییتماس سینی وصلینگ گه، تا چیکمسه مینگ ذلت
وصلینگده سعادتدن، عاشقلره یوز راحت
لعلینگده ملاحـتدن، جان کامیده دور لذت
بو طعم قچان بیرگای، توز بیرله شکر هرگز
***

تاپير خراباته اخلا ص ايله بيرديم قول
ساقيسي سونار ايردي، هرد م مينگا جا م مل
بير نيچه زما نلر دور، مهجو ر ايرور کونگل
کونگليغه فغانمدين، رحم اولمسه اي بلبل
گل غنچه سيگه بارمو، ناله نگدن اثر هرگز؟

***

ساقی قدحي سون کيم، قيغودن اثر تا پما ي
خير وشر دنيادن، بير يولي خبر تاپماي
ايل کونگليني صيد ايتگيل، ديسانگ که ثمر تاپما ي
فيل اولسه اگر خصمينگ، ديسانگ که ضر رتاپماي
بير پشه گه عالمدا، بيتکورمه ضرر هرگز

***

فقر اهليني ايستر سنگ، ترک ايله هواي بيک
دل مزرعيگه دايم، سين تخم محبت ايک
راحت سوراسانگ <اوچقون> کيل باده احمر چيک
مخلص تيلا سانگ غمدين، دهر ايچره <نوايي> ديک
قويماغه سين ايلکينگدين، ساغرني مگر هرگز

توره خان اوغلي ذکراالله ايشانچ (۱۳۳۸) شمسي هجري بيلده توغیلگن

ايشانچ تخلصي بيلن شهرت تاپگن ذکراالله ۱۳۳۸ نچي بيل، شيرين تگاب اولسواللگيگه قره شلي، اسلام قلعه قيشلاغيده توغیلیب، ابتدایي، اورته و ثانوي تعليماتني او بير ده بولگن ظهيرالدين فاريابي ليسه سيده بيتيريب، کين قوراللي کوچلر صفيده خدمتگه کيردي، سونگره يوقاري بيليم آيش اوچون تاشکينت دولتي دارالفنونیده اوقوو گه باشلب ۱۳۶۶ نچي بيل او بيرده گي تيل وادبيات فاکولته سيدن فراغت سنديني قولگه کيلتيردي اوقووني بيتيرگدن سونگ او، بيرمدت افغانستان فلر اکادميه سيده ايشله دي.

ايشانچ ۱۳۷۱-۷۲ بيللر افغانستان ملي - اسلامي جنبشي نينگ سوزلاوچيسي بوليب، کين ازادليک راديو سينينگ تاشکينتده بولگن خبرنگاري صفتیده ايش قیلیب وحاضر گچه انه شو ايشني دوام ايتتيريب کيلماقده. او، حاضرگي اوزبيک تيل وادبياتیده ايجاد ايتيب تورگن ايجاد کارلر صفيده، پارلاق سيمالردن بيري حسابله نيب. اوز اثرلريده افغانستانده استقامت قیلووجي تورک- اوزبيک خلقي نينگ حياتيگه عايد تورلي اقتصادي واجتماعي همده فرهنگي معمارلر وقين چيلیکلرني عکس ايتدیريب، ملي بيرليک واوزليکني ايزلش همده فرهنگي قيته قوريش کبي غايه لر ني، آغه سوره دي.

ایشانچ نینگ محمد عالم کوهکن بیلن بیرگه لیکده تأ لیف
ایتگن اوزبیک ادبیاتی فر هنگی ناملی اثری، شمسی هجری
۱۳۷۴ ییلده فاریابده باسیلیب چیتدی.

تورکینا مه

خلقتینگنی ایسله سم، کوز اونگیگه شاء نینگ کیلور ایسکی آلتای آرتیدن، شوکتلی کاروانینگ کیلور ای مینینگ آلتای بابام، سین سن اورال تاغیم مینینگ اوزلیگیم نینگ چشمه سی، کونگولگه ارمانینگ کیلور هونلرینگ- اجدادلرینگ تاریخ آلتین تاجید و کیلور کپی توران تاجینگ، ینه هونلیکده میدانینگ کیلور اوپله گوپی دشتیدن تا روم قدر ات اوینه تییب آلپ - تیانشان تاغیدن، تورکانه جو لا نینگ کیلور اوچدی دیب مشعل چراغ اوکسینه گیل ای ملتیم اوتیشینگنی تیکله ماققه، دور-دورانینگ کیلور تورکی آ چون کوزگوسین توتدی غبار دیب اوپله مه تورک لیگینگنی آ نگله ماققه عهد ویمانینگ کیلور یفتلینگ قیصر اسارت باشیگه سالدی یوگن چین وکاشغردن ایپک یول باشله گن خانینگ کیلور کولتگین، بیلکه قان، بومین وایستم در دینی پند ایترگه هرزمان بیر تشنه خاقانینگ کیلور اوغور و قپچاق و قزلوق، توغسی و یغما سینی کوکسیگه باسیب محبتلی قراخانینگ کیلور اوزگه بلبل، اوزگه کوپلر نینگ جفا وداغیدن آخته ریب اوز باغینی، محمود سلطانینگ کیلور چاپ یشیندیک، اوچقیر آ تیم، آل تیاغینگ آله باس معرکه میدانیکه، سلجوق تورکمانینگ کیلور اوخله مه، اوغان جگر، آ تیل فلک نینگ تا شیدیک کوپ قرانغو تونلر آرتیدن، چراغانینگ کیلور

ایندی مملوک سین ایمس سن، ایندی قللیک دو ر ایمس
ایکی مینگ ییل قعریدن، فریاد و افغانینگ کیلور
توقسان ایکی ایلنی اوز اطرافیگه بیرلشتیریپ
دشت قیپچاقدن خراسان ساری شیبانینگ کیلور
علم و دانشده مکمل، فاتح و صا حقران
قوللرینگدن توتگه لی، یار سخندانینگ کیلور
عرض حال ایت، سوزگه تیل آچ، دلده گی دردینگنی ایت؟
'ایگمه باش، قدینگنی تیک توت' دیب کوره گانینگ کیلور
هیلبیره ت ایرک بیراغینگ تاییر یوزین بنیادی بار
آنه تورکستان اوچون بیر با تیر اوغلا نینگ کیلور

شعر نینگ هم تانگ ا ترمي كيچه سي؟

ايزله بين انگ دخمه سين، كونگيل كتابين اخته ره ي
بختسيز لر قسمتين بير- بير كوزيمدن اوتكه ره ي
درد كوميك، دنيا توگون، اسراريني اچيق سوره ي
كوز ياشيم سيلا بي له، بارليق اساسين تونته ره ي
گر ايلينچ تاپسه م - ده توركليک كعبه بنيادين قوره ي
يالغيز اوزليک عرشيدن بخت ونج-اتيمني سوره ي
***

مونچه فرياد چيكتيم اوزبيك اغزيدن تيل كيتتي ديب
خان وخاقانلر ايزيدن عقل و ايل كيتتي ديب
اته لردن قالگن اول سلسله باطل كيتتي ديب
ارزو - ارماندن برون، خرمان و حاصل كيتتي ديب
باغ بيابان، گل پریشان، قالدي كونگل كيتتي ديب
بلكه قيته ر ايسكي دنيا رشته سين اوشلب توره ي
***

بیر اولوغ ارمان اوچون هرگز اوزيمني ساتمه ديم
قيغو زهریدن بولک، اوزگه حلاوت تاتمه ديم
ايچده گي دل درديمي هر کيمسه گه اسره تمه ديم
چرخ نینگ باشيمگه ني - ني تا شيني اوينه تمه ديم
ايند ي دوران بيزنيكي ديب، دورده ايسقتمه ديم
مونگلي کاروانيمني بو يولدن اوزاققه اشيره ي
***

قوتلوق ارمان تازه قاني تاميرينگده اقمه سه
تيره انگلر اوييده، اوزليک چراغين ياقمه سه
چالمة ي اويغاقليک کويين، غفلت ايشيگين قاقمه سه
بیر جهان، بيرجايدة اوسگن بير - بير يگه باقمه سه
اوزگه تيلده بندو زندان، او زيتلي هم ياقمه سه
جانده سونگن تيلده گي گوهرني کي مدن ايسته ره ي؟
***

حرص دنيا اولجه و، شهوتني ارمان ديسه لر
زورليک، باسقينچيلىک ني دور- دوران ديسه لر
سيرتي جبر کنچ، توبن شيطانني رحمان ديسه لر
شعر و صنعت، علم ني بير پولگه ارزان ديسه لر
بيو ه وبيچاره لر کوز ياش توکيب نان ديسه لر
بو يراقسيسز جنده گوپي، سلله ني اوتگه او ره ي

شهيد (شيخ الاسلام) اوغلي ميرزا شوكت الله شيخ الاسلامي
(ميرزا شوكت بخاري)
- (اون بيرينچي قمرى هجرى)

تاريخي منبعلرگه اعتبار بيرگنده، ميرزا شوكت بخارايي آتي بيلن اورته اسيا جمهوريتلري، همده اعتبار افغانستانده كينگ شهرت قازانگن ميرزا شوكت، اصلده حضرت شيخ الاسلام اوغلي، ميرزا جنيدالله حاذق ايناغه سي بولگن.

او، اوز تعليماتيني، اون بيرينچي هجرى قمرى عصر نينگ ايکينچي يريميده، فارياب وهراتده بولگن تانيقلي عالملى محضریدن کسب ايتيب، کيين اوشه عصر نينگ علم وفضيلت اوچاغى بولگن بخارا و سمرقند گه باريب، اويبرده گي شاعرلر بيلن رقابت ايتيشگه باشله دي. شو حقه جزيات بيلن معلومات قوليميزده يوق.

ديمک، ميرزا شوکت الله شيخ الاسلامي دن آرتيق، شو اسم ورسمده باشقه ايکي کيشي بولگني اوچون کويينچه اخيرگي دورلرده گي يازيلگن تذکره لرده، اوشبو اوچ شاعر ني بير - بير ي بيلن الماشتيريب واولرنينگ اثرلري بير- بيرگه قوشيليب کيتگن. شو جمله دن شوکت اسکندري و (هند ادبي حوزه سي) نينگ تانيقلي شاعري ميرزا شوکت دهلوي بولگن. شوکت اسکندري و شوکت بخارايي نينگ اوزيکچه و فارسچه شعرلري بخارا و شاش ده باسيليب چيگن (بياض) لرده کوپ اوچره يدي.

تمام مطلع غزل

بلبل زارم گل رخسار آينگدين جدا
طوطي لالم، شکر نسبت مقالينگدين جدا
دير ايديم صبر ايلايوب اولسم جمالينگدين جدا
بيلمديم دشوار ايميش اولمق وصالينگدين جدا
تيره بولدي روزگاريم زلف وخالينگدين جدا
مويگه اولچه لدي تنيم، نازک نهالينگدين جدا
خم کيتوردي قامتيم، مشکين نهالينگدين جدا
چيقيدي جان ناتوان، شيرين زلا لينگدين جدا
بولدي صحرا منزليم وحشي غزالينگدين جدا
اولديم اي شوکت رخ فرخنده فالينگدين جدا

ملا برات اوغلي ملا نيازي بلخي
توغيلگن ييلي ؟ شمسي هجري ۱۲۵۳ ييلده وفات ايتگن))

نيازي بلخي سمنگان ولايتي، حضرت سلطان اولوسواليگي نينگ « مينگ قلعه» قيشلاغيده توغيلگن. او، کيره کلي تعليماتني اوز قيشلاغيده اورگه نيب، کمالگه بيتدي، اونينگ توغيلگن ييلي انيقلنگن ايمس. ملا نيازي بلخي ميلادي ۱۸۷۵ ييل شمسي هجري (۱۲۵۳) ييلده بلخده گي « ده ولي ميدان « قيشلاغيده وفات ايتگن.

معاصر تدکره لرده قيد ايتيليشيچه : ملا نيازي بلخي، امير شير عليخان پادشاهليگي دوريده (۱۸۶۸-۱۸۷۹ ميلادي) نايب محمد علم خان ناملي بلخ عملداري نينگ سراييده اوزاق ييلر کتابت ومنشي ليک ايشلريني بجرگن. او عمري نينگ اخير لريده قشاقليک بيلن حيات کيچيريب، طبيعتاً شوخ طبع، هزلچي، زنده دل و بديهه گوي شاعر بولگن. اونينگ اونته چه اولادي بوليب، ليکن قيغو وحسرت بيلن همه فرزند لري ياشليکده وفات ايتيب ، شاعر نينگ ابد ي داغده کويديرگن، اونينگ الملي جانگداز مرثيه لري انه شو سوزيميزگه يارقين حجت. اينيقسه شاعر نينگ « عسلجان » ناملي قيزي نينگ تويوقسوند ن اوليشي، اونينگ حياتيده کتته فاجعه لي ايز قالديرگن.

او، عربيچه، فارسچه همده پشتو تيل لريني توليق اورگه نيب چيگن، پشتو وا وزبيک تيل لريده عجايب شير وشکر (ملمع)

لر یره تگن. دیمک، اوشبو معلوماتني قيد ایتگن داکتر عارف عثمان، اصلده شو معلوماتني قدرلي دانشمند، شرعي جوزجاني دن آیب یازگه نیني قيد ایته دي.

ابوالاسفار علي محمد البلخي اوزي نینگ(شعراي بلخ یا شعر فارسي در ام البلاد) ناملي اثریده نیازی حقیده مونده ي یازه دي: « میرزا نیازی یا ملا نیازی اصلده سمنگان گه قره شلي حضرت سلطان اولوسوالیگی نینگ مینگ قلعه سیدن بولیب، عمری نینگ کتته قسمینی بلخده اوتکزیب، بلخ میدانی نینگ » ده ولي « سیده یشه گن.

او حاضر جواب، هجوگوي شاعر بولیب، اونینگ خاطره لري حاضرگچه هم بلخده یشاوچی آقسقال لر حافظه سیده، سقله نیب کیلماقده.

بیر زمان بلخگه عملدار صفتیده تعیینلنگن، موزون طبعي و یاقیملي شعرلري بیلن خلق اره سیده ات کوتریب، هیچ کیمنی اوزیگه تینگ تومه گن کیمسه، بلخگه کیلگچ، مردمنی چارلیدی، مردم اونگه بیزنینگ نیازی دیگن قدرتلي بیر شاعریمیز بار، کیله جکده او بیلن یخشي مناسبته بولیب قالیشینگیز اوچون، اونینگ تانیب قویشینگیز ضرور دیدیلر. بلخ عملداري، نیازی نی کورمسدن او قنده ي خصوصیتگه ایگه بولگیني باشقه لردن سوره ب، اونینگ حقارت واستهزأ قیلش اوچون، ایلگری دن بیر مصرع توقیب، اگرده او قابلیتلي شاعر بولسه في البدیهه مینگه جواب قیته ره دي، دیب، اونی کوتیب توره دي.

نيازي حاکم بيلن اوچره شگن زمان حاکم اونگه قره ب(تو که دجال نه اي چشم چپت کور چراست ؟) دييدي. نيازي في البديهه : (توکه ديوت نه اي زن بسرت زور چراست ؟) ديب . اونگه جواب بيره دي .

او، خطاطليکده قولي اوستون بوليب، اوزي نينگ ايکي ديوانيني اوز قلميده يازگن بيری :

هجويات، هزليات ونقد وطنزيات دن عبارت، ايکينچيسي عمومي روحگه ايگه شعرلر توپلمي دور .

بير خيل روايتلر گه اساساً شاعر وفاتيدن سونگ کونلردن بيری، قوريلگن رسمي بير احتفاله، شاعر نينگ بيرينچي ديواني ترکيبيدن پرچه لر اوقيلر ايدي، شوچاغده بلخ ولايتيگه قره شلي دولت اباد حاکمي، اوشبو شعر نينگ مضمونيد ن اچيغله نيب، بو ديوان سووگه تشله نسين ديب، بويريق بيره دي .

نيازي نينگ فارسچه - اوزبيکچه ديواني، شونينگديک ملمع شعر لريني اوز ايچيگه الگن تورت قوليازمه ديواني موجود . اولرنينگ ايکيته سي شاعر نينگ اوز قلميده يازيلگني انيق، اولر حرمتلي سيد محي الدين گوهری شخصي کتابخانه سيده موجود. او بلخ نايب الحکومه سي، محمد علم خان زمانيده حيات کيچيريب اونينگ تمانيد ن احترام گه سزاوار بولگن. شوکبي نيازي بير مدت اوبيلن منشليک ونديمليک لوازميده هم ايشله گن، شونينگديک او گدامدار ليک لوازميده ايشلب کيين باقيدار بولگن .

اعتبارلي روايتلرگه اساساً شاعر اولگنيدن كيبن بيرزمان محمد گل مومند، شاعر اثرلري بيلن علاقه أليب، اوني چاپ ايتتيرماقچي بوليپ، اونينگ ديوانيني ورق اوره دي، توستدن شاعر نينگ قوييده گي شعر يگه اوچره يدي :

آن قادري که قدرت خودرا ثبوت کرد

از چوب خشک برگ برآورد وتوت کرد

افغان سال_____خوردۀ غولي به بيشه اي

«.....» سگي بخورد وخيال قروت کرد

كيبين ديوانني كويديريشگه بويوريپ، تصميميدن قيته دي. اونينگ موجود قوليازمه ديوانلريده گي دري شعرلري نينگ ساني تخمين تورت مينگ بيت ني اوز ايچيگه أليپ، اوزبيكچه شعرلري ايسه ايكي مينگ بيتگه يقين توره دي .

شاعر قيزي نينگ مرثيه سيده يازگن غزلي

ايكي كوزيمني روشني، ايتينگ عسلجانيم قني؟
كيتتي خراب ايلب مني، ايتينگ عسلجانيم قني؟
خويش وتباريمني بيغه ي، فرياد ديب اوييدن چيغه ي
اوچدي قوليمدن قرچيغه ي، ايتينگ عسلجانيم قني؟
ايسته ب تاپالماس انه سي، ارمانده دور دوگانه سي
قيسي طرفدور خانه سي، ايتينگ عسلجانيم قني؟
جان ودليم نينگ قوتي، ملك ومكانيم زيتتي
حور بهشتي - جنتي، ايتينگ عسلجانيم قني؟
چولگه چيقايمو تاغ ارا، قويدي ميني يوز داغ ارا
اوينه ب كيتيب مو باغ ارا، ايتينگ عسلجانيم قني؟
رسم ورهيني اورگه تينگ، اويقوده بولسه اويغه تينگ
گاهي توشيمده كورسه تينگ، ايتينگ عسلجانيم قني؟
حالي كيلور ديب اولتيره ي، شايد يوزيني بير كوره ي
باشيم ايا غيگه اوره ي، ايتينگ عسلجانيم قني؟
قالديم گليم غم توقيب، اول كيتتي آخر جان سوقيب
بيغله ي كتابيني اوقيب، ايتينگ عسلجانيم قني؟
مسكين نيازي صبر قيل، اوقات كيچد ي اي وييل
قيلگيل مدد يا « ژنده فيل »، ايتينگ عسلجانيم قني؟

اير نظر اوغلي عزيز الله بوتون
شمسي هجري (۱۳۲۷) ييلده توغيلگن

عزيز الله بوتون ميمنه شهريگه قره شلي تورپاختو(توپراقتو) قيشلا غيده، بير ضياً لي عايله ده كوز آچدي. باشلنغيچ تعليماتني قيشلاغي همده ميمنه ده گي عربخانه مکتبيده بيتيردي. كيين اوز تحصيلاتيني دوام ايتتيريش نيتيده كابلده گي « اصول تحرير » مکتبيده اوقوگه كيريب، ماليه وزارتیده ايشگه باشله دي .

او، ينه- ده هم علم اورگه نيش اوچون « ادارهء صنعت » انستيتوتیده اوقيشگه كيريب، ينه رسميات بيلن شغلله نيب قالدی، حاضر ايسه فارياب ولايتي نينگ مهاجرتدن قيتيش رياستیده دولتي ايش قيبيل كيلماقده.

او، ايسبورون ليكدن شعر وادبيات بيلن قيزيقيب « شهكماني » تخلصي بيلن ايجاد قيله باشله دي. او ۱۳۵۲ نچي ييلدن بويان بوتون تخلصي بيلن شعر يازيب كيلماقده. اونينگ اوزبيكچه شعرلري يولدوز، فارياب وكابلده گي باشقه جریده لر آرقة لي نشر ايتيلىب كيلماقده. بوتون اثرلري حاضر گچه مستقل صورتده چاپ ايتيلگن ايمس.

بیرلیک نواسی

تیلموریب اولتورمه ایمدی، اولکه داش
یاونی بغرین ایز، اگرچه بولسه تاش
هرکیشی محوینگ اوچون فکر ایله سه
باشیغه سیلکیب اور، ایتگیل پاش- پاش
موندین آرتیق تارتمه یات جورینی
بیرلشیب اغیارنی قیل قاش- قاش
تینچیلیک بیرله تیریکیک ایسته سنگ
یورمه یلغوز، تاپ اوزینگ گه یولداش
مولدیره ب چیقسه کوزینگدن یاشلرینگ
راز دلنی قیلمه گیل هر بیرده فاش
قان بولیب چیقدی، بوتون یاش اورنیگه
سین سیز ایچگان سولریم کوزدن یواش
هم بیلیم سیزلیک، اسارتلیک حیات
آز- آز اورگان بیلیم نی آرقه داش

کونگول ارمانی

کاش اولتورسم ایدی لحظه ای جانانه بیلن
غم دنیا نی اونوتسام ایدی پیمانہ بیلن
ایخوش اول لحظه کہ بیر جام بیلن قوشنی یوره
راز دلنی قیلیبان یار صمیما نہ بیلن
یماغیل عقل بیلن اوتگن عمر حسرتینی
نیچه کون لازم ایرور عشرتی، جانانہ بیلن
محتسب قیلسه حرام باده ایچیشنی، نی باک؟
وصل نی فکری قیلور، کلبه نی میخانه بیلن
قیسی یوز بیرله بارور پیر مغان ساری شیخ؟
منفعل بولسه کیره ک، حقهء رندانہ بیلن
غم دنیانی اونوت، قیلمه تالم نی « بوتون »
بیغله مای یانه جواب کونگل مستانہ بیلن

ملا حيدرقل طيب اوغلي حميدالله
بوتون حيدري
شمسي هجري (۱۳۳۳) ييلده توغيلگن

بوتون حيدري اوزبيک مليتي دن بوليپ، ۱۳۳۳ نچي ييل،
ميمنه شهريگه قره شلي ابدال گذريده توغيليپ، باله ليکده
آته مهريدن محروم قالگن. بوتون حيدري ۱۳۴۷ نچي ييل
عربخانه مکتبيده اوقيشگه کيريب، اورته تحصيلاتني ابو عبید
جوزجاني ليسه سيده اداگه ييتشتيردي. ۱۳۵۸ نچي ييل
فارياب ولايتده گي معلم تربيه لش عالي موسسه سيدن
فراغت تاپيب، اوشه ولايتده گي معارف رياستي چوکاتيده
حاضرگچه اوقيتووچيلیک بورچيني بحريپ کيلماقده.

او، ۱۳۶۵ نچي ييل اقيميده شعر وادبيات عالميده
يوزکيلتيريب، اوزانه تيلي سنه لگن اوزبيک تيلیده ذوق وشوق
بيلن ايجاد ايتيب تورگن . اوفارس- دري تيلیده هم اثريره
تيب، اونينگ شعر ونثري اثرلري فارياب جريده سي نينگ
صحيفه لري ارقه لي ترقلگن. اونينگ اثرلري نينگ تيلي، عامه
اولوس تيليگه يقين بولگني اوچون جوده هم ساده وتوشينرلي.
بوتون اثرلري حاضرگچه مستقل صورتده نشر ايتيلگن ايمس.

فراوان ييغله ديم

کيچه تورديم اويقودن، کونگول پريشان ييغله ديم
دوستلر، اورتاغلر حاليمگه حيران ييغله ديم
بسکه چيکديم هرزمان قيغو و غمـلـر بيحساب
ايگري بختيم جوريدن کوپ زار ونالان ييغله ديم
تاقدم قويديم جهانگه، يولداشيم قيغو ايکن
حال زاريمگه قره ب، حيران و سر سان ييغله ديم
کمبغل ليکدن تاپالمه ي جان کوير اورتاغني
شواوچون بوغزيم توليب، کوپ دیده گريان ييغله ديم
عاقبت قدريمگه کويديم آه وحسرت لر چيکيب
نامه يازديم، نوحه قورديم هم غزلخوان ييغله دم
قطره- قطره قان کبي آقدي کوزيم ياشي بوتون
کوپ يوره ک بغريم ايزيلدي، چون فراوان ييغله ديم

عاقبت

قيغو دن ديوانه بولديم عاقبت
خلق ارا افسانه بولديم عاقبت
دهر ارا حسرت بيلن قويديم قدم
ني عجب سـرسـانه بولديم عاقبت
بيغله ماقدن قالمه دي كوز لرده نور
سيوگيـده گريانه بولديم عا قبت
گوشه ' غربتده ما وا ايله ديـم
حاليمه سرسانه بولديم عاقبت
غربت اوتي قيلـدي بغريمي كباب
اوتيده بريـانه بولديم عاقبت
نالشيم كوكلرگه ييتدي، وا دريـغ
غم بيلن همـخانه بولديم عاقبت
روزگاريم قيقـرا دور دوسـتـلر
بيسر وسامانه بولديم عاقبت

نادر نیاز قادري (پلنگ پوش)
اون بیرینجی هجری عصر

قادري (پلنگ پوش) آتي بیلن شهرت قازانگن، نادر نیاز اندخوي نینگ عربشاه بالا گذریده دنیاگه کیلب، تورلي بیلیملرني اورگه نیب، بدیعی قابلیت لرني کسب ایتگنیدن سونگ (۴۵) یاشده اوزاق سفر باشله شدن شام، بخارا، کشمیر، بغداد و روم اولکه لریده باریب، اویبرده گی بیلیمدان، شاعر، متصوف، عارفلر بیلن اوچره شیب فکر آماشتیریب، ییتتی مرته بیت الله شریف نینگ زیارتیگه مشرف بولدی. قدرلي دانشمند، محمد امین متین اندخوي قولیگه اساساً: نادر نیاز ني اوشبو حقیقت ني قیدیریش مقصدیده ایتگن سفري (۳۰) ییل دوام ایتتی، شاعرني اوشبو اوزاق سفر لرني محصولي سنه لگج ((غربت نامه)) منظوم قادري، حاضرگچه سقله نیب کیلگن. قادري عارف و صوفي بولگني اوچون اونینگ اثر لریده عرفان و تصوف جانلي صورته سیزیلب توره دی. او قادریه طریقتینی مریدی بولگني اوچون، اوشبو تخلصني اوزیگه تنله گن. شاعر نینگ غربت نامه دن تشقري، باشقه بیر شعري توپلמי هم میراث قالگن. معلوم بولگنیچه اوشبو شاعر حیاتیگه عاید واقعه لر، ییبلر اساسیده قید ایتیلمه گن. شاعر نینگ وفاتی، سفري بیتگندن کیین، اندخویده یوز بیرگن، اونینگ مقبره سي حاضر ((حاجي ایشان زیارتي)) گه مشهور بولگن.

كوز ياشي

صنما نگاه مستينگ، ميني سالدي اوشبو حاله
قوروماس كوزومني ياشي، توكيلور مثال ژاله
(قادري)) قولونگ قيبدور، كه سقالي آقريبدور
آني قوش بو دير ايليگا، قوليگا بيريپ پياله

سید سراج الدین اوغلي، سید تاج الدین تاشقین بهایی (۱۳۴۰) نچی ییلده توغیلگن

تاشقین بهایی نامی بیلن شهرت قازانگن سید تاج الدین ۱۳۴۰ نچی ییل میمنه شهریکه قره شلی اونجلاد(اصلده اونچه ارلات) قیشلا غیده توغیلیب، باشلنغیچ، اورته و لیسه دوره سینی اوشه بیرنی مکتبی وابوعیید جوزجانی لیسه سیده بیتیرگندن سونگ، یوقاری بیلیم آلیش نیتیده کابل دارالفنونیکه شامل بولدی ۱۳۶۵ نچی ییل، تیل وادبیات فاکولته سی، اوزبیک تیلی بولیمی نی بیتیرگندن سونگ، فاریاب ولایتیده گی یوقاری اوقوو انستیتوتیده(انستیتوت تحصیلات عالی) استاد لوازمی همده فاریاب دولتی باسمه خانه سی ریسی لوازملیده ایش قیلدی.

تاشقین بهایی ۱۳۷۶ نچی ییلدن باشلب ۱۳۸۲نچی ییلگچه ناقوله ی سیاسی وضعیت سببلی تورکیه وایران اولکه لریده بدرغه لیکده حیات کیچیریب، نیچه ییل خراسان رادیو سی نینگ چیگره دن تشقیری اوزبیک تیلیده گی ترقتمه لری توزه تووچیسی صفتیده ایش آلیب باردی، شونینگدیک کامپیوتر گه عاید اساسی تعلیماتنی اورگندی .

او، وضعیت تینج بولگندن سونگ وطنگه قیتیپ حاضر ایسه کامپیوتر بویچه ایشلر بیلن شغلله نیب کیلماقده. او ۱۳۵۸ نچی ییلدن باشلب اوزبیک تیلیده ایجاد ایته دی، اونینگ دری

تیلیده گي یازوو ومقاله لري اولکه بویلب رسمي نشریه لر آرقه
لي ترقه لیب کیلماقده .

او، افغانستانده گي معاصر اوزبیک تیل وادبیاتینی رواجلنشیده
معلوم حصه قوشگن ایجاد کار دیر. اونینگ اثر لري (کینجه
باي - طغرل) مستعار اسملري بیلن هم اولکه مطبوعاتیده تر
قه لیب کیلگن. اونینگ چاپ بولگن اثرلري قوییده گي لردن
عبارت:

۱ - پویی قوش- باله لر اوچون حکایه لر- افغانستان
یازوچیلر اویوشمه سي کابل- ۱۳۶۴ ییل.

۲ - سولاق- سیلنگن شعرلر توپلמי - کابل- افغانستان
یازوچیلر اویوشمه سي نشریاتي- ۱۳۶۴ ییل.

۳ - سوز گنجیدن نیچه در- امیر الکلام نوایی نینگ (۵۵۰)
ییلگیگه بغیشله نیب، نوایی اثرلریدن تنلنمه - میمنه- فاریاب
- ۱۳۶۹ ییل.

۴ - رنگین کمان شعر (قوشمه تالیف) فاریاب- ۱۳۶۹ -
ییل .

۵ - بیر سیقیم توپراق- بدرغه لیکده گي سیلنمه
شعرلر توپلמי- مشهد- ایران- ۱۳۷۷ نچی ییل.

گيزلي اونلر

آلتين تاغدن قبر سگه قدر
بارزمين ني وطن انگله ديم
تاغ و تاشلر، اورمانلريم مين
جنت ديديم، چمن انگله ديم
***

نيگه ديوار يا تيكنلي سيم
بيرملت ني اييره بيلسيين
نيگه اوئبو ايريليك تيغي
آنه خلكيم كوكسيني تيلسيين
***

توركلر ديمك بير جد اولادي
اونلرايرون بير بيرگه قرداش
توركستانده كيسيلسه برماق
توركيه ده آغري اوندن باش
***

تاريخ بويي بويوك بيكلريم
ايريليكدن هر بيريدور، قول
تورك ايزيلسه افغانستانده
توركيه ده تينچيمس كونگول
***

تورك عالمي بيرلشسه ينه

هردرديگه تا پيلور علاج
هم ملتین، هم دينين قورور
يابان ايلگه اولمه ي او محتاج
***

کاشغر ايدي معرفت باغي
يا بخارا دين نينگ اوچاغي
قونيه هم عرفان بولاغي
باري تورک نينگ اوچمس چراغي
***

آسمانده گي گيز لي سر لري
نروان قوييب آچدي اولوغ بيک
سوز دنيا سين آدي عليشير
يوز فردوسي آليده قول ديک
***

اسلام، عرب، هديه سي، اما
آسمانلر گه کوتر گن بيز لـ
قليچ ايله، ياي ايله اونـ
تهلکه دن قوتقرگن بيز لـ
***

بيز قرآن ني توغري انگله ديک
حدیثلرني توپلب، اوزله ديک
اينانچ ايله يشه بان دایم

کيله جکني پارلاق کوزله دیک

***

اوز کوكسیده ایمان تاشیــــگن

اروپا نینگ قلیبیــــگه بابا م

ایندی هندو، بگواندن کیچیب

کشف ایته جک بیر « ینگى اسلام»

***

طالب ديه بو مرتد گر وه

تورکستان نی تهدید ایته جک

آلدين آیب، فکرین ایتمه سه

کیم لیگیمیز سو ال اوله جک

***

تورک عالمی بیرلشسه یــــه

هر دردیگه تاپیلور علاج

هم ملتین، هم دینین قور و ب

یابان ایلگه، اولمه ی او محتاج

***

ایسکی تاریخ شهادت بیرور

بیر یوزیده سلطان ایدیك، بیــــز

وحد تیمــــیز، برکتیدن

اوزگه لرگه هیچ چوکمه دیک، تیز

***

تا ملعونلر باري بير لشييب
اولکه لرگه بيز ني، بولديلر
هر اولکه ني بير ته سي، توتيب
اونگه همدم، محرم، اولديلر
***

استان - استان ايلب، بير لريم
فقير ليکده قالديره بيلدي
غفلته گي اولوس، اويقودن
باشي لحد گه بيتمه ي، آ بيلدي
***

ملت باردير، عقل بار ايکن
ينه حرليک نصيب ايتدي ر ب
دوام ايتر بير ليکده، حر ليک
ايريليککه ايندي ني سبب؟
***

تورک عالمي بيرلشسه، ينه
هر درديگه تاپيلور علاج
هم ملتین، هم دينين قورور
يابان ايلگه، تاپمه ي احتياج
***

دنيا گوزه ل، زمين هم گوزه ل
گوزه ل ليکني انسان يره تورور
هر بير انسان اوز وطنيم دييب
بير مکانده توغيلور، اولورور

***

تورککه اصلا ایکیز دیر قویاش
اوقو یاشله، قرداش - وطنداش
شونینگ اوچون، تون ایلچیلری
اونگه آتر باتمن - باتمن تاش

***

قویاش باتمس، تورک وطنیده
شو سبب دن کوندوز دیر همیشه
بو قویاش نینگ نوریدن، خلقیم
بهره آلیب کوکرگن، قمیش

***

بو قمیش ده گیزی اونلر بار
کیسمنگ اونی قمیش زاریدن
قلم دیبه قوتلو فرزندین
اییرمه نگیز، اوز دیا رییدن

***

قمیشزارده توشگن الاو دن
هریان اوچگن اوچقونلریم بار
بو الا وگه سو سپیر - امید
ینسی لریم، اورخونلریم بار

انقره-۱۹۹۸-۱۰-۲۰

وطن — و پرا غي

قلم سين تينمه بين ييغلب، کونگول شرحيني تحرير ايت
بوزوق بو بيت الا حزا نني، ينه بير با ر تعمير ايت
کونگول، غربنده قيينه لسنگ، خسيس آليده باش ايگمه
فغانينگ کوککه ييتديرمه، اوزينگني راست چون تير ايت
اجل سين کيلمه غربنده، مينينگ آرزو لــــريم بيتمه ي
دياريم گه ييتو شگونچه، جانيم آلمککه تاخير ايت
بو غربت کوييدن خلقيم، فغانيم تينگله يــــالمس لــــر
اولرگه طبع شعريم سين، بوتون حاليمني تصوير ايت
الم تاغي قولب اوستومگه، شاميم هم سحــــر اولمس
صبا بير خوش خبر بيرله، کونگول اوييني تنوير ايت
مسافر ليک دياريده بولر کن يات، تانيش هم
بو آيه معني سين انگلب، قدر دانلرگه تفسير ايت
بوغمتاغيني تيشمککه، مينينگ هرگز کوچيم ييتمس
الاولي آه ايله کونگولوم، اوزينگ بير چاره - تدبير ايت
وطن توپراغيني سيو سنگ، وطندن کيلگن هر کيم نينگ
وطن توپراغيني باسگن اياغين، کعبه تعبير ايت
صراحي مي گه تاشقين دير، ولي خمار ني سيند ير مس
خراسان بادي باتراق ايس، بومي ني قيته تقطير ايت

الحاج محمد نبي اوغلي محمد اسحاق ثنا
(۱۳۲۹) نچي ييلده توغيلگن

ثنا تخلصي بيلن فارس- دري و اوزبیک تيلريده ايجاد ايتيب
کيلگن محمد اسحاق ۱۳۲۹ نچي ييل اندخوي اولسوالليگيده
توغيليب، اساسي تعليماتني اوشه اولسوالليگده گي ابو مسلم
ليسه سيده بيتيريب سونگره کابلده گي معلم تربيه لش عالي
موسسه سيني اوقيب چيقدي. محمد اسحاق ثنا انه شو
پيتلردن باشلب رسمي ايشلر بيلن شغله نيب کيلدي .
اوپاکستان اولکه سيده بير مدت بدرغه ليکدن سونگ عايله
سي بيلن کانادا مملکتیگه کوچيب کيتدي، حاضر اوشه اولکه
ده يشه ماقده .

او، ۱۳۴۳ نچي ييلدن باشلب ايجاديات ايتيب، اونينگ اثرلري
اولکه نينگ اوشه زمانده باسيليب چيقه ديگن تورلي نشريه
لريده شونينگديک اوزبیک تيلیده چاپ ايتيله ديگن يولدوز
جریده سي ارقه لي ترقلگن . شونينگديک اونينگ دري
شعرلري نينگ ايکي کيچيک شعري توپلمي، پاکستانده نشر
ايتيلگن.

تانگ ييلي

سبزه بيرله ارايش، تاپتي باغ و بستـانلر
لا له و سمن بيرله، يشنه دي گلستانلـر
گل ا چيلدي باغ ايچره، بولدي نغمه خوان بلبل
كيلدي دل قولا غيگه، هر تماند ن الحانلر
تانگ ييلي مشاميمگه، بيردي نگهت سنبـل
بولدي شادمان کونگليم، جلوه قيلدي ريحانلر
كيلدي کار دوراني، ايشلاگيل بيلينگ باغلب
رشک بوستان اولسين، تا بو دشت و دامانلر
اولکه ميز بهاريدده، ايش ايتيش ايروورلا زم
ايش بيلن بولور معمور، دشت و هم بيا با نـلر
سين « ثنا » غزل يازگيل، خلق محتين مقته ب
وصفينگه ايروور لايق، ايشچي بيرله دهقانلر

ملا عبدالحميد اوغلي مولا نا عبدالرشيد جوهرى

(۱۳۷۷-۱۳۰۸)

عبدالرشيد جوهرى ۱۳۰۸ نچي ييل شبرغان شهريده
توغيلدي. اوقيش- يازيش قابليتيني آته سيدن اورگه نيب،
اويبرده گي ابن يمينا مدرسه سيده بيليم آليشگه باشلب،
اساسي تعليماتني داملا عبدالمجيد آليده تكميل ايتدي.

كئين تدريس حوزه سي قوريب، علم طلبه لريگه درس بيره
باشله دي. اون ييل اوشبو ايشني دوام بيردي. وطنده گي
ناتينچ وضعيت سببلي بدرغه ليككه تن بيريب، پاكستانده
مهاجر بولدي واون ييل هجرتده يشه دي.

او، ييگيت ليك پيتيدن باشلب شعر وادبيات بيلن قيزيقيب،
دري واوزبيك تيل لريده شعر يازيشگه باشله دي. اونينگ
شعر لري جهاد ومقاومت دوريده، چيگره دن تشقري
پاكستانده ترقه له يديگن نشريه لر آرقه لي باسيليپ چيگن.

او، مهاجرت دوره سيده اوزبيك تيلده بير نيچه كتاب ورساله
لرني اوز اهمامي بيلن چاپ ايتدي، شوجمله دن ديوان ابن
يمينا (ملا اكهء شبرغاني) دن آت توتيش ممكن. جوهرى

۱۳۷۱ نچي ييل ينگي اوزگريشلىر يوز بيرگني دن كيين،
وطنگه قيتيب، جوزجان ولايتي علماً وروحانيون رياستي وينه
بير نيچه لوازم لرده رسمي ايش قيلدي.

او ۱۳۷۷ نچي ييل شمال ولايتلري طالبان گروهى تامانيدن
اشغال ايتيلگندن كيين، طالبلر واسطه سيده قماقغه ساليبيب،
آغير شكنجه لر آستيده جان بيردي.

ایمان پیرایه سی

خدایا حمد پاکینگه تیل و کامیمنی گویا قیل
محبت بیرله عشقینگه دل و جانیمنی شیدا قیل
گنه دردی بیلان رنجور بولغان خسته بو جانیم
که رحمت داروسی بیرلان بو حالیمنی مداوا قیل
چیقارغیل سین کونگلدن خواهشات نفس اماره
که اندین سونگره فیض حقنی سین دلده تمنا قیل
بولای دیسانگ قبول درگه حق، حق یولین توتگیل
محبت یولیده ادهم کبی اوزینگنی شیدا قیل
گنه زنگی کونگل آینه سینی تیره قیلغاندور
همیشه نفی - اثبات ایلابان دلنی مصفا قیل
بولای دیسانگ خدانینگ آلدیده شایسته، رحمت
که غربت اختیار ایلاب، اوزینگنی مثل عنقا قیل
صداقت پیشه بول دایم قبول حق بولای دیسانگ
ندامت ایلابان بیغلاب، کوزینگ یاشینی دریا قیل
بودنیا بی بقا دور «جوهری» ایمان طلب بولغیل
ایمان پیرایه سی بیرلان وجودینگنی مطلق قیل

فضولي غزليگه تخميس

مين بيچاره نينگ آتين خط ادباره يازميشلر
که ايرکينليک خطين احکاميني اغياره يازميشلر
دوای نسخه ء دردیمني اول دلداره يازميشلر
ازل کاتبلاري عشاق بختين قاره يازميشلر
بو مضمون ايله خط اول صفحهء رخساره يازميشلر
***

جفا جولر ایلیدین نالشیمنی کوکدن آشیر دوم
بشر اهلي جهانده کورمگان ظلم وستم کوردوم
سینی کورگان زمان بیخود لیغیمدین طرفه آه اوردوم
خواص خاک پایینگ شرحینی، تحقیق ایدیب مردوم
غبار ايله بیاض دیدهء خونباره یا زمیشلر
***

سایینگ نینگ وصفینی شرح ايله ماقده شرم ایتار سنبل
گل رخسارینگی کورگانده شیدا بولغوسی بلبل
نسیم صبحدم آشفته زلفینگ تاریدین کاکل
گلستان سر کویینگ صفاتین باب- باب ایگل
خط ریحان ايله جدول چیکیب گلزاره يازمیشلر
***

نگاریم عشقی بولدی باشیم اوزره طرفه شورانگیز
سینی کورگانده دنیا نعمتیدین ایلادیم پرهیز
غم و دردو فراقینگدن باشیمغه روز رستا خیز

کیریب میخانه غه قیلسنگ تکلم، جان بیورور شکسیز
مصورلر نه صورت کیم در و دیوار ه یازمیشلر

***

نه تیل بیرلان بیان ایتدی سینی غبغ لرینگ وصفین
ایتالمس بلبل و طوطی شکر دیک لبلرینگ وصفین
که سنبل تار ی بیلماس کاکل اسر ب لرینگ وصفین
ایکی سطر ایلابوب اول ایکی میگون لبلرینگ وصفین
گوزه لهر بیرین بیر چشم گوهر باره یازمیشلر

***

بو عالمده مینگا یوقدور نصیبی، بخت پیروزی
غریب آدمغه بولماس عیش و عشرت عیدونوروزی
همیشه آه وزاری - ناله دور شمع شب افروزی
محرر لر یازنده هر کیمه عالمده بیر روزی
منگا هر کون دل صد پاره دن، بیر پاره یازمیشلر

***

کیچه - کوندوز فراقیدین چیقار کوکسیمدین آه سرد
خزان اورغان گلستاندیک غمینگدین بولدی رنگیم زرد
محبت سیز کیشی بولغای جهانده « جوهری » نامرد
یازانده وامق و فرهاد و مجنون و صفین اهل درد
« فضولی » آدینی کوردیم سر طوماره یازمیشلر

شهيد صوفي اسلامقلي اوغلي ميرزا جنيدالله حاذق
شمسي هجري (۱۲۲۱) قمری ۱۲۵۹ ييلده اولديريلگن

ميرزا جنيدالله حاذق اون ايکينچي عصر نينگ ايکينچي یرمیده
قيصار اولسوالليگي نينگ «خواجه کينتي» قيشلاغيده دنيآغه
کيليب زمانه سي نينگ تانيقلي عالم وفاصل لري محضریدن،
بيليم اورگه نيب، کيين اوز آته سي شهيد شيخ الاسلام واسطه
سيده طريقت و عرفانگه يوز کيلتيريب، ارشاد درجه سيگه
ييتيشدي.

صدرالدين عيني او زي نينگ تاجيک ادبياتي نمونه لري ناملي
اثریده قيد قيليشيچه:

« حاذق ۱۲۱۶ قمری ييلدن سونگ فرغانه و بخار امير لري
بولگچ امير عمر خان وامير نصرالله خان سراي لريگه يول
تاپيب او يورت نينگ شاعر لري بيلن، رقابت باشله دي.»
او، امير بخارا گه قره تيليب يازيلگن بير هجوي شعري نتيجه
سيده قتل ايتيلدي، حاذق اولمسدن آلدین، وفات ييلي نينگ
تاريخيني «تن حاذق» سوزیدن استخراج قيلگن ايدي. اوشبو
تاريخ جمل حساييگه اساساً (۱۲۵۹) قمری ييلني قولگه بيره
دي.

حاذق حقيده اخيرگي ايکي- اوچ عصر لر اره سيده يازيلگن
تذکره لرده تورلي قره مه - قرشي معلوماتلر قيد ايتيلگن،
اونينگ هر بير تذکره نينگ مؤلفي شاعر حياتي نينگ بير
قسمي او بيرلرده اوتگني اوچون، اوزلريدن حسابلگن لر .

جمله دن آثار هرات اثری نینگ مؤلفی استاد خلیلی اونی «
حاذق هروی»، «ارمغان بدخشان» تذکره سی نینگ مؤلفی
شاه عبدالله بدخشی، اونی بدخشانلیک و صدر الدین عینی،
تاجیکستانلیک دیب قید ایتگن.

حاذق امیر عمرخان (امیر) اونینگ زوجه سی ماهلر اییم نادره
بیگیم، فضلی نمگانی لر بیلن زماندانش بولگن. شاعر نینگ
حاذق نامیگه مشهور بولگنیگه اساسی سبب، اوادیات شناسلیک
دن تشقیری حذاقتلی طیب بولگنیدن کیلیب چیقہ دی.

حاذق دیوانی بخاراده باسیلیب چیقگن، اعتبارلی روایتلرگه
اساساً شاعر نینگ اوز بیکیچه دیوانی قولیازمه نسخه سی چاپ
بولمسدن (۱۳۵۷) ییل کرخ اولسوالیگیده یوز بیرگن
اوز گریشلر نتیجه سیده یوقالگن. شاعر نینگ مولانا جامی
هفت اورنگی داستانلریدن سنه لگن «یوسف وزلیخا» اثریگه
جواباً یازگن اثری معروف، اوشبو اثر هندوستان نینگ کانپور
شهریده، نشر ایتیلگن. شاعر نینگ اوز اسمیده ایتگن تعمیمه
سی، بیزگچه بیتیب کیلگن. (بابام بیلیده دودوک، بیز هم بیر
نیمه دیدوک).

حاذق اثرلری قوبیده گی لردن عبارت:

۱ - مناقب اسلامیة (واقعات اسلامیة) اوشبو اثر ۱۳۷۱
ییل فاریابده مولف تمانیدن نشر ایتیلیب، لیکن توزیع
بولمسدن آلدین قرا فکر و قرا نیت کیمسه لر تمانیدن اوت
بیریلدی.

- ۲ - رسالهء تحفة الوزراء - اوشبو اثر ۱۳۷۶ ييل مؤلف
تمانيدن، فارياب دولتي باسمه خانه سيده چاپ ايتيلگن.
- ۳ - حاذق نينگ دري تيلیده گي ديواني (کليات حاذق)
اوشبو اثر بخارا ده چاپ ايتيلگن.
- ۴ - مثنوي يوسف وزليخا - اوشبو اثر هندوستانده گي
(نولکشور) تاش باسمه خانه سيده موندن قريب يوز ييل
آلدين چاپ ايتيلگن.

محبت شعله سي

يوزينگ ڪورگاچ ڪورالمام طاقت اشڪيم هجوميده
نيچوڪ ڪيم تاب قالمس مهردين، گردون نجومينده
خيالينگ بيرله سين سيز دوش شيرين ڪام اولميشديم
مگر ڪيم وصل ترياقِي ايدي هجران سموينده
سينينگ حسنينگ ڪبي زلفينگ ايله نظاره ڪورگان يوق
نه ڪاڪل شام زنگينده، نه عارض صبح رومينده
نيچوڪ ڪيم صبحدم رنگين قوياش نينگ پنجه سي
اولميش

سر افراز ايت صبا توپراغيمي، ياريم قدو مينده
چوچوڪ سوزي بيله ياريمدين ايرو بولماغيم ممڪن
سر افراز ايت صبا توپراغيمي، ياريم قدومينده
ايروور نوشيغه نيش اندا ق كه بولميش، شهد مو مينده
لب لعلينگ تيشينگ ايله سوزينگني آب و رنگيدين
ساچار جوهر تنورينده، تيرار گوهر نظومينده
ايروور ڪورگاچ زمان، جان بيرماق عاشقِ رغه هم واجب
قان ايچمڪ گر روا ايرميش پريرو لر رسومينده
محبت شعله سيدين بولماغان يوز داغ دنيا تينگ
قني بير شمع مزارينده، قني بير لاله بومينده ؟
ني تانگ ايرميش اگر « حاذاق » ني ڪلڪيدين شڪر
تامسه

چو يوق وصف خطينگ دين اوزگه بير مضمون رقمينده

میرزا غلام دستگیر اوغلي عبدالمومن حامد فاریابی
شمسي هجري (۱۳۱۲-۱۳۷۳)

حامد فاریابی تخلصي بیلن فارس- دري تیلیده ایجاد ایتیب، شهرت قازانگن عبدالمومن ۱۳۱۲ ییل میمنه شهریکه قره شلي « توکلیخانه» (اصلده تورک ایلي) گذریده دنیا گه کیلیب، دستله بکي تعلیماتی نی خانگی ملا لر .مدرسه لرده باشلب، کین اوشه زمان میمنه شهریده بولگن یلغوز اورته مکتبده، اوقوماقده باشله دي.

۱۳۲۸ ییلدن ۱۳۳۰ ییلگچه کابلده گی ایکینجیلیک یوقاری مسلکي لیسسه سي (لیسهء عالی مسلکي زراعت) گه اوقیشگه کیردی . انه شو ییللردن باشلب عمر ی نینگ سونگیگچه زراعت وزارتني نینگ چوکاتیده بغلان، کابل، هرات، جلال آباد، بدخشان وفاریاب ولایتلریده رسمي ایش قیلدی.

حامد فاریابی فارس شعریتیده، هندي یونه لیش (سبک هندي) پیروي بولسه هم، اوزیگه خاص تفکرات وتیل آرقه لی باشقه لردن فرق قیلیب توره دي. حامد فاریابی، کابلده گی ادبی تیوره ک (حلقات ادبی) لر بیلن ایجادي علاقه ده بولیب، نیچه مرته اوشه زمان مسلط سیاسی حاکمیتني قتتیق قره لگني اوچون، جزالنگن. اونینگ فارسچه دیوانی اون بیتتی مینگ بیت نی اوز ایچیگه آلیب، حاضر گچه تولیق صورتده نشر ایتیلگن ایمس.

اونينگ زراعت حقيده وشوڪبي ادبي مسأله لڙ توغريسيده
يازگن (سيڪيزته) رساله ومقاله لڙي باره.
او، اوز آنه تيلي، اوزبيڪ تيليده هم ايجاديات ايتگن. حامد
فاريابي ۱۳۷۳ ييل، سرطان آبي نينگ ۱۰ ده، كليوي بير
كسل ليڪ سبيلي، عالمدن كوز يومدي.
اونينگ چاپ بولگن اثرلڙي قويده گيچه:
۱ - نور شناور- سيلنگن شعر لڙ توپلمي — فارياب
اطلاعات وفرهنگ رياستي نشرياتيدن- ميمنه ۱۳۷۴ ييل .
۲ - صور قلم — رحيم ابراهيم كوششي بيلن- پشاور —
پاڪستان - ۱۳۸۰. شاعر حياتيگه عايد معلومات واونينگ
تنلنگن شعرلڙي.

قيغو

اي باله يازدي يازيم دوراني سوريگن اتانگ
نيچه ييل محنت چيكيب، سرسان اولوب، يورگن اتانگ
«جان قني، جانان قني، قيغو بيلن جان بيرميشم»؟
كيچه لرده اي ويولدوز دن، بوسوز سوريگن اتانگ
ايمدي قريديم باله، اوتدي ييگيت ليك دوره سي
ساچ وسقالي اقارمي، اق سقال تورگن اتانگ
نانني قيغو سيده جان قالدي بلاغه اي باله
اوزي بي كويلك كورينور، كوپني كييدورگن اتانگ
هيچ ارمان قالمه دي تا انگه بيتكورسم كونگول
چونكه بير راحتني كورماي، محنت اوتكورگن اتانگ
اوتتي ميندين بولجههان وسينگه قويديم نوبتين
تينگريني يولداش تيلاييدور، سينگا جان اورگن اتانگ
اغزيمه سوتدن نري، سالدي انام توركي تيلين
تا جاني چيقماي اونوتمس، سوز بيلا دورگن اتانگ
تيلدين اوزگا، انه دين مينگا نيمرسه قالمه دي
سوزله دي انه تيليده، سوزني بيلدورگن اتانگ
اي چراغ «حامدي» بول، بولجههان ياروغليغي
بيتكورور بول يازووي، بول سوزني بيتكورگن اتانگ

ايل بيرله

اگر کوک کوکسینی، سوتسنگ
اگر اندین اویان او تسنگ
اگر بیرگه چوقور کیتسنگ
اغیز بیرله هما توتسنگ
اگر حاتم کبی تورسنگ
همه اچ لرنی تویدور سنگ
اگر یاو توپراغین سورسنگ
توغینگنی اویگه اور سنگ
اسیر لرنی قویابیرسنگ
همه کازه نی سیندورسنگ
اگر قاچقونچی مودراتسنگ
ویا قووگاننی سو درا تسنگ
اگر تاغ تامورین توتسنگ
انی جاییدن اجره تسنگ
اگر بایلرنی قل ایتسنگ
قل وچورینی تیندورسنگ
ایشینگ « حامد » همه بیر پول
اگر یلغوز اوزینگ بو تسنگ

عبدالحفیظ اوغلي محمد يحيي حفيظي جوزجاني

(۱۳۲۱) شمسي هجري بيده توغليگن

حفيظي جوزجاني ۱۳۲۱ نچي ييل شبرغان شهري نينگ بلوچخانه ناحيه سيده دنياده كيلدي. رسمي تعليماتني « قاضي منهج السراج جوزجاني) ليه سيده آيب، اوندن كين حربي دارلفونگه شامل بولدي. بير آز مدت ن كين آغير كسل ليك سبيلي اويبرده تحصيل قيله آلمسدن ۱۳۴۵ نچي ييلدن باشلب اوقيتووچي صفتيده رسمي ايش باشله دي.

اوجوزجان ولايتي اطلاعات و فرهنگ ريسي، جوزجان ده امير عليشير نوايي ناميده گي فرهنگي انجمن نينگ ولايتي شوراسي مسو ولي، اوشه بير نينگ شاعر و يازوچيلر اويوشمه سي نينگ ريسي همده آينه تلويزيوني نينگ فرهنگي ايشلاوچيسي لوزم لريده رسمي ايشلر بجرگن.

اومكتب دوره سيدن باشلب شعر وادبيات بيلن علاقه داش بوليب، اونينگ اثرلري ۱۳۵۲ نچي ييلدن بو يان اولكه مطبوعاتي آرقه لي ترقه ليه كيلماقده. حفيظي پشتو تيلي همده هزارگي لهجه ده هم شعر يازيش قابليتگه ايگه. اونينگ دري واويزيك تيلده گي شعر لري حاضر گچه مستقل صورتده چاپ ايتيلگن ايمس. اونينگ اهتمام و تصحيح سي بيلن ۱۳۷۲ ييل « ديوان الحاج استاد قاري محمد عظيم عظيمي » جوزجان ولايتيده باسيليپ چيگن.

مبارک

شمشاد قامتینگه گلگون قبا مبارک
کوز تیکمه سین یوزینگ گه ای دلربا، مبارک
ای معدن نزاکت، ای کان حسن وفرحت
مغرور سن بغایت، ناز وادا مبارک
ای یخشی لرنی شاهي، سرخیل وپیشوایی
سیندیک یگانه شهگه، میندیک گدا مبارک
خنجر الیب چیقیب سن، قتلیمگه بیتیشیب سن
یخشی نیت ایتیب سن، ای مه لقا مبارک
هر جور کیم ایتار سین، یتمه دریغ ای یار
سیندین جفا واستم، میندن وفا مبارک
هر ناز وعشوه قیلسنگ، اوستیمگه کوتره ر من
نازینگ سنی مناسب، عشوه نگ بجا، مبارک
هر جور کیم قیلور سن، قیلگیل حقیمگه دلبر
قیلمس ولیک «حفیظی» ترک وفا مبارک

ایرک دیار

آزاده ایرک دیاریم، جنت نشان ایماسمو؟
اینیقه باغ وراغی، رشک جان ایماسمو؟
بیرساری خرمن گل، بیر ساری خیل بلبل
صحن چمنلریده، خوش نغمه خوان ایماسمو؟
هر ساری کوز آچیبان، قیلسنگ نظاره آنی
دامان دشتی جانا، طرفه جهان ایماسمو؟
بیگانه اولکه لردن، ای اولکه داش ایناغم
ویرانه اوز دیارینگ، آرام جان ایماسمو؟
اوز آنه سرزمین نی، بیگانه لرگه تشلب
چیت اولکه لرده یورماق، عیب کلان ایماسمو؟
سین آنده محو عشرت، مین مونده غرق محنت
کو پ جای شرم وخجالت، ننگ زمان ایماسمو؟
فخر ایله می نه ایلائی، آتینگ گه ای «حفیظی»
نام ونشان و آتینگ ورد زمان ایماسمو؟

پير محمد اوغلي صالح محمد حساس

(۱۳۳۰) ييلده توغيلگن

صالح محمد حساس ۱۳۳۰ نچي ييل نينگ حوت آييده،
فارياب ولايتي دولت آبادي نينگ « قوزي باي قلعه »
قيشلاغيده دنياگه كيلدي.

او، دستلبيكي تعليماتني او شه بيرده گي مکتبده ۱۳۴۷ ييلده
بيتتيريب . کيين کابلده گي ميخانيکي ليسه سيده اوقيشگه
باشله دي. شونينگديک او» اوتو ميخانيکي عالي مؤسسسه «
سي ني هم اوقيب چيقددي. ۱۳۵۵ ييلدن باشلب او،
مامورليک، اولسوالليک، رييسليک همده مدير ليک لوازمليده،
رسمي ايش قيليپ كيلماقده.

حساس، دري واوزبيک تيللريده شعر ايتيش ياننده، موسيقي
گه هم قولي يوريشه دي. او، کوپ ييللردن بيرى اوزبيک خلق
فولکلوري ني ايريم تورلريني توپلش بيلن شغلله نيب
كيلماقده، اونينگ انه شو حقهده توپلب ۱۳۸۴ نچي ييلده
باسيمدن چيگن اثرى(اوزبيک خلقي نينگ اغزه كي ادبياتيدن
مقال لر) ناملي اثرى سنه له دي.

حساس نينگ شعرلري هنوزگچه مستقل صورتده نشر ايتيلگن
ايمس.

نوايي غزليگه تخميس

کون باتردن، کون چيقار گه کوزله ديم، بو کيلادي
کونگليمي تينچيتگني، اول يار دلجو کيلما دي
کوزيمه تصويري کيلدي و سيه مو کيلما دي
« کيچه کيلگوم دور ديبان اول سرو گلرو کيلمادي
کوزلاريمگه کيچه تانگ اتقونچه اويقو کيلما دي»

***

کوکسيم ايچره يار عشقي ايله دي قلبيم حصار
آي جمالين کورگالي بوخسته کونگليم بولدي زار
سوزيلن بيردم ميني سورماقچه قيلدي، مونچه عار
«لحظه - لحظه چيقديم وچيکديم يولیده انتظار
کيلدي - جان آغزيمغه اول شوخ بدخو کيلمادي»

***

هجريده کيلدي خزان، اوتتي باشيمدن نو بهار
وصليني قومسب اوترمن، تاكه جانيم تنده بار
کوزلاريم ياشدن تولىب، آقتي اريق ليل ونهار
«اول پريوش هجريدن کيم ييغله ديم ديوانه وار
کيمسه بارمو کيم انگا کورگنده، کولگو کيلمادي»

***

قنچه هم کويسم، نفس ايچده اوره لگن دم وسم
عمرلر تارتتيم جفاسين، وه کورينگ قنده ي چيدم
تاب کيلتورمس ستمگه، ميندن اوزگه کيمسه هم
«طالب صادق تاپيلماس، يوقسه کيم قويدی قدم

يولغە كىم قويدى قدم، معشوقه اوترو كىلمادي؟»

***

اي كونگل گر سيو مگن هم بولسه اول دلبر سيني
ساغينيب كوپ يىغله ديم، اول آي كبي رخساريني
سين كه قويماسسن تىلینگدين بىر زمان هم آتيني
«كوزلر يمدن نيچه سو كىلگه يديب، اولتور منگ ميني
كىم باري قان ايردي كىلگن، بوكيچه سو كىلمادي»

***

ياشيرين دلدار وصلىگه ييتيش بولدي قىين
بىر مه هر كىمگه كونگول، هر كىمسه گه سونمه بويين
مي كىتير، چالغوني چال، حساس قىل ساز واويين
«اي نوايي باده بىر لن خرم ايت گونگل او يين
ني او چون كىم باده كىلگن او يگه، قىغو كىلمادي»

احتياج

جان کویاریم کیتتی بولدییم لطفیگه مین احتیاج
پادشاه ایردییم قولیمدن کیتتی ارزان، تخت و تاج
آلدی جانیمی جدالیک، بولسه هم اونگه امید
اسره ماق هجرتده آچیق، نی ایکن رسم و رواج؟
کیلسه معشوقه و عاشق بیر تن و بیر جان بولیب
بیل اییرماغی قیین، قوشیلسه بیر - بیر گه مزاج
جانیمه قیلدییم جفانی بیر عمر تارتیب عذاب
چیقتی کوزیم، بیشتی جسمیم، بولدی باشیم تن و عجاج
جان و قربان دیب یلیندییم، اته - آنه، قومیگه
مین کوترگیمن دیدیم اوستیمگه بارسه قنچه باج
جاندن آرتیق نی بولور مین، ایله سم قربان اونی؟
عاشق اولسه جان بیره ر، کوزیگه کورینمس خراج
جان کورینمیدی کوزیمگه، مال و پولنی انده قوی
اوزمه نگیز بو رشته نی کیم ناندن اولدور، مایحتاج
جانیم و کوزیم دیدیم و هر نیرسه دیسه تینگله دیم
نارضالیک کورسه تیب مین، قیلدییم بیر احتیاج
جان قیب، جسمیم یا نیب، تاغلرگه بیتسه داغ و درد
چیقسه هجریده نفس، یوز آه و ناله نی علاج؟

جان آردی، جان بیره ر یانیمده بولسه مین رضا
اورسه – سوکسه شونچه ناز وسوزی، جانیمگه مساج
جان وتنده قالمه گی بیر اول زمانده خسته لیک
اولپری « حساس » بیرله قیلسه وصلت، ازدواج

ملا رحمانعلي اوغلي استاد غلام محمد مخدوم (خدیم)
(۱۲۹۶-۱۳۸۰) شمسي هجري

مونده ن قيرق ييل مقدم « عبهر » تخلصي بيلن شهرت قازانگن «خدیم» سرپلي ۱۲۹۶ ييل سرپل شهريده دنيآگه كيليب، بيرينچي تعليماتني اوز آته سي ملا رحمانعلي دن اورگه نيب، سونگره محلي مدرسه لرده همده تورلي ديني عالمر محضريدن اوز بيلميني تكميل ايتدي.

اوديني علملر، ادبي فنلر همده عرب تيلیده بيتوک عالم بوليب، نستعليق خطيني چيرايلي قيليب يازه رايددي. خدیم ۱۳۲۳-۲۷ ۱۳ نچي ييللر آره سيده ميمنه ده گي ظاهر شاهي (حاضرگي ابومسلم عالي مدرسه سي) گه مدرس صفتیده، شونينگديک تجارت اتاقي اداره سيده منشيليك لوازمليده رسمي ايش قيلگن.

انه شو وقتلرده اونينگ «گلبانگ قلندري» ناملي بير مينگ بيتدن آرتيق بوليب، دري تيلیده يازيلگن قصیده سي «ستوري « جریده سي صحيفه لري آرقه لي نشر ايتليلب. شوکبي ۱۳۳۰ نچي ييلده (کليات نادم قيصاري) هم اونينگ قلمي بيلن تصحيح بوليب، نشر ايتيلگن. شو وقتلرده ايسه او غلام محمد عبهر تخلصي بيلن مشهور بولگن ايددي.

ديمک، اوييگيت ليکده « ازهر » تخلصي بيلن ايجاد ايتگن. خدیم اوز حياتي دوریده سرپل ولايتیده شهردار، خديجه جوزجاني لیسه سي نينگ معلمي، مطبوعات اورين باسري،

مزار شريفده تفحصات باشقرمه سي نينگ ايشلاو چيسي
لوازمليده رسمي ايش قيلگن. او دين عالمي، فصاحت
وبلاغت، منطق، تفسير، عقايد، صرف ونحو وباشقه علملرده
ييتوك استاد، اوزبيك، دري وعربي تيللرده (ثلاثة الالسنه)
شاعر بوليب، حتي كه «ابوعبدالله امام بوصيري» نينگ عرب
تيليده گي مشهور « قصيده برده » سيگه (۷۲) بيتلي قصيده
آرقه لي، عرب تيليده جواب يازگن.
استاد خديم سرپلي (۱۳۸۰) ييل سرپل شهريده عالمدين كوز
يومدي. اونينگ اثرلري هنوز گچه مستقل صورتده نشر ايتيلگن
ايمس.

اوزليگينگ نمايان قيل

اوزليگينگ انيق بولدي، اوز خوشينگله جولان قيل
اوزگريلدي دورانينگ، دور سور توز، ارمان قيل
ياقتو يولدوزينگ چيقتي، تولگن آيدن آرتيقراق
بختدين بو يولدوزني، ياغدوكونگل وجدان قيل
قونت ايتيب، بيليك ايستاب، اوزني ايش بيلورگان قيل
ايتمک و يراتمکلر، بيرله ينگي دوران قيل
آي کبي ياروغ کونگلونگ، بولگانين ايزيندن اوق
تاپ آتا - انا کونگلين، اوي بيرينگني شادان قيل
کيم که سونچيبان اوکسوک، توتسه آنگ واورنينگني
بيرکي يومروغينگ بير لن، تومشوغيچن چاپيب قان قيل
اوز کوچينگني بيلمسدن، سين ضعيفه تانيلدينگ
آل چکش ني بيلکنگ گه، تاغني يينچ وتلقان قيل
چايقيلان تيریکليکلر، دينگيزي ييغين لر دور
باش بولاغني سين دور سن، کيم ليگينگ ني، اعلان قيل
ايل « خديمي » بو سوزني انگله تشله گين، اول چين
ايل سن، ايل بيله ايشله ب، اولکه ني شگوفان قيل

میر احمد قلیخان راجی اوغلی
ابوالخیر خیری
(۱۲۸۶-۱۳۵۷) شمسی هجری

خیری تخلص بیلن خلق ارا تانیلیب کیلگن ابوالخیر(۱۲۸۶) نچی ییل کابلده توغیلدی. اونینگ باباسی امیر دلاورخان (قمری هجری ۱۳۰۲) میمنه نینگ سونگگی مستقل امیری، امیر عبدالرحمن نینگ سلطنتی پیتیده، میمنه خانلیگی سقوط ایتگنیدن سونگ اسارتگه آلینیب، آغیر نظر بند لیک شرایطی آستیده میمنه دن کابلگه جونه تیلیب دنیادن اوتگنی سببلی، خیری نینگ آته سی میر احمد قلیخان راجی هم باله لیکدن تا(۲۵) یاشگچه سیاسی نظر بند لیکه توتیلیب، آغیر شرایطه حیات کیچیریب ایریم اقتصادی و سیاسی قیین چیلیکلرنی باشدن اوتکزدی.

دیمک، خیری نینگ آته سی میر احمد قلیخان راجی میمنه گه ایلک مرته «همت» آتلی مکتبنی اساس قویدی.خیری واونینگ اوکه سی نظر محمد نوا، آته لری نی خاص اهتمامی آستیده تعلیم آلیب وکمال تاپدیله. او، کوپ مدت اوقیتوچی وباش معلم همده میمنه معارف مدیری لوازیمده ایش قیلیب کیین اعیان کینگاشی(مشرانو جرگه) نینگ بیرینچی دوره سیده میمنه مردمی نینگ انتصابی سناتور و شوکبی > ظهیر الدین فاریابی صنعتی شرکتی > نینگ ریسی صفتیده ایش بجردی.

خیری ذواللسانین شاعر بولیب، اوزبیک و فارس- دری تیللریده مهارتلی استاد صفتیده، نثر و نظم ده اوز بدیعی قابلیتینی اثباتلیرکن. بوندن آشه او، اوز زمانه سی نینگ بویوک ملی

کوره شچني صفتیده افغانستانده گي تورکي زبانه نینگ
سیاسي، فرهنگي و ملي ایر کینلیگینی قولده کیلتیریش اوچون،
اوتنه جانفشانلیکلر قیلگن.

خیری اوز زمانی نینگ عادی سیاسی سرلوحه سی بولگن ملي
تینگسیزلیک گه قرشی توریب (کینای کوهی، کینا، پتونی، کاکه،
مستعار اسملری بیلن جوشقین تنقیدی- اجتماعی- انتباهی اثرلر
یره تیش بیلن، مسلط فاشیستی توزومنی عیبله گن. او
۱۳۵۷نچی بیلده وفات ایتگن. اونینگ اثرلری حاضر گچه مستقل
صورتده چاپ ایتیلمه ی قوییده گي لردن عبارت:

۱- قرآن کریم نینگ اوز بیکچه تفسیری.

۲- اوز بیک تیلی نینگ گرامری.

۳- سونج والد مرحوم.

۴- اون ایککی مینگ بیتنی اوز ایچیگه آلگن اوز بیک ودری
تیلیده گي شعرلردیوانی.

ایزگو نیت

بیگلریم، اجداد ینگیزگه یخشی اولاد اولسانگیز
ظلم تاغین بیرله شیب قازمکده فرهاد اولسانگیز
بیلنی باغلب، قول بیریب بیر- بیرگه امداد اولسانگیز
وارمو بیرکون دوستلریم کیم سیز هم ارشاد اولسانگیز؟
خلق ارا حر تانیلیب، بیرملت ایجاد اولسانگیز

***

ایزگو نیت بیرله سیزهم دور ودوران لرسو روب
خان و خاقانلر کبی ایرکین یشه ب، دوزگون قوروب
باش کوتاریب عالم اهلی ایچره، تینچلیکده یوروب
جانلریم کیلگه ی مو شونداغ کونکه او یقودن توروب
چوریلیدن ایریلیب، قل لیکدن آزاد اولسانگیز

***

سقله سین سیزنی ایگم یولده هلاکت چاهییدن
باشگه بارمه ی یول اداشتیرگن یمان همراهیدن
توغری توختب، ایگری یولنی باشله گن همراهیدن
سیزنی تینگریمدن مو فق ایسته یوب درگاهیدن
التماسیمدور که مینگ- مینگلرغه اوستاد اولسانگیز

***

یاونی کورگنده یوگورسانگیز یوراکینی یاریب
بیلنی باغلب، تون کییب، آتگه مینیب، هریان یاریب

مرحبا سيزگه بويولده توخته منگ، بيردم هاريب
عرقينگيز بيرله تيلينگيز ني اولومدن قوتقاريب
عرقلارياننده فخرايلب كونگل شاد اولسانگيز
***

آ ت مينيب ميدان ارا قمچي اورينگ(چو-چو) لا شينگ
تانيتيب اوزني جهان اهلي ارا منگو لا شينگ
آ نه تيلده سوز لا شينگ، يخشي تيلک آرزو لاشينگ
گر بوتيل، تيل بولمسه تشلانگ موني، پشتو لا شينگ
بولمسه شک يوقکه نادانليقله بر باد اولسا نگيز
***

حق آلرگه اينتيلينگ قورقمه ي توريب جرئت بيلن
باش کوتاريب تيره نينگ تاريخده، فرصت بيلن
تيل اوچون، ناموس اوچون، توپراق اوچون، سرعت بيلن
اوقومق، يازمق ايله هر تيل قالور عزت بيلن
سعي ايتينگ عزت بيلن سيزهم قلمداد اولسانگيز
***

هر ستمگر ياودن اوچ آلک روا دور، انتقام
اوشبو يولده بيرلشيب کونگولدن ايلنگ اهتمام
قيته تاپينگ عالم اهلي ايچره ايسكي احتشام
اوز تيلينگيز بيرله يازينگ <خيري> يه اوخشاب مدام
بير- بيراوغه نامه لر، تا تورکدن ياد اولسانگيز
***

ايسلتمه: رحمتلي استاد ابوالخير خيري ۱۳۲۷ نچي ييل
هراتگه جبري يوباريلگن پيتلريده شوء نيستیک توزوم نينگ
چیکسيز ستملريدن اچينيب، اوشبو مخمس ني ميمنه ضيالي
لريگه قره تيب يوبارگن.

ابوالخير خيرى قيزى آيسلطان خيرى
(۱۳۴۱) ييلده توغيلگن شمسي هجري

آيسلطان خيرى ۱۳۴۱ نچي ييل ميمنه شهريده توغيليب، باشلنغيچ، اورته وليسه دوره سيني كابلده گي (عايشهء دراني) ليسه سيده بيتيريب، كيين يوقاري بيليم آيش اوچون كابل دارالفنوني نينگ تيل وادبيات فاكولته سيگه شامل بوليب، فاكولته ني توگتگندن سونگره، اوشه بيرده استاد صفتيده ايش قاليب كيلماقده.

آيسلطان او قووچيليك بيتيدن باشلب شعر وادبيات بيلن قيزيقيب، دري همده اوزبيك تيللريده ايجاد ايتيب، اونينگ اثرلري يولدوز جريده سي ومركز ده باسيليب چيقه ديگن باشقه نشره لر ارقه لي چاپ بولگن. آيسلطان اثر لري هنوز گچه مستقل صورتده چاپ ايتيلگن ايمس.

وطن وصفي

و طن اي گلشنيم زيبا دياريم
يولينگده جان وتن بيرمک شعاريم
سيور من، مين سيني اي باغ رضوان
تيانچيم هم غروريم، هم وقاريم
گلستانينگده گي تورلي چيچکلر
تيریکليک مژده سي بيرگي نگاريم
سيني هر تاغ وتاشينگ عاشقي من
مظفر ليکده يشنه تماق، قرا ريم
سينينگ بير ذره توپراغينگ کوزيمگه
کيلور آلتين - کوموش، اي گلدياريم
بدخشان لعل وهم مرجاني بيرله
مثل سيز دور جهانده لاله زا ريم
سيوينچي بير سين اوشبو خوش زمانده
آچيلگن گلر ينگدن نوبهاريم

تانگ ييلي

عشقينگ اوتي عقل وهوشيمدين ميني قيلدي
اوزاغ
تاپدي دل هجران اوتيدن لاله ديك داغ اوزره داغ
قيغوريب هجرينگ غميدن تيلبه كونگول اورته نور
كيم حبيبيم، هم طبييم سين ايرور سن كيل بيراغ
كوكسيمي عشقينگده اورتب، هجراوتيده چوركه تيب
سانچيتيب مژگان اوقيدن نيگه ايتمسسن سوراغ؟
سين سيز ايجان كوزيمه باغ جنان تاموغ ايرور
جلوه ايلب ناز ايله كلبه مده بولگيل چلچراغ
تون- كونيم درد والمده تارايدى، عشقينگ نوري
ياروتيب تانگده بيتوردي، بيردي ايلكيمگه اياغ
گر ايسر كويينگ شمالي مين تمان تانگ ييلي ديك
بينفس تن، جان آلب ويران اوييم بولگه ي چوباغ
مين نيتاي اول بيمروت جوريدن قيده باره ي؟
اورته گي كيم بو سيوينچ كوكسيده دايم درد وداغ

ابوالخير خير ي اوغلي غازي محمد همايون خير ي
شمسي هجري (۱۳۴۱) ييلده توغيلگن

همايون خير ي ۱۳۴۱ ميمنه شهريده توغيليب باشلنغيچ تعليماتني ميمنه گه كسب ايتيب، اورته وليسه دوره سيني كابلده گي مکتبلرگه بيتيردي . كيين يوقاري تحصيلات آليش نيتيده اوشه بيرده گي اكادمي پوليس ني اوقيب بولگندن سونگره ايچكي ايشلر وزارتني تيوره گيده رسمي - نظامي ايش قيلدي. او، ۱۳۷۱ ييلدن باشلب افغانستان ملي - اسلامي جنبشي نينگ صفيگه تورلي ايشلر جمله دن « نداي اسلام » جريده سي نينگ باش محرري، افغانستان ملي - اسلامي جنبشي نينگ دارالانشأ سي رييسي، باختر مدنيت ويايينچيليك مؤسسسه سي رييسي همده آيينه تلويزيوني نينگ كابلده گي قسميني مديري لوازم لريده رسمي ايش قيليب كيلماقده.

همايون خير ي نينگ ادبي استعدادي اوقوچيليك دوريدن گلب - يشنب انه شووقتلردن باشلب او، فارس - دري همده اوزبيك تيللريده ايجاد ايتيب كيلگن. همايون خير ي شعرلري مركز وشمال ولايتلريده باسيليب چيغه ديگن نشریه لر صحيفه لري ارقه لي تر قه لیب، هنوزگچه مستقل صورتده نشر ايتيلگن ايمس .

قيغو خانه سي

حسرت وصلينگده قيغو دن يوراكدور داغ - داغ
وه كه ياد كورميشينگ قليبمده دور غمدن فراغ
اي گوزه ل هر لحظه ايستارسنگ اگر كونگليمده سين
نقش مهرينگ تيغ مژگان بيرله يار، آهسته راغ
فرقتينگدن تيلبه لرديك كيچه لر يول باره من
ني عجب كيم مهر رخسارينگني كورسم ايرته راغ
سيسكينيپ تورسم سيني يادينگده مين تون -
كيچه ل _____
داغ اوره ر قليبم الهي، كيمدن آسم مين سوراغ؟
دهر جوريدن بوگون چور كالدي قيغو خانه سي
ايكي دنيا راحتني بولمس بو غملرگه قير اغ
كاشكي بير لحظه كيلسه بخت هم گر بولسه يار
تيلبه بولگي مدعي، خودكامه بولسه ياكه ساغ
كوزلرينگ دور چلچراغ وچلچراغينگ ايچره داغ
كيلگيل ايمدي يانيمه كونگليم اچيلسين باغ - باغ
« خيري » بيچاره ني گلزارني اوتلندي بوگون
حسرت وصلينگده كويديردي جهانني درد و داغ

داملا جبارقل اوغلي ايشان
چوت خليفه (شاه ويسی)
(شمسی هجري اون ايکينچي عصر)

چوت خليفه حياتي حقيده معلومات بيرووچي يگانه منبع اونينگ (شجره نامه) و (خوارق نامه) سيدور. اوشبو منبع ۱۳۳۸ نچي ييل < بوته و جان بابا > منطقه سيده آقن بير دهشتلي سيل، اوزات نينگ قبريني بوزيب تشله گندن کيين، رحمتلي مولوي عبدالغني علمي تمانيدن، شاعر ديواني بيلن بيرگه ميمنه گه کيلتيريليب، شاعر حقيده معلومات بيرووچي يگانه منبع بوليب ۱۳۶۹ نچي ييلدن باشلب ۱۳۷۱ نچي ييللر گچه فارياب جريده سي صحيفه لري آرقه لي توليق معلومات بيلن، نشر ايتيلگن .

شونينگديک ۱۳۷۳ نچي ييل آقيميده (اوزيبک ادبياتي فرهنگي) موءلفلري چوت خليفه- ملا محمد قلي مسکين- تينگري بيردي عبرتي و... حقيده بيزدن کيره کلي معلوماتلر کوچيريب آلب، اوز اثر لريده اوشبو معلوماتني سيغديريپ، کيين بو حقهده هيچ بير اشاره هم ايمه گنلر.

ديمک، اونينگ حقيده توليق معلومات موء لف تمانيدن ينگي چاپدن چيقگن « رنگين کمان شعر» ايکينچي جلدي ده قيد ايتيلگن، شونينگديک فارياب ولا يتي عالي موسسه سي اوزيبک تيل وادبيات بويچه محمد عارف قادري نينگ، مؤ لف يوللا چيليگيده يازيلگن علمي رساله سي آرقه لي، شاعر

حياتي، ادبي و عرفاني فعاليتي، همده اونينگ اوزبيکچه ديواني
ني متني بيريلگن.

چوت خليفه شعر يتده « شاه ويسی» تخلصي بيلن ايجاد
ايتيب، شيخ الا سلاميه طريقتيگه منسوب متصوف شاعرلردن
بولگن. او، اوزبيکچه ديوان يره تيب اونينگ اثرلري مؤلف
الديه سقله نيب كيلماقده. چوت خليفه و(بوته و جان بابا يا
بوته و بابا) ناملري بيلن عامه اولوس اره سيده کينگ شهرت
قازانيب كيلگن، چوت خليفه، طريقت و عرفانده بويوک پير
ومرشد بولگنيدن تشقري، اخيرگي ايککي- اوچ عصرلر
افغانستانده گي اوزبيک ادبياتيده سوز اوستادلريدن بيرى دير.
او، اولکه ده شئوو نيستیک قبيلوي حاکميت نينگ اوزبيک تيل
وادبياتيني يوقاتيش اوچون يولگه تشله گن فرهنگ بوزرليک
سياستي سببلي، تانيلمه يي قالب، اوزبيکچه ديواني نينگ نادر
نسخه لري اوت بيريلگني اوچون اولکه ده گي رسمي
مطبوعاتده انچه تانيلگن ايمس..

چوت خليفه «شاه ويسی» نينگ توليق ديواني قولگه كيلگن
بولمسه هم، اثرلري نينگ بير قسمي تاپيليب مؤلف آلدیده،
سقله نيب كيلماقده.

غیب اسراري

زاهدا قيلمه عداوت مين ازلده بار ايديم
سرپنهانده ايننگ علميده مين دركار ايديم
قالب آدم صفي الله ني موجود ايتمسدن بورون
بلکه آندين ايلگري مين عاشق ديدار ايديم
قوم لوطني اول كيچه حق ايله دي زير وزبـ
اول كيچه مين اويقوده يوق ايرديم وييدار ايديم
آذر اوغلي اول خليل الله بيلن همراه لشيـ
كوره ني كويدير مه گن نار، ايمن گلزار ايديم
كوپ جفالار قيلديلار نوح نبي الله غه اول
حضرت ملكان بيلن توفانده بيرگه بار ايديم
چاه زندانغه يوسف بيرله تارتيم كلفتين
تون خريداري بوليب، دلال هر بازار ايديم
ليلي بوليب ناز بيرله، كور ني رسوا ايله ديم؟
بيغله بان مجنون بيله اشفتهء ديدار ايديم
'رب ارني' ديدي موسي دشت ايمن چوليـ
معرفت ميداننده مين صاحب اسرار ايديم

کوز کیره ک کورگای، تانیگای درد یکیم، درمانی کیم؟
حضرت ایوب بیلن، درد ایچیده درکار ایدیم
جمع بولیب بغداد خلقی ایلتدیلا ر دار اوستیدا
کوز لاریمدین قان توکیب، منصور بیلن همدار ایدیم
دیدي «ویسی» قیلمه گیل اسرار غیبی نی عیان
دوستلا ریمغه گل بولیب، دشمنلاریمغه خار ایدیم

سید قاسم قیزی آصفه شاداب
شمسی هجری (۱۳۴۲) ییلده توغیلگن

افغانستانده گي معاصر اوزبیک ادبیاتیده « شاداب » تخلصی بیلن ایجاد ایتیب کیلگن آصفه ۱۳۴۲ نچی ییل میمنه شهریکه قره شلی، تنورک گذریده توغیلیب، باشلنغیچ، اورته ولیسه دوره سینی اوشه بیرده گي ستاره لیسه سیده بیتیریب، یوقاری تعلیماتنی فاریابده گي عالی بیلیم اوقوو موء سسه سی نینگ کیمیا- بیولوژی بولیمیده تحصیل ایتدی. سونگره رسمیات بیلن شغلله نیب اوقیتووچی صفتیده فاریاب وجوزجان ولایتلریده، ایش بجردی .

او، ۱۳۷۶نچی ییلدن باشلب فاریاب ولایتیده گي عالی تحصیلات موء سسه سیده استاد صفتیده ایش قیلیب، ۱۳۸۴نچی ییلده گي اوتکزیلگن پارلمانی عمومی سیلاو ده، میمنه شهری نینگ وکیلی صفتیده ملی شورا گه سیلندی. شاداب ۱۳۵۸ نچی ییلدن باشلب شعر وادیات بیلن شغلله نیب، اونینگ اوزبیک ودري تیللریده یازگن شعرلری فاریاب، یولدوز، جوزجانان، بیدار، ژوندون وباشقه نشریه لرده ترقه لیب، حاضر گچه مستقل صورتده چاپ ایتیلگن ایمس.

قىزغىن سوز

اي كوزىم نىنگ روشنى رگ ايچره قانىم، سىن اوزىنگ
ياش بختىم، ينگى عشقىم، نوجوانىم سىن اوزىنگ
اول قىرانغو كيچه لرده نور ساچىب شمعدىك
جسم ايله جانىم ارا، روح وروانىم ين اوزىنگ
ايدىن ايتگه يسن مينيگ كونگومنى قىزغىن سوزبيلن
بولمه سنگ بولگه ي دليم قان، بوستانىم سىن اوزىنگ
دهرارا سىند ن بويوك، منگا گوزه ل جانانه يوق
سيو گيلي گلگون عذارىم، عزو شانىم سىن اوزىنگ
گلشن عشقىنگده چون بلبل بولىب من نوحه گر
تليپنىب «شاداب» اولورمن، گلستانىم سىن اوزىنگ

گوزه ل بهار

کيلدي گل فصلي، چمنني سبزه دوران کيلتوريب
ايلادي خرم جهانني، ینگي سامان کيلتوريب
بوستان و باغ و صحرالرني يشنه تدي بوگون
لاله و گل پيکريغه روح ايله، جان کيلتوريب
شمع ینگليغ لاله لرياندي گلستانلارا
انجمن قوردي طراوتلر، فراوان کيلتوريب
بلبل محزونني باغ ايچره غزلخوان ايلادي
گل يقاسين چاک ايلاب، عنبر افشان کيلتوريب
بو گوزه ل ینگي بهار آيدينليگيده خوش يشنگ
اولکه ني شاداب ايتگي، ینگي سامان کيلتوريب

میر قاسم اوغلي شرف الدين شرف

« داملا بيدل »

(۱۳۲۴-۱۲۵۳)

ابوالمعاني بيدل آثاري ني چوقور اورگه نيب آيب، بيتوك بيدل شناس بولگني سببلي خلق ارا « داملا بيدل » لقبی بيلن شهرت قازانگن شرف الدين شرف ۱۳۵۳نچي هجري شمسي ييل تاشکينته توغليب، باشلنغيچ تعليماتني اوشه بيرلرده کسب ايتيب، اوزاق ييلردواميده بخارا ده گي مدرسه لرده بيلم آله باشله دي.

او ييگيت ليکن باشلب شرق ادبياتي (اوزيک- فارس ادبياتي) ني قونت بيلن اورگه نيب، ابوالمعاني بيدل اثرلرني تیکشيريپ، اوبيلن قيزيق شغلله نيب قالدي.

او تورکستانده يوز بيريب تورگن ناقوله ي اجتماعي سياسي وضعت سببلي، افغانستانگه کيليب اندخوي همده ميمنه شهرليده استقامت قيليب، عمري نينگ سونگي پيتلريگچه اندخوي ده قالدي.

داملا بيدل شعريته اوته بديعي قابليت گه ايگه بوليب . اوزيدن آلدينگي امير الکلام نوایي، فضولي، کمال خجندی وبيدل غزللريگه تخميس باغلب همده اولرگه مناظره طرزیده اثر يازيش آرقه لي، اوشبو استاد لر بيلن پنجه بيرگن .

اونينگ اثرلري اوز قولیده ديوان شکليده تدوين بوليب، ليکن شاعر نينگ حياتيده چاپ ايتيلمه گن، اوشبو ديوان معلوم

بوليشيچه حاضرگچه هم شاعر نينگ اوغلي حسام الدين
الديه سقله نيب كيلماقده . داملا بيدل ۱۳۲۴ نچي ييل اندخو
يده وفات ايتدي.

کوزده گي ياش

ناز ارا کيلتور ماگیل چین غضب قاش اوستینه
سایه قدینگدن بیتور، کيلتور قدم باش اوستینه
طاقت ایتمس ناتوان بینلر شعاع حسنی گا
تار اولور عالم قویاش کیلگنده خفاش اوستینه
گریه دین تخم شرر بغریمده باش کورگیزمادی
ابر رحمت یاغسه، اوتمس هرقدر تاش اوستینه
هرکورن دل اضطراییدین قویاشدیک تیتره سه
آلماغای تصویر رخسارینگنی نقاش اوستینه
هر جفا وجور کیم قیلدینگ، ندامت چیکمادینگ
دهر ظالم قیل نظر، کوزلرده گي ياش اوستینه

گلگون یوز

راز عشقینگ تو تماغه بغریمنی تاش ایتمای نیتای؟
سینه آفتدین شرف آهینی قاش ایتمای، نیتای؟
بینوالیک زیوریم دور اشک گلگون غازه دین
پیرلیک دوریده رخساریمنی یا ش ایتمای، نیتای؟
سرنگون ایتسه لوای شرع نی کفر فجور
«اندخوی» ویرانه سین ترجیح «شاش» ایتمای، نیتای؟
دشت عصیاندین بارور مین ناخن حسرت بیلن
عیب ایماس مین ناسزا کویغنه بارسم شوق ارا
دستگیریم بولسه امیدیم، تاش ایتمای، نیتای؟
دشت عصیاندین بارور مین ناخن حسرت بیلن
یوزنی گلگون ایله بان، کوکسیم خراش ایتمای، نیتای؟
تاپمسه ادهم بساطی، بستر گلدین «شرف»
خار دین بالین ایتیپ، خسدین فراش ایتمای، نیتای؟

نظام الدين اوغلي
قاري شرف الدين شرف
شمسي هجري (۱۳۱۰-۱۳۶۴)

افغانستانده گي اوزبيک شاعر لراه سیده قاري شرف آتي بیلن تانیلیب کیلگن شرف الدین ۱۳۱۰ نچي ییل > شهر شعراء وفضلا> نامیگه معروف بولگن خوقند ده توغیلیب، دستله بکي تعلیماتني اوشبو معنویاتدن تولیق بیرده کسب ایتیب، سونگره ناقوله ي سیاسی وضعیت سببلی اونینگ عالیله سي مهاجرتگه مجبور بولیب، افغانستانگه کوچیب کیلیب، کابل شهریده استقامت باشله دي.

قاري شرف دینی- مذهبی علملردن تشقري، ادب فنلري ني هم اورگه نیب چیقدي، اوکابله داملا بیدل، استاد بیتاب وباشقه شاعر – یازوچیلر بیلن یقین ایجادي علاقه ده بولگن ایدی. او، دري تیلیده هم بدیعی قابلیتگه ایگه شاعر بولیب، دیوان یره تگن. او، ۱۳۵۷نچي ییلدن باشلب اوزبیک تیلیده ایجاد قیلیب، اثرلري یولدوز جریده سي وباشقه رسمي مطبوعاتده شوپیللردن باشلب، حیاتي نینگ سونگگی کونیگچه تر قه لیب کیلگن.

اونینگ اوزبیک و دري تیللریده گي اثرلري حاضر کیمني ایدیله سقله نه دي، معلوم ایمس. لیکن اولرنینگ چاپ بولمگنلیگی معلوم البته. قاري شرف ۱۳۶۴نچي ییل کابله بیر الملی ترافیکی حادثه سببلی، عالم—دن کوزیومدی.

وطن خدمتي

قيليب خدمت وطن يولیده، جانينگني فدا قيلغيل
سينينگ بوينينگده حقي باردير، البته ادا قيلغيل
قيزيل يوزليک بوله ي ديسانک، خلايق آلدیده دایم
صداقت بيرله ایل نينگ حاجتيني، سن روا قيلغيل
عليل وناتوان وخسته دللرني اگـر کور سانگ
دلين آليب، الرغه لطف خوش بيرلن دوا قيلغيل
کيچه کوندوز چيکيب زحمت، سيني کوپ پرورش قيلدي
ايتيب خدمت اوزينگدن، اته – انه نگني رضا قيلغيل
بوکيلگن ايردي قدينگ سود يوکي آستیده اي دهقان
يوکينگ بينگيل بوليب دور، ايمدي قدينگني رسا قيلغبل
ايمس دنيا ده مطلب آشنا ليک کيمسه گه مقبول
اگر قيلسنگ بيراوگه يخشيليك بيمدعا قيلغيل
قيلور عمرينگني ضايع، بولمه غيل همصحت جاهل
شرف، کيل اوزني اهل معرفتغه آشنا قيلغيل

سید معصوم اوغلي سید عبدالحکیم شرعي جوزجاني
هجري شمسي (۱۳۱۳) بیلده توغیلگن

شرعي جوزجاني تخلصي بیلن شهرت تاپگن سید عبدالحکیم
۱۳۱۳ نچي ییل، سرپل شهریگه قره شلي « امام خرد»
قیشلاغیده، روحاني بیر عالیله ده توغیلدی.

دستله بکي تعلیماتني اوشه بیرده گی مکتبده اورگه نیب،
اورته ولیسه دوره سینی تورلي شهرلر، جمله دن شبرغانده
دوام ایتیردی. کین یوقاری بیلم اورگه نیش نیتی ده، کابل
دارالفنونی نینگ، شرعیات فاکولته سیگه، اوقووگه کیردی .
تحصیلني بیتیرگندن سونگ، عدلیه وزارتیکه قره شلي ایریم
دولتي اداره لرده رسمی ایش قیلدی.

۱۳۵۷ نچي ییل افغانستانگه عدلیه وزیري لوازمیده ایش
بجردی. سونگره خلق وپرچم حزبلري نینگ اره سیده یوز
بیرگن ایچکي سیاسی توقنه شوو لر سببلي، سیاسی قماقغه
توشیب، آغیر شرایط ده حیات کیچیریب، قماقندن چیقگندن
سونگ بیرمدت افغانستان عالی محکمه سی اورین باسری
وریسی صفتیده ایش آلیب باردی. مملکتده وضعیت
بوزیلگندن کین اوزبیکستان اولکه سیده استقامت قیلیب
کیلماقده.

شرعي جوزجاني نینگ اوزبیک تیلیده یازیش وایجاد ایتیش
قابلیتی، مکتب دوره سیدن گلب - یشنه دی. اونینگ
بیرینچي شعري توپلمی « ینگي زمان ترانه سی » نامی بیلن

۱۳۵۷ ییل باسیم دن چیقدي. شونینگدیک آلمیشینچی ییلر
آخریده ایسه اونینگ « آمو دریا ناملی بیر شعری توپلمی هم
کابل شهریده نشر دن چیقگن.

سید عبدالحکیم شرعی جوزجانی تاشکینت شهریده
اوزبیکستان اسلام یونیورسیتییه سیده استاد بولیب، تدریس
قیلیب کیلماقده. او، اوز علمی ایشلری طفیلی فنلر دکتوری
عنوانینی آلیشگه مؤفق بولگن وکوپلر کتابلر و مقاله لر،
شونینگدیک اوزبیک تیلی همده فارس - دري تیلیده شعرلر
یازیب کیلماقده.

ينگي زمان ترانه سي

سلام اي ینگي ییل
اي ینگي ییل نینگ ایلچیسی
سینینگ یادینگده، سینینگ یشنه گن بهارینگده
حیات بخش قویاشینگ سینینگ
جهانگه ساچگه ي نور
بونور دن قوت، بونوردن الهام
خلایق اوزگه تیریکلیک قوریش اوچون الگه ي
کونگول قوشی بولگی مست
سیره گی هر دم
قووانچلیک بیلن، ینگي زمان ترانه سي
جهانده تینچلیک وصلح واخوت،
خلق ارا یشه سین
اولوغ هدفلر اوچون
دموکراسی و آزادلیک بناسی اوچون
کوره ش - مبارزه ایثار خلق ارا یشه سین...

آمو دریا

قویاش سینینگ آته نگ، دینگیز دور آنه نگ
هریرود وهلمند، ایکی اینا غه نگ
لیکود سینغه هرکون یبارور پیا م
اونینگ قلبیده، فقط گینه سینغه احترام
***

سینی اباسین بيله دي قریندا ش،
ولگا حسابلیدی اوزیگه یولداس
یورتیم کوزمه - کوز بولسه اوزون توپریگی
تینچلیک چیگره سی، دوستلیک کوپریگی
***

سین شرق اولکه سی نینگ اولمس غروری
اورته آسیا ده، حیات تاموری
پامیر - هندوکش مجسم جانی
سینده آقر، ینگ تیریکلیک قانی
***

سین اولوغوار تاریخچی سن ای دریا
اوتمیشدن بیزگه ایلچی سن ای دریا
سرایینگده تاخته گنمن صبر سیز
جانلرده سین تمان، قویب کیلیم ایز
***

آمو دریا بو سوزیمدن قوزغلدی
تولغندی ومین تمان نظر سالدی
هر گردابی کوریندی مینگه بیر کوز
تولقوندن تیل چیقریب باشله دی سوز

اوتميشدن سوزلمه، تيگه دي جانگه
اوتميش نينگ صفحه سي بويه لگن، قانگه
كوپ كور گنمن، قيين واقعه لرنى
خلق اوستيگه كيلگن فاجعه لرنى
***

ظلم لر كوپ توكنن، انسان قانيني
وحشيلر سينگرى آلگن جانيني
دريا بوليب آقن قانلر ياديمده
ظلم استيده چيقن جانلر ياديمده
***

آته سيز قالگن كودكلر صدا سي
غضبيلنگن آنه لر واويلا سي
عكس ايتنه دي تون - كون آوازيمنده
قوشيله دي هيچانلي سا زيمگه
***

بو وطن نينگ خلقي دير قهرمان خلق
ياولرگه ياو، دوستلرگه مهربان خلق
كوره شلر توخته گن ايمس بير زمان
كوره شدن تاخته مس تا بار دور جهان
***

هركون ظفر تمان قدم تشليدي
ينگي تيريكليك اوچون ايش باشليدي

ایمدي ایشچی برنا جوانلر
کوکسیم اوزره تورگه ی کتته توغانلر
***

ینگى قلعه و میر علم و شادیان
شبرغان چوللری بولگه ی گلستان
هر تیکن اورنیده، اچیلگه ی یوزگل
زاغ وزغن اورنیده، سیره گه ی بلبل
***

هر تمان قوریلگه ی، یشنه گن باغلر
گلدن توله چمنزار لر، چر باغلر
سوهم بیتگن بیرگه، بغیشله گی جان
مینینگ خصلتیمگه قایل بول انسان
***

مین دینگیز فرزندى، توفان اویه سی
تولقونلر آنه سی، بحران اویه سی
لیلی دشتی - ۱۳۵۶ نچی ییل

داملا ابوالقاسم اوغلي صالح محمد صلاح

هجري شمسي (۱۳۰۹-۱۳۳۵)

صالح محمد صلاح ۱۳۰۹ نچي ييل ميمنه شهريگه قره شلي تنورک گذريده مذهبي بير عايله ده کوز اچيب، دستله بکي تعليماتني اوز آته سي فضيلتلي عالم داملا ابوالقاسم دن اورگه نيب، سونگره ظاهر شاهي (حاضرگي ابومسلم عالي مدرسه سي) ده اوکووگه کيردي. کيين يوقاري بيليم آيش نيتيده کابلده گي دارالقضات عالي مدرسه سيده شامل بوليپ، اوييرني ۱۳۳۳ نچي ييلده توگه تيب فقط گينه ايککي ييل رسمي ايش قيليپ، ۱۳۳۵ نچي ييل فراه ولايتي نينگ «شکرده» اولسوالليگيده، قاضيلک لوازميده رسمي ايشلب تورگن وقتده ۲۶ ياشده عالمدن کوز يومدي.

فلاح اثرلري اوشه زمانده گي (ستوري - فارياب) جريده سي آرقه لي نشر ايتيليپ، اونينگ استعدادلي شاعر ايکن ليگيدن دلالت بيره دي، او، انه تيليگه چين سيوگيسي بولگنيدن، اوشبو تيلده اثر يره ته باشله گن. ليکن توستدن اوشبو شاعر نينگ ييگيت ليک چاغيده فاجعه لي اوليمي، اونگه کوپ حجمالي اثر يره تيشگه امکانيت بيرمه گن.

گل قند

تا سينگه قره ب غنچه لرین آچتي سحر گل
بوعالم ارا برچه گه دور نور بصر گل
مستانه خرام ايله دينگ اي شوخ چمن ده
فيض قدمينگدن همه دم تازه و تر گل
عيب ائتمه جمالينگني فراقیده سحر لر
چاک ايتسه يقا سيني اوريب نوحه اگر گل
هيدينگ بيله گل يوز لرينگني ايسله دي بولدي
گل قند، چمنلرده توکيلگن نه قدر گل
پيراغلريني ييل ساورور گلشن ايچينده
دعوا بيله گر يوز لرينگ گه قيلسه نظر، گل
گلچهره نگارينگني خياليده «صلاحي»
طبعينگ چمني نخلي بيروور طرفه ثمر، گل

همراه قل اوغلي الله بيردي طاهري
(۱۳۳۷) نچي ييلده توغيلگن

طاهري تخلصي يبلن ايجاد ايتيب كيلگن دوكتور الله بيردي ۱۳۳۷ نچي ييل ميمنه شهريگه قره شلي عربخانه گذريده دنيگه كيليب، اوز تعليماتيني ۱۲ نچي صنفگچه ميمنه شهريده گي ابوعبيد جوزجاني ليسه سيده بيتيريب ۱۳۵۸ نچي ييل كابل دارالفنوني نينگ، طب فاكولته سيده اوقوو گه كيريب ۱۳۶۳ نچي ييل اوييردن فراغت تاپدي.

او، ييگيرمه بير ييلدن بويان بغلان وفارياب ولايتلريده اوز مسلكي بوييچه افغانستان عامه ساغليک وزارتني چوكا تيده رسمي ايش قilib كيلماقده.

طاهري ايجادياتي ۱۳۵۴ نچي ييلدن باشلب فارياب، اتحادبغلان، يولدوز وباشقه نشريه لر ارقه لي ترقه ليب كيلگن، اونينگ ايجادياتيني كتته قسمي اوز انه تيلي بولميش اوزبيك تيليده بوليب، حاضرگه قدر مستقل صورتده نشر ايتيلگن ايمس.

مثلث خط لري

حال دلني ايته لي بير دوست وسر داشيم قني؟
يار واور تاغيم ني بولدي، قوم وقرداشيم قني؟
انچه فرقت اوتيدن كويدي قوريب تامير لريم
بيغله ماقه اي يارانلار مينگه كوزياشيم قني؟
اوزگه لر يورتیده ايركینمس، كونگل تاپمس فراغ
كوزلريمگه توتيا دور تاغ وهم تاشيم قني؟
كوزيمه توپراق اوريب، قوليمدن آلسه ياو، ييمك
آچ قالب، نان ايسته گیده تويغيزه ر اشيم قني؟
گرچه يولدور كوپ خطر ليك همده منزل بس او زاق
قويمسه يلغوز بو يولده، مينگه يولداشيم قاني؟
ايرك يولیده كوره شماق دير تيريكليکده هدف
بو مثلث خط لرین چيزماقده، پر كاشيم قني؟

يارقين ليک تمــــان

روز گاريمدن شکايت قيلگوجي بولسم، اوله ي
بيلمه سم کوکلمني قدرين، انتظاریده سوله ي
نور وياغدو عظمتي گر که قوتلو ق توتمه سم
کيچه-آي، کوندوز قويا ش نينگ بهره سيدن ايريله ي
يارنينگ باسگن ايزيني، هر سيقيم توپراغيني
قيلمه سم کوزيمگه سرمه، ايککي کوزدن کور بوله ي
ايرته دن أقشام گچه بلبل کبي ايلب نوا
بينو ا ليکلر بيله مين ياو گه قنچه يالبلــــاره ي؟
مين ايچارمن تون وکون يارنينگ دوداغيدن قدح
ياولريمگه بولمه گنده بير أ ووج سو، ني قيله ي
تينگري نينگ درگاهيدن دايم تيبلاــــم طاهري
ياولريم زار بيغله گنده، کامرانليکــــنده کوله ي

سید اسحاق اوغلي سید یعقوب طالع
(۱۳۳۰ - ۱۳۸۳) هجري شمسي

طالع تخلصي بیلن ۱۳۵۷ نچي بیلدن باشلب افغانستان اوزبیک شاعر لري اړه سیده شهرت قازانیب، ایجادیات ایتیب کیلگن شاعر ۱۳۳۰ نچي بیل تخار ولایتیگه قره شلي، دشت قلعه اولسوالیگی نینگ (خواجه ایلغار) قیشلاغیده توغلیب، باشلنغیچ تعلیماتنی اوز قیشلاغیده توگتگج، ۱۳۵۲ نچي بیل قندوز دارالمعلمینیده یوقاری بیلیم ایش نیتی ده اوقووگه کیریب، اوپیرنی بیتیرگندن کین اوز قیشلاغیده گی مکتبه باش معلم صفتیده رسمی ایش باشله دی.

سید یعقوب ذواللسانین ایجاد کاربولیب فارس- دري تیلیده هم اثر یره تگن. اونینگ اثرلري مستقل صورتده چاپ ایتیلگن ایمس .

. طالع ۲ ۱۳۸۸ نچي بیلده بیر ترافیکی حادثه ارقه لی، عالمدن کوز یومدی. اونینگ اثرلري اوشه زمانده، اوزبیک قلمکش لري اثرلري نینگ اوزیگه عکس ایتدیروچی یگانه نشریه سنه لمیش، یولدوز جریده سیده ترقلگن.

فصل بهار ان دن سورنگ!

اولکه داشلر سیز بوکون فصل بهاران دن سوره نگ
عیش ونوش وقتي ایرور، سیر گلستاندن سوره نگ
یشنه دي باغ وچمنلرده طبیعت صنعیدن
نیچه تورلیک لاله و خوشبوی ریحاندن سوره نگ
طوطیلر سیره ب غزلخوانلیک قیلر بلبل بیلن
سنبلستان ایچره هم کبک خوش الحاندن سوره نگ
کوه وصحرا لرده غله- میسه بولگندوربوگون
تازه لیکر نینگ بری سین، ابر وباراندن سوره نگ
ایسکی ییل اوتدی همه اندوهلر وغملر بیلن
رنج وزحمتلرنی تارتیب چیقمه گن جاندن سوره نگ
بیلمه گی یاتیب ییگنلر یخشی نعمت لذتین
عافیت نینگ قدرینی، حالی پریشان دن سوره نگ
اولکه میزده کوردیک اوغری، یول توسرلر دورینی
بوصفت آمده یوق، گرگ بیابان دن سوره نگ
ایل ارا لاف ترقی اوردیلر آغیلر بیلن
لیک قیلگن ایشلرین، تاریخ انسدانن سوره نگ
هر کیشی ایردی ترقیخواه عمل یولی بیلن
جایینی چیت اولکه ده یا کنج زندان دن سوره نگ
ایش اوچون بیل باغله سه یاش وقری، اوغیل وقیز
کامیابلیک صدق بیهرله، عهد وپیماندن سوره نگ

اولکه نینگ دشمنلري برباد بولگه ي برچه سي
تون وکون تينماي کوره شگن مرد ميدان دن سوره نگ
اولکه گه خدمت قيليش «طالع» شعاريدر هميش
دوستلر کر داريني، طفل دبستان دن سوره نگ

تينگري بيردن عبرتي (شمسي هجري ۱۲ عصر)

تينگري بيردي حقيده گي دستله بكي معلومات ۱۳۷۱نچي ييلدن باشلب، مو لف تمانيدن اوزبيک تيلیده يولدوز جريده سي ارقه لي، ترقه لیب، کيين بير- ايککي مقاله ارقه لي فارياب جريده سيگه نشر ايتيلدي.

شاعردن بيزگه قدر ييتيب كيلگن يگانه معلومات بيرووچي منبع، اونينگ (سلطان ابراهيم ادهم) منظوم اثری نينگ > خاتمة الكتابي > سنه له دي. شاعر نينگ « مفيد الاموات » ناملي فقهي منظوم اثری هم تاپيليب مولف الديره سقله نيب كيلماقده. اوشبو منبعگه اساسا او موندن (۲۲۱) ييل الدين قيصار اولسوالليگيگه قره شلي > ثور نارين > قيشلاغيده توغليلب واوشه بيرده يشه ب، ايجاد ايتگن.

او، عرفان وطريقته مولانا نعمت الله محوي، مريدي بوليب، اوندن بيزگه قدر ييتيب كيلگن اثرلريده « تينگري بيردي » شاعر نينگ اسمي و « عبرتي » تخلص صفتيده ايشله تيلگن. شاعر نينگ « سلطان ابراهيم ادهم » اثریده، قيد قيلينيشيچه شاعر بو اثر ني (۱۲۴۶- قمری هجري) ييل نينگ رمضان المبارک اييده بيتيريب، قوليازمه نسخه دن توشگن ورقلردن تشقري، بو اثر (۳۲۲۳) بيت ني اوز ايچيگه اله دي. شاعر

نينگ اوزي قيد قيلگن معلوماتدن بولک بوحقده باشقه هيچ
قنده ي معلومات بيرووچي منبع قولده يوق.
اوشبوشاعر حقیده کیره کلي معلومات > رنگين کمان شعر
تذکره سي > ني ايکينچي جلدي ترکیبیده سيغديريلگن.

نالان بلبل

قالمسون میندیک کیشی کشور ستانیدین جدا
سلطنت هم تختلیک خسرو نشانیدین جدا
بلبل نالان کبی اول، گلستانیدین جدا
شهسواری، اول شه رستم کمانیدین جدا
قالمسون هیچ بنده میندیک، یار جانیدین جدا
بولمسون هیچ کیم مینینگدیک، مهربانیدین جدا
***

سین اوزینگ ایشینگنی قیلدینگ، رخس همتنی مینیب
مبتلا قیلدینگ مینی، یولینگ گه سر گردان قیلیب
کویدوریب عشق اوتینه چون بلبل نالان بولیب
غنچه ینگلیغ ته - بته بغر و دلیمنی قان قیلیب
قالمسون هیچ بنده میندیک یار جانیدین جدا
بولمسون هیچ کیم مینینگدیک، مهربانیدین جدا
***

شام غربت ایچره قالدیم سورمه دینگ حالیم مینینگ
یانه باقیب، قیریلب سورگیل بو احوالیم مینینگ
واژگون بولدی نیتای، بو بخت و اقبالیم مینینگ
قالمس ایردی یانه قایتیب، اوشبو احوالیم مینینگ

قالمسون هيچ بنده مينديک، يار جانيدين جدا
بولمسون هيچ کيم مينينگديک، مهربانيدين جدا
***

« عبرتا » سين ييغله گيل هر دم اوقيب بو داستان
هيچ کيشيگه قيلغاني يوقدور وفا، اوشبو جهان
برچه کيتتي بغري کويگان، کوزي نملي، کونگلي قان
بارمو ادم اوغليده سينديک، يمانلردن يمان
قالمسون هيچ بنده مينديک يار جانيدين جدا
بولمسون هيچ کيم مينينگديک، مهربانيدين جدا

(سلطان ابراهيم ادهم)
نينگ <خاتمة الكتابي> دن:

كيل اي طوطي تكلم و خوش الحان
توگاندي داستان شيخ سلطان
تيله ارواح لردن استعانست
شفاعت ايلاي روز قيامت
اوزينگ نينگ حسب حالينگدين بيان قيل
الم لرنى يازيب گلگون نشان قيل
غرض دلگير ليکدن اهـل ياران
يوراکني خونيدن يازديم بو دستان
بار ايردي مينده نيچه همزبانيم
الار گويما ايدي روح وروانيم
بوليب من همزبان لردن جـدا مين
الار ني خاک پاييگا فـدا مين
خراب اولگه ي گلستان، بولمسه گل
نيچوک قيلسون نوا بيچاره بلبل
بار ايردي رهبريم ذکرينده ياهو
نظر در < اينما کتتم تـو لـو >
شهيدالغازي حضرت (شيخ الاسلام)
الار دين نوش قيلغان بادهء جـام
مبارک اسمي < شيخ نعمت الله >

ایدي < محو > جمالي (لي مع الله)
 ايديلار قافله سالار نقشبند
 كه غير از ياد حقدین خاطري کند
 کمینه جايیم ایرور (ثور نارین)
 عبث اوتکاردیم عمریم هر نه بارین
 قریب دور مونگا المار ایله قیصار
 اوزومگا تاپما دیم همـــــــــــــــــراز بیر یار
 بار ایردي مینده نیچه همزبانلار
 قاني تاپسام الار دیک راز دانـــــــــــــــــلار
 ***

که اسم خاکیم ایرور (تینگـــــــــــــــــري بیردي)
 الار پایین تاپیلماس خاک گردی
 غریب افتاده صحرا مرگ دور مـــــــــــــــــن
 تهی نی، بی ثمر، بی برگ دور مـــــــــــــــــن
 لباسیم کلفتیمد و ر، غم ســـــــــــــــــواریم
 رفیقیم محنتیم دور، یار غاریـــــــــــــــــم

قاضي محمد اسماعيل اوغلي الحاج قاري محمد عظيم عظيمي
(۱۳۶۹ ۱۲۷۵)

عظيمي بيلن شهرت قازانگن قاري محمد عظيم ۱۳۱۷ نچي هجري قمري ييل ذي الحجة ابي ني سيکيزينچي سيده، سرپل شهري نينگ (قاضيخانه) گذريده توغليب، اوقيش ويازيش قابليتيني کسب ايتگندن سونگ ديني علملرني اورگنه باشلب، کيين ادبيات بيلن شغلله نيب قالدي.

او، آته سي نينگ نظري آستيده تربيه لنيب، کمال تاپدي. عظيمي ملي شورا نينگ ايکينچي وتورتينچي دوره لريده سرپل مردمی نينگ نماينده سي صفتيده سيله ندي. کيين اوشه بيرده گي « لطافت » ناملي مکتب نينگ باش اوقيتووچي سي، سرپل شهر داري همده سرخ پارسا اولوسوالي صفتيده رسمي ايش قيلدي.

عظيمي ادبياتگه عايد دستله بکي تعليماتني اوز آته سي محضریدن اورگه نيب، کيين فارس- دري وتورک اوزبيک تيلي نينگ ادبي ميراثيني اوقيشگه باشلب، بويولده تجربه آرتتيردي. اونينگ ايجادياتيني کتته قسيمي فارس - دري تيلیده بوليب، ابوالمعاني بيدل گه ايرگه شيب يازگن اقتفا ونظيره گويليک همده بيدل غزلياتيگه باغله گن تخميس لرني اوز ايچيگه آله دي، ا و، اوز آنه تيلي، اوزبيک تيلیده هم قيزيقيب شعر يازگن.

حفيظي جوزجاني اهتامي بيلن ۱۳۷۱ نچي ييل، جوزجانده باسيم دن چيقگن « ديوان الحاج استاد قاري عظيم عظيمي جوزجاني » اثيريده قيد قيلينيشيچه اونينگ ائرلريني كتته بير قسيمي يوقه ليب، موجودديواني بيش مينگ بيت ني اوز ايچيگه آله دي.

عظيمي شاعر ليكدن تشقري زمانوي علملرده هم بيليملي، فاضل كيمسه بوليب، دري، پشتو و عرب تيل لريني توليق اورگه نيب چيقگن ايدي.

استاد عظيمي ۱۳۶۹ نچي ييل « كارمند شايستهء فرهنگ » ناملي مدال بيلن مكافاتلندي. ۱ و ۱۳۶۹ نچي ييل قوس آيي نينگ ۱۲ سيده (۹۴) ياشده، كابلده عالمدين اوتيب، كيبن جنازه سي سرپل گه كيلتيريليب « كتته امامصاحب » محله سيده، توپراقه تاپشيريلدي.

عظيمي نينگ ائرلري قويده گيچه :

۱ - نصاب الصبيان عظيمي - اوشبو اثر ۱۳۶۲ نچي ييلده شفيقه يارقين اهتامي بيلن افغانستان فنلر اكاديميه سي تمانيدن نشر ايتيلگن.

۲ - تحفة العظيمة في القواعد التعمية (عظيمي نينگ معما ييچيش اوچون ساوغه سي .

۳ - قواعد القرآن - ۹۴ بيتدن عبارت، تجويد علمي ياكه قرآن قرا ئتي ني شرح ايتووچي دري تيليده يازيلگن بير قصيده - اوشبو اثر هم ۱۳۷۱ نچي ييل جوزجان ولايتيده چاپ بولگن.

۴ - ديوان الحاج استاد قاري محمد عظيم عظيمي
جوزجاني- (دري واوزيک تيللريده گي شعرلر) اوشبو اثر
حفيظي جوزجاني تمانيدن ۱۳۷۱ نچي ييل شبرغان شهريده
چاپ ايتيلگن.

سلمنا

مینی قیلدی کباب اول خال رخسارینگ گه سلمنا
دلیمنی ایتدی غارت، چشم خمارینگ گه سلمنا

عجب بیر دلبر شیرین وشوخ نازنین دور سن
نیچوک وصفینگ قیلائی باشدین ایاغ بارینگ گه سلمنا

سوزینگ عیسی دمیدیک مرده تنگه، جان عطا قیلغای
لب شیرین جانبخش شکر بارینگ گه، سلمنا

خرامینگ کورسه هر یاش وقری بولغای گرفتارینگ
قدینگ طاوؤسدیک، مستانه رفتارینگ گاه سلمنا

چیکیب عشقینگده زحمت، حال زاریم کوپ خراب اولدی
دیمایسین مونچه چیککان رنج و آ زارینگ گه سلمنا

«عظیمی» شاعر شیرین سخن بو عصره سین دور سن
اوقیب کورگان کیشی دیر ایتگن اشعارینگ گه سلمنا

ستم هم قيلماسون

قيلماسه لطف اول پري پيكر، ستم هم قيلماسون
محنت وغم باريدين قديمي خم هم قيلما سون
لعل ناپين شربتيد ين بي نصيب ايتسه، اكر
قتلیمه ايککي قاشين تيغ دو دم هم قيلما سون
بولمسه حاضر جنازه م اوزره اول زيبا صنم
قاشلارين قتلیمه تيغ دو دم هم قيلما سون
بيرماسه يول محفل وصلي ارا مين خسته ني
فرقتي ايچره اسير درد وغم هم قيلماسون
اي صبا قيلغيل عظيمي نينگ بيان عرض دلين
قيلماسه لطف اول پري پيكر، ستم هم قيلماسون

محمد عظیم اوغلي محمد اشرف عظیمي اندخويي
شمسي هجري (۱۳۱۶) ييلده توغیلگن

عظیمي تخلصي بیلن شهرت قازانگن محمد اشرف ۱۳۱۶نچي يیلده اندخويگه قره شلي (تواچي کلان) قیشلاغیده دنیاگه قدم قويدی. او، ابتدایي (باشنغیچ) و اورته دوره سي ني اندخويده توگه تیب، کابل دارالفنوني نینگ ساینس فاکولته سینی بیتیرگدن کیین، کابل، اندخوي ومیمنه ده گي مکتب لرده معلم صفتیده وظیفه بجردي.

عظیمي شعرلري اوزبیک ودري تیللریده، اولکه مطبوعاتیده اوزاق ییللردن بویان ترقه لیب کیلماقده. محمد اشرف عظیمي نیچه ییل افغانستان تعلیم و تربیه وزارتي، تالیف و ترجمه ریاستي نینگ اوزبیک بولیمیده عضو و آمر صفتیده ایش قیلیب و اوشه زمان اوزبیک تیلیده گي ینگي اچیلگن مکتبلر اوچون بیرقطار درسي کتابلرني تالیف ایتگن.

اونینگ (کیله جک باتورلري) ناملي مشترک توپلمده گي باله لر اوچون ترقه لگن اوزبیکچه شعر لري باسیلیب چیقگن. شونینگدیک ۱۳۶۴ نچي ییلده اونینگ (اولوغ ظفر) ناملي مستقل سیله نگن شعرلر توپلمي هم افغانستان یازو وچیلر اویوشمه سي تمانیدن، چاپ ایتیلگن معلوم بولیشیچه شاعر نینگ ینه بیر شعري توپلمي پاکستانده نشر ایتیلگن.

نواي جاودانه

مطربا چالغیل ترا نه باشله دیم
دف بیلن چنگ وچغانه باشله دیم
ایرکین وازاده لیک دورانیده
ذوق ایتیبان شادایانه باشله دیم
کیچدی ایسکی دور نینگ افسانه سی
ینگى دورانگه فسانه باشله دیم
بیقرار بولگه ی وطن عاشقلری
نالہ لر مین عاشقانه باشله دیم
سیزله ای ارسلان اوغلان لری
نیچه سوز قالسین، نشانه باشله دیم
قهرمان همتملی خلقیم نینگ بوگون
وصفینی اهل جهانہ باشله دیم
بول ترانه بیرله دوستلیک وصفیده
بیر نوا ی جاودانه باشله دیم

ينگي روز گار

ايوئنداش اوشبو كون خوش روزگارينگ گه سيوين
كاروان گل بيلن كيلگن بهارينگ گه سيويين
ايله دينگ قيزغين كوره ش بيرله بوكون ياوني زبون
حاصل اولگن عزت وهم افتخارينگ گه سيويين
آفتاب حریت پرتو فشان دور باش اوزه
ايمد ي ماؤ ي رنگ فضا ي بيغبارينگ گه، سيوين
كوزگه سرمه ايله بان آنه وطن توپراقلرين
كوك ساري قامت كوتارگن كوهسارينگ، سيوين
تينمايين آزاده ليك يولیده ايردينگ بيقرار
بيقرارليكدن حصول بولگن قرارينگ گه، سيوين
بو ديار دن باش كوتارگن قهرمانلر هرزمان
شير مردلر مسكني بولگن ديارينگ گه، سيوين

الحاج سيد برهان الدين اوغلي
سيد فاضل غمگين
(۱۲۷۴-۱۳۱۵)

سيد فاضل غمگين ۱۲۷۴ ييل پشتونكوت اولسوالليگيگه قره شلي « بوچه » قيشلاغيده توغليلب، دستله بكي تعليماتني اوز آته سي سيد برهان دن اورگندي. كيين اوز عايله سي بيلن ميمنه گه كوچيب كيلدي.

غمگين اساسي تعليماتني، دوري نينگ اتاقلي بيلمداني بولگن ملا صاحبنظر محضريده بيتيريب، تورلي علم وفنلرني اورگه نيب چيقيدي.

او، مير احمد قليخان راجي واسطه سيده تا سيس ايتيلگن بيرينچي « همت » مکتبيده، اوقيتووچي صفتيده ايشگه كيريب (۱۳۰۰) دن باشلب (۱۳۰۹) نچي ييلگچه شو ايشني دوام ايتتيردي. سونگره اندخوي وشيرين تگاب اولسوالليكلريده بيرينچي مکتبلر ني قوريب او بيرلرده هم اوقيتووچي صفتيده ايش بجردي.

غمگين سونگره قضا ديوانيگه ايش باشلب، عمري نينگ آخريگچه اوشبو وظيفه سيني دوام ايتتيردي. اونينگ قيسقه چه تيريكچيليك شرحي افغانستانده چاپ بولگن « آريانا دايرة المعارف » درج ايتيلگن. او، بيتوك ذواللسانين شاعر بوليشيدن تشقري، مهارتلي خطاط بوليب بير نيچه كتابني اوز قلميده يازگن.

غمگین اوز زمانداشی بولگن، لیکن رسمی مطبوعاتده تانیقسیز قالگن مهارتلی شاعر ملا محمد قلی «مسکین» بیلن یقین ایجادی علاقه ده بولیب، اوبیلن شعری مکتوبات آماشتیرگن. اوشبو شعری نامه لر مؤلف نینگ آلدیده سقله نیب کیله دی. مسکین نینگ قولیازمه دیوانیده موجود، انه شو شعری مکتوبلردن بیري بوییرده نقل ایتيله دی.

«غمگین» نینگ «مسکین» گه یوبارگن مخمسی :

السلام ایدوست بول دم کیلمه دینگ داد السلام
خسته حالیم اوشبو ساعت سورمه دینگ داد السلام
یامینی یادینگ گا چون کیلتورمه دینگ داد السلام
یامینی حالیمنی بول دم بیلمه دینگ داد السلام
السلام ای دوست خالص داد وپیداد السلام
***

ترک یاد ایتمک، ایمستور دوستلارنینگ عادتتی
یاد اییب کیلسه اوزی، یا پرچه کاغذ غه خطتی
بول سبیدین بولدی کونگلیم خسته، نیچه مد تی
دوستلار کیم شول ایماسمو دوستلار تعزیتتی؟
بولمه دیم اوشبو جهانده بیردمی شاد، السلام
***

بیر مریضی بولدی پیدا، بول تنیمغه ای رفیق
تن بیلان جانیم مرض دنیا سیغه بولدی غریق
گوشت و پوست واستخوانیم گویا بولدی سوییق
بولدی دنیا مینگه اول حالتده، چون چاه عمیق
بول سبیدین ایله دیم بول قصه بنیاد السلام
***

شولمیدی عهد برادرلیغ ارا ده ای ظریف؟
آرزوی وصل ایلاب، بولزمان بولدیم نحیف
کیلمه دینگ حالیم سوره ب دیب: کیف حالک، ای عقیف

سوز لايوب ديوانه ینگليخ نکته هاي مختلف
کيلسانگ ايردي، بولغاي ايرديم، غمدين آزاد السلام
***

دهر ارا يوقتور کيشي حاليمني بيردم سورغودیک
دردو محنت زور ايتار غه، يانيمه اولتور غودیک
تشنه لب اولغان محلده، کاسه سو کيلتورغو دیک
قوتيم کيتگان چاغينده هم مدد ييتکور غو دیک
آخري قيلديم سوزيمني، سينگه بنياد السلام
***

گر خدا دين بولسه فرمان، تسليم ايتسام جانيمي
بير نظر کورسام يوزينگ قالمس ايدي ارمانيمي
ايمدي يوقدور دنياده بو درديمه، در ما نيمي
قيل دعاده ياد ايشيتگيل، سين مينينگ افغانيمي
قيلمه نسيان، ايلاغيل ياد، ايل اغيل يادالسلام
***

مسکين ايتتي ايچ - تاشيمني ايمدي بس، غم لشکري
بول سبدين بولدي ويران خسته کونگليم کشوري
کورسه رحم ايلار ايدي بو حاليمه ديو وپري
نيگه حاليم سورمه دينگ ايدوستلار سر دفتری؟
مونسيم هم قوم وخوشيم، بولدي فرياد السلام
***

قطع کونگول ايلاديم مين بولجهان رعنا سيدين
مهر وشفقت کيتگان ايرکان خواجه وملا سيدين

جمله سي رنگ وريا دور اسفل واعلي سيدين
بولدي ويران چون بوكونگول، اوشبو رنگ سودا سيدين
كونگول اويين قيلمه دينگ بير ذره آباد، السلام
***

گر خدا دين هر نه كيلسه، انگه بيرغومد و ر رضا
ليک يوقتور الكيمه بير مونچه تحفه آه – آه
دنياده قيلغان ايشيم عصيان ايروور هر سال و ماه
گر اوزي رحم ايتمهسه بول بنده نينگ حالي تباه
«غمگين» ينگ ياد ايلاغيل در وقت اوراد، السلام

حاجي محمد طاهر اوغلي
الحاج داملا عاشور قل فيضي
(۱۲۶۵-۱۳۲۵)

مولانا عاشور قل فيضي شمسي هجري ۱۲۶۵ ييل، فارياب ولايتي گه قره شلي قيصار اولسواليگي نينگ « نارين - نهرين » قيشلاغيده توغليب دستله بكي تعليمات همده زمانوي بيلم لرني داملابوري ثوري، ايشان ريسس خواجه قچاق و داملا عبدالشکور کبي فضيلتلي عالمردن، اورگه نيب، کمالگه بيتتي.

او، امان الله خان حاکميتي دوریده قوریلگن بیرینچی قوریلتاي (لویه جرگه) و « نظامنامه مجلسي » ده میمنه مردمی نینگ وکيلي صفتیده، تورکستاندن نماینده بولیب، قتنه شدي.

فيضي شعريت بیلن بیرگه عرفان و تصوف بیلن هم قیزیق ب « نقشبنديه مجددیه » طریقتي نینگ ارشاد مرتبه سیگه بیتیشیب، اوشبو طریقت پیرو لریگه، یوللا و چیلک قیلگن .

اونینگ فارسي- دري همده اوزبیک تیلیده یره تگن دیواني « ملا عبدالله بیرکه یی » تمانیدن تدوین بولیب، هنوز گچه چاپ ایتیلگن یوق . فيضي ۱۳۲۵ نچی ییل قيصار ده عالمدن کوز یومدی.

کونگول صحراسي

قبله وکعبه م ایرور منگا یوزینگ
هم کونگل افلاکینغه آی- کون، کوزینگ
سوزله گان سوزینگ مینی زنده قیلور
آب حیواندین نشان بیرور سوزینگ
کوکسیمي گلزارینغه طرفه گلي
آچه دور اي گلبدن، گلدور یوزینگ
خلعت کوکسیميني پاره ایلا دي
تیغ هجرانینگ بیله دور وسوزینگ
کونگليمي صحراسي بیل گلزار دور
کیم ساچیب دور پرتوین قیزیل یوزینگ
« فیضي » ني واله وشیدا ایلاگان
بوشراب عشق ساقیسي اوزینگ

سید شریف اوغلی سید سراج الدین قانع
شمسی هجری (۱۳۴۱) ییلده توغیلکن

قانع اوزبیک ملیتی دن بولیب، ۱۳۴۱ نچی ییل اندخوی گه قره شلی خانچارباغی اولسواللیگیده دنیاده کیلیب، باشلنغیچ تعلیماتنی اوشه بیرده اورگه نیب، کیین اندخوی ده گی ابومسلم لیسسه سینی بیتتیریب چیقدی. سونگره بلخده گی نفت و گاز تخنیکمیده شامل بولیب، اویرنی توگه تگندن نه ری، شبرغانده گی نفت و گاز ریاستیده رسمی ایش قیلیب کیلماقده. او، طالبلر نینگ دهشتلی حاکمیتی دوریده نیچه ییل بدرغه لیکده حیات کیچیرگن.

قانع نینگ بیرینچی شعری تجربه لری قدرلی استاد، سید محمد عالم لیب نظری استیده یوزه گه کیلیب، اوشه زمانده گی جوزجانان، بیدار، گوراش، و یولدوز جریده لری، صحیفه لری آرقه لی ترقه لیب، اولرده ایریم اجتماعی محرومیتلر، ملی ستم ایلدیز لری، و اجتماعی حیاتده گی ایریم معمالر، آچیق اوز عکسینی تاپکن. اونینگ اثرلری حاضرگچه مستقل توپلم صورتده نشر ایتیلگن یوق .

قالین و صفیده

عالم ایچره آرتیرگن، اعتباریمیز قالین بولدی باعث فخر وافتخاریمیز، قالین ارزیکه ی کیچه-کوندوز، تینمای ایشله سک بولکون سقله دی جهان ایچره، اشتهاریمیز، قالین غیر ملکیده بولمس کونگلیمیز پریش وزار تینچلیک بیریب الله، بولسه کاریمیز قالین وه نیچوک گوزه ل ایشلر، تورک ایلی نینگ ایلگیدن خوش نمونه دور نقش، آشکاریمیز قالین صدق دل بیله هرکیم یر چیتیم ؛ چیتربولسه شاد ایتراونی شغل، فیض باریمیز قالین تورک قیز لری قولی هیچ کورمه سین اغریق دور اولر طفیلیدن، یوق وباریمیز قالین بیر یوزیکه بیره تدی، تورک خلقي چاوینی اوشبو عصر ده کسب، نامداریمیز قالین قاقیلیب ایپک ارغاچ، سعی بیرله توقیلسسه محو ایته ر اولوسلر نی، خوش نگاریمیز قالین تینگری گه توکل قیل، قسمتینگ گه بول «قانع» شکر کیم نصیب ایتدی، کردگاریمیز قالین

مهـا جر نـامه

وطندن ايريليپ بي خانمان بولگن مهـا جر من
پريشان وغمين و ناتوان بولگن، مهـا جر من
بيا ن ايتسم سوزيمني، تينگله مس هرگز كيشي بولد م
مسافر ليكده بي نام و نشان بولگن، مهـا جر من
بوليب من اوزگه لر يورتيده حد سيز قيغو و غملي
حزين آواز بيرله، لا بيان بولگن مهـا جر من
خداييم سالمه سين هيچكيم باشيگه اوشبو شام
غـ

باسيب فرقت يوكي، قدي كمان بولگن مهـا جر من
وطن يادي وقرداش لر فراق ي بيزني زار ايتگن
اولر نينگ يادیده كوپ خسته جان بولگن مهـا جر من
دم آلمي قري ياش، ايركك عيال جان باريچه ايشله ب
وليكن شونده هم محتاج نان بولگن ما جر من
مهـا جر نامه ده نقصاني كوپ دور عيب توتمانگلر
بوليب قانع بو كونگه بغري قان بولگن مهـا جر من

(صدر العلماء) غياث الدين اوغلي
الحاج مير محمد امين قربت
(۱۲۸۰-۱۳۶۸) شمسي هجري

مولانا مير محمد امين قربت (۱۲۸۰) نچي ييل تاشکينته
توغيليب، اوقيش ويازيش قابليتي همده تورلي علم
ودانشلرني، زمانه سي نينگ بويوک و اتاقلي عالمي اته سي
محضریدن کسب ايتدي.

او، اوشه بيرده گي ناتينچ وضعيت طفيلي، شمالي
تورکستاندن، جنوبي تورکستان گه کيليب، اندخوي ده
استقامت باشله دي. قربت اندخويده ييتوک عالمرد آلدیده
درس اوقيب، اوز تحصيليني نهايه گه ييتکيزدي. کيين، کابلگه
کوچيب باريب، عمر ي نينگ سونگيگچه اوشه بيرده يشه دي.
او، کابلده تانيقلي ايجاد کار لر جمله دن محمد کریم نزيهه
جلوه، عبدالحق بيتاب، هاشم افندي، شايق جمال کابلي، ضياً
قاريزاده، انور بسمل همده کابل ادبي انجمنیده اويوشگن ادبي
حلقه بيلن تانيشيب، اولر بيلن يقين ادبي علاقه قوردی.

اونينگ اويي، بيدل خوانلر و بيدل مشتاقلري اوچون، بير
درسخانه بوليب قاليشدن تشقري، اويبرده فلسفه، الهيات،
علوم ادبيه همده صرف ونحو هم تدريس بولر ایدی.
او، ييتوک عالم وشاعر ليگیدن آرتيق، بويوک بيدلشناس
بوليب، بيرينچي مرته افغانستانده گي بيدلخوانلراره سيده،

«بیدل» آتی بیلن بیرگه « ابوالمعانی » لقبینی ایشله تیب رواج
بیردی. شونینگدیک او بیدل غزل لریگه اقتفاً یازیب، تخمیس
باغلیش بیلن، بیدل سبکی نی چین پیرولریدن سنه لیب،
فارس- دري واوزبیک تیل لریده ایجاد ایتگن ذواللسانین
شاعر دیر.

اونینگ دیوانی حرمتلی استاد محمد امین متین اندخویی
تمانیدن تدوین بولیب (۱۳۸۱) نچی ییلده امریکا قوشمه
ایالتلریده نشر دن چیقگن.

استاد قربت ۱۳۶۸ نچی ییل (۸۸) یاشده کابلنی « کارته چار »
گذریده وفات ایتدی. کیین جنازه سی اندخویگه کیلتیریلیب
« باباولی » مدرسه سی نینگ صحنیده توپراقه تاپشیریلدی
اولگن ییلی نینگ تاریخ ماده سی، استاد متین اندخویی نینگ
قوییده گی رباعی سیدن قولگه کیله دی:

قربت که بیلیمده شمس انور ایردی

سوزیدن ادب باغی معنبر ایر دی

سوردیم چو وفات ییلین کونگولدن ایدی:

« سوز ملکیده او بیوک سخنور ایردی »

گلگشت آرزو سي

نوبهار ايامي کيلدي لاله زار ايستر کونگول
بول چمنده هر زمان رخسار يار ايستر کونگول
باده بيرمه هيچ مينگه ساقى سيمين عذار
بول كيچه تا صبح چشم پر خمار ايستر کونگول
عيش عام ايتتینگ بسي شام وسحر اغيار ايلان
سين بيلان بير بزم مخصوص، اي نگار ايستر کونگول
قريلغ دلدن کوترمس آرزوي ياشليک
عيبيم ايتمانگ بول خزانغه، گر بهار ايستر کونگول
عشق توشسه ساي وقير گه ايلايور رشک بهار
شول سببدين عارضيني لاله زار ايستر کونگول
دلني سيراب ايلامس، کوثرني مينگا بيرسه لار
يار سيندين ايمدي لعل ابدار ايستر کونگول
رنج فرقت بسکه قيلدي، سر بسر بغريمي قان
گه سمرقند وگهي شهر بخار ايستر کونگول
توغمس ايردي مين کبي سرگشته ني، ايكاش انام
مادريم ديداريني هر شام تار ايستر کونگول
سر بلند ليغ ايستا سنگ هرگز يوره کغه تیکمه گيل
اهل دل نينگ دشمنيني تار ومار ايستر کونگول
هيچ کيم بير نير سه بيرمس بولجهانغه بي عوض
بو سه بيرگيل ساقيا، جانني نثار ايستر کونگول
رنج بيرلان كيچه - کوندوز ايتتي آخر، يارنينگ

عارض وگيسو سيدين ليل ونهار ايستر كونگول
قرريلغده رنج بي پولليغ بسي ارتيق ايرو ر
ايمدي « قربت » سينگه بخت پايدار ايستر كونگول

عبدالنعيم اوغلي محمد عالم كوهكن
(۱۳۴۱) شمسي هجري ييلده توغيلگن

محمد عالم ۱۳۴۱ نچي ييل فارياب نينگ خواجه سبز پوش اولسواللگيگه قره شلي، غذاري قيشلاغيده دنيا گه قدم قوييب، باشلنغيچ تعليماتني اوشه بيرده گي مکتبلر ده اورگه نيب، اورته وليسه دوره سيني ميمنه شهريده گي ابويعيد جوزجاني لسه سيده بيتيريب، كين اوويرده گي معلم تربيه لش عالي موسسه سيده اوووگه باشله دي. تحصيلدن سونگ دولتي ايش باشلب بير مدت قوراللي كوچلر صفيده خدمت قilib شوکبي فارياب وبلخ ولايتي اطلاعات و فرهنگ رياستي لوازميده رسمي ايش قيلدي.

او، طالبلر نينگ وحشت ودهشت دوره سيده مهاجر بوليپ، تورت ييل بدرغه ليکده حيات كيچيريب، وطنگه قيتگندن سونگ بير مدت آينه تلويزيوني نينگ كابلده گي قسميده مدير بوليپ ايشله دي حاضر ايسه آزادليک راديو سي نينگ خبرنگاري صفتيده، شغلله نيب كيلماقده.

كوهكن ايجادياتي ۱۳۶۲ نچي ييلدن باشلب فارياب ويولدوز صفحه لري ارقه لي ترقه له باشله گن. كوهكن نينگ ذكرالله ايشانچ ييلن بيرگه ليکده تأليف ايتگن (اوزبيك ادبياتي فرهنگي) ناملي اثرني شمسي هجري ۱۳۷۴ ييلده فاريابده باسيليب چيقيدي.

اوزگه چه

بیلمه دیم بولگن ایکن سودای بازار اوزگه چه
ساتگوچی هم اوزگه چه بولگن، خریدار اوزگه چه
ایمدي کونگلیم دردینگ گه درمان نی آسان ایسته مه
اوزگه چه بولگن طیب، دارو ودرمان اوزگه چه
کومه هرگز یخشیلیک هرکیسه دیب، دوست ورفیق
نی عجب کیم یار اوزگه بولدی، اغیار اوزگه چه
کورمه دیم هرگز وفا ایستب، محبت اهلی دن
وعده اوزگه، یار اوزگه، ناز دلدار اوزگه چه
مجلس اهلی هم نیچون اولکی لرگه اوخشه مس
ای مغنی چال بو محفل ایچره دوتار اوزگه چه
بیلمدیم بو توسن تقدیر قیگه بیتکیزه ر؟
رمل فالیده چیقر تقدیرهربار، اوزگه چه
دور آشوبی قویبیدیر کیسه نی اوز حالیکه
تیلبه نی قیلمه نگ ملامت، بولدی هوشیار اوزگه چه
مقته گنچه بولمه دیلر دوستلر هم عاقبت
بولمه سینمو کوهکن، مضمون اشعار اوزگه چه؟
مین بو آچون هیچ نظمیده ثباتی کورمه دیم
بولسه بولگه ی هم قویاش، ایلنسه اعمار اوزگه چه

فاریابیم

فاریابیم، زادگاهیم سینگه جان قربان قیله ی
دشمن نینگ هر بیرده بولسه زار و سرگردان قیله ی
توپراغینگ زر- توتیا دور، سرمهء چشمان قیله ی
سینگه باقن یاو ویاتلر، کوزلرین گریان قیله ی
نی قیله ی؟ ایتگیل، بویور، یولینگده صدقه جان قیله ی
***

یاو لرینگدن سقله گه ی، آپ - ارسلانلر ساری باق
قویمه گی لر، اوز گه لر کوکسینگ گه باستیرسه ایاق
هر بهادر باتورینگ ایلگیده اوقلنگن یراق
کیم یمان ساغینسه سینگه، قیته بیرگه یلر سباق
پاسبانینگ مین اولردیک، قیته دن پیمان قیله ی
***

نی قیله ی قیصار اوچون کوکسینگ بوگون صدپاره دور
یاکه یوز لر قاره کوز، قیصار دن آواره دور
غم بیمه دردینگ گه تینگری بیرله ملت چاره دور
عاقبت بدخواهترینگ بیچاره ویوز قاره دور
قان توکیب یولینگده مین یاولرنی بغرین قان قیله ی
***

فاریاب یلغوز ایمس سن، جوز جان یانینگده دور
سرپل اولادی مدام سین بیرله فرمانینگده دور
بلخ و تخار توخته گن هر لحظه پیمانینگده دور
بامیان - ای بیک ایلی مرد لرچه میدانینگده دور

سینگه کیلگن هر بلا گه کوکسیمی قلقان قیله ی

***

قوی ینه قیتیب تیر یلسین فاریابیم، اوت میشینگ
اونگیدن کیلسین همیشه کار وبارینگ هر ایشینگ
دایما کیچسین غرور و فخر ایله یاز و قیشینگ
باشی تینگ کوکلر گه یورسین ایرکینیب هر بیر کیشینگ
آبروینگ سقله ماقده، هر ساری جولان قیله ی

***

هر بیر عسکر غیرتی بولکون تیمور بیک دن نشان
بابر اولادی ینه، دور ایچره بیر گه ی امتحان
فاریاب، باتور لرین قیته سینر، دور وزمان
مطمین میز باشیمیز کوکلر گه تینگ بولگه ی همان
بولسه کیپتان روحینی میدان ارا مهمان قیله ی

سید توردی اوغلی استادسید محمد عالم لیب
(۱۳۳۶) نچی ییلده توغیلگن

لیب تخلصی بیلن اولکه مطبوعاتیده دری واوزبیک تیللریده کینگ صورتده ایجاد ایتیپ تورگن سید محمد عالم ۱۳۳۶ نچی ییل اندخویگه قره شلی، خانچه‌رباغی اولوسواللیگیده دنیا گه کیلیب، باشله نغیچ واورته تعلیماتنی اوشه بیرده آلیب اندخوی ده گی ابومسلم لیسه سی نی بیتیرگندن سونگ کابل دارالفنونی نینگ، تیل وادبیات فاکولته سیگه یوقاری بیلم آلیش نیتیده، شامل بولیب سونگره روسیه اولکه سیگه عالی تحصیلاتنی دوام بیریش اوچون یوباریلیدی. اویردن قیتگیچ ۱۳۶۳ ییلده کابل دارالفنونی، تیل وادبیات فاکولته سیگه، استاد صفتیده تعینله نیب، ایش باشله دی.

لیب نینگ بیرینچی شعری تجربه لری، اوقووچیلیک زمانیدن باشله نیب، تورلی نشریه لرده، ترقه لب کیلیدی. اویتوک ذواللسانین شاعر وایجاد کار بولگنیدن علاوه بویوک تیل وادبیاتشناسلیک عالمی بولیب، دری واوزبیک و روس تیل لریده علمی تحقیقاتلر آلیب باره دی .

اونینگ چاپ بولگن اثرلری قوییده گیچه:

- ۱ - تاریخ مقیم خانی - مقابله و تصحیح - امیر علیشیر نوایی نامیده گی انجمن نشری - مزارشریف - ۱۳۷۵ ییل.

- ۲ - سوز اينجولري- سيلنـــــــــــــــــگن
شـــــــــعرلر توپلمي - افغانستان يازوچيلراويو شمه سي
نشري-۱۳۶۸ ييل - کابل.
- ۳ - تويغو لريم- قيغو لريم - (تنلنگن شعرلر توپلمي) مزار
شريف- باخترمديت ويابينچيليك اويوشمه سي نشرياتي-
۱۳۸۴ ييل.

میر علیشیر نوایی وفاتی نینگ (۵۰۰) ییللیگی مناسبتی بیلن
یازیلگن قصیده

بشر دهاسی

جهانگه یاغدو ساچیب اون بیشینچی عصر هرات
منور ایله دی پارلاق قویا شییدن ظلمات
تمدن اوجیده معلوم اورین الیب اوزگه
قا زانیدی شهرت وعالم ارا چیقاردی ات
ثمرگه بیتدی اوشل دور علم وفن باغی
ینه ادب بیله فرهنگ قصری تاپدی ثبات
بوعصر ایچره نه یلغوز هرات، بلکه جهان
ضیا گه تولدی اوشل آفتاب نوریده بات
چاپیشگه ی اوپله که پروانه شمع گردیگه
بیغیلدی کوپ او قویاش تیگره - تاشیگه ذرات
چو شرح ایله سم اول افتاب شهرتینی
نوایی اونگه تخلص ایرور، علیشیرات
فضیلت وادب و علم معرفت ایچره
زمانه کورمه دی اونداق بویوک گرامی ذات
مدام غایه سی انسان سیور لیک ایردی اونینگ
همیشه ایسته گی محنتکش ایلگه ایردی نجات
زمان وعصر تقاضا سینی اثر لریده
بیان ایتیش بیلن اثباتلسب، کیچیردی حیات
بونوع قیلدی بیان فکرین اول اولوغ انسان
که ایل غمین بیمه گن کیمسه گه یوق آدم ات
سخنده توسنی نینگ کیمسه گردیگه بیتگه ی؟
که آله توشتی ادب عرصه سیده اوینه تیب ات

بولیندي تورکچه اشعار ي تورت دیوانگه
که هر بیر یسی اونینگدور جهان نما مرآت
شونینگ کبی ینه بیش مثنوی بیتیب قیلدی
بو تیلده «خمسه» یازیش ممکن ایر کنین اثبات
ینه دري ده یازیب شعر، توزدی بیر دیوان
که هر جهتدن ایمس از واونده هم حسنات
تمام شعری بوشیرین کلام شاعر نینگ
مثال شهد وشکر یاکه کان قند و نبات
طرب بغیشله گی اینینگ کونگولگه هر بیتیب
که هر سو ایرور افسرده جانگه، آب حیات
بشر دهاسی «نواپی» صفاتی نامعدود
که هر نیچه دیسم اولمس تمام، اونگه صفات

هیچ کیمچه بولمه دیک!

علم ودانشدن گپوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
هم فضیلتدن دم اوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
علم و فن کسبیگه بیل باغلب مدام اخلاص ایله
مکتب ایشیگین سوپوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
دانه تیرگوم دیب، ادب نینگ خرمیندن، وای کیم
باشیمیز گه قوم ساووردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
تانگه تیکرو ایتیلیب هر تون، کتاب و شعر گه
کوزدن اویقونی اوچوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
خدمت ایتگوم دیب، تیل و فرهنگیمیز گه، تینمه یین
خامه بیراق اوزره سوردیک هیچ کیمچه بولمه دیک
باشقه لر چه بیز ده هم فهم و ذکاوت بار اییدی
بیز اونی قیده ایتوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
اوزگه لر پول کیننی دن هر یان چاپیب تاپدی مراد
بیز بیلک آرتیده یوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
شعر و تحقیق و کتاب و دفترینگ بیکار ایکن
چون بولرني دیب یوگوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
ایندي بیلدیک کیم بوایشلر برچه سی ایرمیش عبث
عمر بیهوده کیچوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک
باشقه بیر شغل اختیار ایتسک تاپر دیک اعتبار
بیز بیلیمنی آلهه سوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک

بیزنی عیب ایتمنگ که بو آسیغ سیز اوتگن عمر دن
شکوه گه گر تیل اوگوردیک، هیچ کیمچه بولمه دیک

عبدالحي اوغلي استاد محمد امين متين اندخويي
(۱۳۱۹) نچي ييلده توغيلگن

متين اندخويي تخلص بيلن کينگ شهرت تاپگن محمد امين، شمسي هجري ۱۳۱۹ نچي ييل اندخوي شهري نينگ «شيخ محله» گذريده دنيا گه کيليب دستله بکي تعليماتني اندخويده بيتيردي. قالگن تعليماتيني خصوصي شکلده اورگه نيب. رحمتلي استاد قربت سينگري سوزاستادي محضریدن فيضلر آلدی.

اوتيزليکده مدرسه قيل و قالیدن اوزيني بوشه تيب، هاريمسدن فرهنگ، هنر، تاريخ وادب توغريسیده قيديريش وواقیش يازيش گه باشله ب، دري واوزبيک تيللريده نظم و نثر بويچه قيمتلي اثر لر يره تدي. اونينگ کوپينچه اولکه بويلب علمي، ادبي و فرهنگي شخصيتلر نينگ تيریکچيلیک و اثرلري حقيده يازگن تحقيقي مقاله لري، سونگگي قيرق ييل دوامیده، اولکه مطبوعاتیده اوزلوكسيز صورتده نشر بويلب کيلماقده. اونينگ بير خيل اثرلري اولکه ده يوز بيرگن سياسي- نظامي توقنه شوو لر سببلي ۱۳۷۱-۱۳۷۶ نچي ييللراره سيده يوقالدي.

متين اندخويي قابليتلي ذواللسانين شاعر بويلب، افغانستانده گي معاصر تورک - اوزبيک ادبياتیده اوز اثرلري ارقه لي کته حصه قوشگن اوستاد او، افغانستانده معاصر اوزبيک

ادبیات‌پسیده، قصیده ژانري نینگ ترقيات‌پسیده هم اوز اثرلري بيلن سلماقلي اورين ايگله گن .

متين اندخويي ۱۳۸۴ نچي بيل رسمي بير احتفال ارقه لي (شعر- ادبي قيديروو، وفرهنگي ايشلر) بوييچه افغانستان اطلاعات وفرهنگ وزارتي تمانيدن(استاد) لقبيني كسب ايتيش بيلن، معنوي مكافاتلندي.

او، فارس - دري تيلپسیده هم بويوك سوز اوستاد لريدن سنه لیب، ۱۳۶۵نچي بيلدن ۱۳۶۹ نچي بيلگچه تحقيقي و ادبي قيديرش ايشلر ارقه لي قويپسیده گي اثرلرني اولكه مطبوعات‌پسیده باسيليب چيقن نشرپه لردن توپلب، كتاب شكليده چاپ ايتگن :

۱-گزیده اشعار استاد خليل الله خليلي.

۲- گزیده اشعار عبدالهادي داوي

۳- گزیده اشعار محمد كريم نزيهي جلوه

۴-گزیده اشعار غلام احمد نويد

۵-- گزیده اشعار محمد ابراهيم صفا.

۶- گزیده اشعار محمد انور بسمل.

۷-گزیده اشعار عبدالرحمن پژواك.

۸- «آزادي» مجموعه يي ازسروده هاي شعرا در باره استقلال.

۹-گلبنانگ صبح- مجموعه يي از شعراي معاصر.

۱۰- درخت دوستي- مجموعه اشعار درباره صلح.

۱۱-- تانگ بيلي - مجموعه يك مشاعره شعراي اوزبیک زبان

۱۲- كليات ديوان مولانا قربت.

اونينگ باسيمان چيگن تحقيقي و تخليقي اثرلري قويده
گيچه:

- ۱- کونگول سوزي- اوزبيک تيلده گي شعرلر توپلمي-
کابل ۱۳۶۵ ييل.
- ۲- مرز خورشيد- مجموعه اشعار دري - نشرات انجمن
نويسندگان افغانستان ۱۳۶۷ کابل.
- ۳- باغ لاله پوش- ديوان اشعار دري- اوزبيکي - پشاور-
پاکستان ۱۳۷۹.
- ۴- کاسه چوبين- زندگينامه منثور و منظوم بابا سنگو معروف به
بابا ولي اندخويي - پشاور- ۱۳۸۰.
- ۵- اندخوي در گذرگاه تاريخ.
- ۶- شجره نامه ء سادات مير سيد برکه.

اولوغ بيک تولدي نينک (۶۰۰) بيلليگيگه بغيشله نيب يازيلگن
قصيده:

معرفت کاني

جان باغیده چیک نغمه لر اي بلبل خوشخوان
کیم گلر اچيلسين نفسينگدن، ايپرافشا ن
نرگس نبي دن خامه يونيب ايله يين ايثار
گل برگلري اوزره بيليم وصفیده مرجان
سوسن کچکيني تره بان ايله يين اغاز
گلنار دوداغیدن اوپيب، يينگره ته الحان
گر اوتميشيم ايدین ليگیدن قصه لر ایتسم
شوقیده تامير تاوله نور، ایت ايچره چو ارقان
يشنه تتي ادب باغيني فرزانه اولوسلر
گلله تتي بلاغت چمنين مردم توران
اجداد يميز اونلر چه قوريب شانلي امارت
سورگنلر اوکوش مجد و تفاخر بيله دوران
تاريخ بوييچه، همه خرم يشه گنميز
ايرک اچونیده، ايرته وکيچ اوزيک وتورکمان
تيمور بابا ميز ايردي جهان ايچره شهنشاه
تابوغين اوپر ايردي قويب باش، همه خاقان
مين قيسي زبان بيرله بيرايين صفتين شرح
مين قيسي بنان بيرله يازه ي وصفيگه دستان
قويگنده قدم اوشبو جهان گلشنی ايچره
چقنر ایدی کوزگو سيده، اقبالي درخششان
گل هيدي کبي پيراغ اوزه يشنه دي کور کم

فرزانه انا قوينيده شهزاده ء باشان
 ياروتتي بيلم ياغدو سيدن كونگول اوييني
 استاذلر آلدیده ؛ ادب بيرله بو سلطـان
 پيراغ اوزه سوز اينجوسي تامدي قلميدن
 هر تامچيسي يولدوز كوزيديك چقنه دي تابان
 تجويدي بيله ييتي قرا ئت ني بيلور دي
 رحمت ساچيلور ايردي ؛ اوقیگن چاغي قرآن
 اورگندي او هرنيچه همه علمني ؛ ليکن
 هيئت بيلميده ايدي اينيقسه بيلميدان
 «رحمت سويي» بويده «رصد خانه» توزيب او
 كوك رازيني كشف ايله دي، بولدي همه حيران
 او ايله دي يولدوزلر احواليني تحقيق
 كيم بير مينگ و اون سيكيز ايدي، اونگه انيق سان
 علم و ادب اهليني حمايت قيلور ايردي
 درباريده هم صنعت ايلي يشنه دي شادان
 فرياد، زمان آفتيدن هرزه كيشي لر
 هر دورده دانا يوره گين ايله ديلر قان
 بغري ايزيليب، آه شهادتگه ييتيدي
 شوم سوزلي جگر گوشه سي راضيلىگي بيرلان
 افسوس خبر بولمه دي ايچكي غنيميدن
 خار ايگنه سيني سنچدي، گل كوكسيگه پنهان
 گل پيراغي كوز آفتيدن گرچه سيتيلگه ي
 ليکن ايسي مستانه قيلور كوك ساري جولان
 او، اولدي ولي منگو اثر قويدی اوزيدن
 كون باتسه بولور يولدوز ايله كوك بيتي رخشان

نامیگه قووانور بوتون اَ چونده اولوسلر
الحق که نجوم علمیده ایردی اولوغ انسان
وصفیگه قلم صفحه اوزه مست اولیب اوینر
کونگیل ارا قینر چو اونینگ مهـری بیلن؛ قان
شو تویغو بیله یازدی «متین» شعر، یوق ایرسه
مین کیمکه ساچای شانیکه اینجو دوداغیمدان؟

اند خوښم

اي سيویملي آنه یورتیم، اندخویم، جان اندخویم
کیندیگیم نینگ قاني دامانینگده تامگان اندخویم
رگ لریمده اورنه گن قان اورنیگه مهرینگ سینینگ
خامه چیکسم ساچیلور وصفینگه مرجان اندخویم
تانگ ییلینگ ایسگنده کونگول باغي گل- گل آچیلور
خلد ایپاریدن ایرور سن عطر افشان اندخویم
کوکلمینگده قوب - قوروق ینتاق گل افشان چقنه گی
بیراویچ شیرین سوینگ مینگ دردگه درمان اندخویم
شوره زارینگدن فراوان کیلگوسی آلتین ثمر
رود بارینگ تولقونی بولسه خروشان اندخویم
تاک زارینگده « حسیني» بیر خمستان توله می
بالگه باتگن فالیزینگ دور شکرستان اندخویم
قونسه گردینگ کیپرک اوزره کوز سوادې یارو گه ی
طلعتینگ کورگچ بولور کونگول فروزان اندخویم
اوینه گنده پر قاقیب ذره قویاشینگ نوریده
چنگ چالغاي زهره کوکده شوق بیرلان اندخویم
سیداولور کونگول قوشی کوکس ایچره پنهان بولسه هم
شوخی لر او ساری آتگنده پلخمان اندخویم
آی یاناقلر جلوه سیدن آی اویالور کوک اوزه
ایگمه قاشلر هر بیري چون مدقران اندخویم

صنعتینگ زیبا لیگی چاووی آچونگه بیره گن
 مرحبا دیرلر خلائق سینگه هر ان اندخویم
 جان ایپی دیک قالینینگ ارغا لرچلری نازک ایرور
 نازنین قیز لر بوفنگه تاپدی لر شان اندخویم
 جلوه قیلگه ی هر بیري عالم نما ایینه دیک
 صنعتینگ گه برچه عالم بولدی حیران اندخویم
 مهرلی قوینینگده کونگول غنچه سی یشنه ب کولر
 سینده، اوسگن کیمسه بولگه ی شاد و خندان اندخویم
 «حیدری» ننگ صاحبقران دوریده تاپدی اعتبار
 ایردی او رزمنده لیکده مرد میدان اندخویم
 مینگ ییل الدین کوککه یتگن ایردی شان وشوکتینگ
 بو حشم « یتتی اوروق» دن دیر نمایان اندخویم
 حق نواسی برج وبارنگدن همیشه ینگره گی
 سینده بار اونلر چه نزهتگاه عرفان اندخویم
 طوف ایتگه یلر مقدس تابوغینگی باش ایگیب
 «شاهمردان» ینگ زیارتگاه باشان اندخویم
 «آقینه» سردابه سیدن بولسه سیراب اول کیشی
 چاغیرایچگندیک بولور، کوپ مست وشادان اندخویم
 چکمینینگده خصم گه چاقون سالیب «سلطان حسین»
 کتته بیره م توزدی بولدینگ، فخر دوران اندخویم
 عمرلر «خان چارباغی» ننگ ایردی خان لرگه مفر
 همده اجلا لینگنی آرتیرگن «کیشیکتان» اندخویم
 اوتمیشینگ تفسیریدن زیبا بیزه لگن صفحه لر

بارایدي سينده شكوهلي كوشك وقورغان اندخوييم
 حرمت ايتگنلر اولوغ شائينگني باتور شخص لر
 قهرمان تيمور دور بوسوزگه برهان اندخوييم
 «بايقرا» دوریده اوتگن صدرلردن بيرته سي
 ايرکه فرزند ينگ «جلال الدين» ايرور جان اندخوييم
 معرفت بابیده نامينگگه نيچون فخر ايمه بين
 ايرکين اوسگن سينده اونلرچه بيليمدان اندخوييم
 عالم اوغلينگ «يوسف لوء لوء»، «ينابيع العلوم»
 بيتکيزيب يوکستدي شائينگ بختي تابان اندخوييم
 شعر گلزارى گوزه ل قوينينگده زيبا يشنه گن
 سينده بيتگن وايه گه کولب سخندان اندخوييم
 «شمس دين محمود» ايدي سوز اوجيده پارلاق قوياش
 چامه سيدن دير زمان کوزگوسي رخشان اندخوييم
 انه- اتم گرچه کيلگنلر بخارا ملکيدن
 افتخاريم بول که، تايديم سينده اسکان اندخوييم
 غم غباري قونمه سين هرگز چيچک لر زلفيگه
 يشنه سين دايم بهارينگ عنبر افشان اندخوييم
 تيل چوزيب وصفينگگه شهرت تايدى بو مسکين «متين»
 اوشبو نعمت گه قيلور من عرض شکران اندخوييم

سید خان اوغلي سید غوث الدین مجنون قیصاری
(۱۳۰۸-۱۳۷۵) شمسی هجری

مجنون قیصاری ۱۳۰۸ نچی ییل، قیصار اولسوالیگیگه قره شلی > بیش باله < قیشلاغیده توغیلیب، دستله بکی تعلیماتینی اوز آته سیدن اورگه نیب، بولک بیلیم لرنی خصوصی مدرسه لرده کسب ایتدی. او، دري و اوزبیک تیللریده شعر یازیش یانیده خوشنویسلیکنی هم اورگه نیب نستعلیق خط نی چیرایلی قیلیب یازه ر ایدی.

اونینگ حیاتیده یوز بیرگن کتته فاجعه، اولکه ده گی فاجعه لی ایچکی اوروشلر نتیجه سیده ایکی ییگیت اوغیلری نینگ شهادتی ایدی. کین شاعر اوغیلری نی ماتمی بیریاقده تورسین، بیر اوغیلی نینگ عایله وباله لری نینگ قارنینی توغازیش اوچون، قریلیکده، قشاقلیک بیلن دوچ کیلیب، ایریم مادی وروحي قین چیلکلرنی باشدن اوتکزیب ۱۳۷۵ نچی ییل، جمعه کونی اسد آیی نینگ (۱۲) سیده عالمدن کوز یومدی.

او ایکی تیلده قابلیتلی ایجاد کار بولگن، عروضی بحرلر نی(سریع مثن مطوی مکسوف- بیر مصرعه مفعول - فاعلاتن ایکی مرته) وزنیده قیصار نینگ منظوم تذکره وتاریخچه سی بولگن، اثری مشهور.

مجنون قیصاری نینگ تورت اثریدن درک بیریلگن:

۱- ارمان مجنون(شعرلر توپلمی).

- ۲--شکوه اسلام(فرار روس - تهاجم وشکست)، (۹۰ پرچه اوزبیکچه شعر لرنی اوز ایچیگه الگن اثر).
- ۳-ارمغان جاودان(تاریخ اسلام) دري تیلیده مثنوي.
- ۴- (آثار درخشان) - افغانستان ملي- اسلامي جنبشي نینگ رهبري عبدالرشید دوستیم واونینگ کارنامه لري حقیقه_____ده.
- ۵-قیصار رشک گلزار- قدیمی آثار- اوشبو مثنوي (۳۸۹) بیتده عبارت بولگن اوزبیکچه اثر .

قيصار بهاري

گل ياشنه تر چمنغه، قيصار نينگ بهاري
ياشيل بساط يازگاي، هريانده مر غزاري
تشويش و غصه و غم، هر يان بولي ب فراري
باغ ايچره شور سالگان، بلب نينگ اضطراري
کورگان ايمس بوينگليغ، دوران روزگاري

***

فصل بهار قيصار، سبز و منور اولغاي
سنبل ساچين تراسه، هر کيم مسخر اولغاي
گلگون کيب چمنلر، گلشن معطر اولغاي
هم سرو قامتي هم، کوککه برابر اولغاي
قولدن کيتار بو دمه، عشاق اختياري

***

بیر يانده تاغلبار، کوک ساريغه برا بر
بیرساري باغ- راغ لر، جنت کبي سراسر
هم ميوه ليک درختلر، باغ ايچره جلوه ايلر
جوببار چشمه سي هم، کوثر سويغه اوخشار
ياتگان ني اوينغا تا دور، آواز ابشاري

***

قيشلاقلري ني كورسنگ زيبا وسيز وخرم
كونگولده ذره قالمس، بير مونچه كلفت وغم
هم قوم و آته داشلر دور بير- بيرينه محرم
خواني اچيق هميشه، احسانده مثل حاتم
گر كيلسه ميهمانلر، نعمت بولر ناري...

تازه دوران ايله گيل

اي عزيزيم وحدت ايلب، تازه دوران ايله گيل
اوشبو يولده جهد ايتيب، سعي فراوان ايله گيل
آته يورتينگ يشنه تيب، اولكه نگ درخشان ايله گيل
بلخ ني معمور ايتيب، مهد خراسان ايله گيل
سنبل وريحان ايکيب، رشک گلستان ايله گيل
***

ايکي يوزو ايلليک ييل ايردي سينينگ يورتينگ خراب
قوم پشتون گه رعيت ايردي جمله شيخ وشاب
دوره سي تبعيض ووحشت، اضطراب واضطراب
حق مردم پايمال و خلق مظلوم در عذاب
ايمدي بولکون همت ايلب، تازه دوران ايله گيل
***

جدينگيز محمود ايردي قيلدي فتح سومنات
هند ايلين ايلب مسلمان، بولدي تابع اهل لات
سونگره ده تيمور ايدي رزمنده ء صاحب قنات
هم ظهيرالدين بابر، صاحب عزم و ثبات
كيل بوگون شهرخ آتيگه عزم ميدان ايله گيل
***

هم حسين بايقرا ومير عيشير نامدار
کيم اولرني روزگاري، دورهء با اقتدار
علم و حکمت، کسب صنعت، جمله اندين يادگار

باعدالت باديانت افتخار روز گار
طبل اوريب، بيرق کوتاريب، عزم ميدان ايلايگيل
***

بو خراسان زادگاه تورک و تاجيک و هزار
کوپ شهنشہ لر کيچورگان بو وطن ده روزگار
اوزگه ملت لرگه بولمس يورتيميز گه اختيار
غصب قيلسه با تجاوز، عزتي قولدين کيتسار
انده غاصب ني چيقاريب دفع خسران ايلايگيل
***

کيلگيل ايمدي بابہ لارينگ شيوه سينده کار قيل
کيم الرنينگ خط سيريدن يوريب، رفتار قيل
بیر لشيپ ام البلاد بلخ ني گلزار قيل
بو خراسان مهدي ني گنجينهء اسرار قيل
ثروت و گنجين چيقاريب ايل ني شادان ايلايگيل
***

فضل حق دين اوشبو دوران معدلت بر پاي دور
حکم قران و شريعت اولکه گه برجاي دور
فارياب ساحه لري امن وامان، گلزار دور
قدرلي محمد رسول نظم و نظامي بار دور
انه يورتينگ حفظ ايتيب آزاده جولان ايله گيل
***

حمد لله فاريابيم اولكه سي آباد دور
قومي هم وحدت يوليغه شايق ومعتاد دور
اوغري واهل فساد لر برچه بي بنياد دور
جمعيت آسوده وآرام مردم شهاد دور
آرمانيم اوشبو (مجنون) تازه دوران ايله گيل

مولا نا محيي قندهاري « خوقندي »
قمری هجري (۱۳۲۹) بيلده وفات ايتگن

مولانا محيي اصلده قندهار دن بوليب، هراتده هم حيات کيچيرگني انيق . او، اوزاق مدتله خوقند ده يشه گني اوچون، ايريم تذکره لرده اوني « خوقندي » ديب قيد ايتگنلر. اونيگ فارسچه ديواني قمری هجري ۱۳۳۰ نچي بيل، تاشکينته باسيليپ چيگن وتورکي ديواني هم معلوم بوليشيچه نشر بولگن.

اوشبو ديوانلرده بيريلگن معلوماتلرگه اساساً، شاعر محيي، آته – بابا لري، قندهار وهراتدن، قديمگي تورکستانگه (حاضرگي اورته آسيا) باريب قالگن لريني ايتيب اوتگن.

تاشکينته چاپ ايتيلگن « ارمغان خصلت » بياضيده شاعر « شوکت اسکندري »، مولا نا محيي نينگ ۱۳۲۹ ييلي، انديجانده وفات ايتگني مناسبتي بيلن دري مرثيه يازگن.

اگرده محيي اورته آسیاده حيات کيچيريب، ايجاد ايتگن بولسه هم، بيزنينگ ادبي افتخاراتيميز سنه لیب، اوشبو وطن محصولي دير.

محيي نينگ « مهجور ميچن خيل » بيلن يقين دوست همده ايجادي علاقه ده بولگني وبير- بيرگه دوستانه طرزده يازگن شعري مکتوبلري، مهجور قوليازمه ديوانيده، اچيق عكسيني تاپگن.

توتمه گیل ادب ترکین!

لاله دیک جمالینگنی کوردی کوز، قیاغ لردن
ایمدی یوق قوتولماغلیق تازہ - تازہ داغلر دن
آقتی کوز یاشیم قانی حسرتینگدا انداغ کیم
موج اوروب چیقار سوولر چشمه وبولاغلردن
گل یوزینگ تماشاسی گلشن حریم ایچره
مینگه بس ایروور گویا لاله زار - تاغلردن
آی یوزینگ رواق اوزره، کورسه ایل گمان ایلر
باش چیکیب مگر خورشید تون ایچیده تاغلر دن
ظلمت ایچره یوزلانسنگ، عارضینگ شعاعیدین
بولماغایمو مستغنی، حجره لار، چراغلر دن؟
مینگه بولدی بو قسمت، ای مهیم کوروب یانماق
آفتاب رخسارینگ هرکونی، یراغلر دن
توتماگیل ادب ترکین، عاشق ایرسانگ ای کونگول
خوب ایماس دم اورماغلیق، اوپیش وقوچاغلردن
شکرین لب لعلینگ، گونگلیمی ایروور کامی
طوطی دور مینینگ طبعیم، انگلا مانگ کلاغلردن
لطف ایله مینی یوقلاب، ایلاگیل دماغیم چاغ
ییغلا تیب فراق ایچره، قیلمه بیدماغلر دن
محفل وصال ایچره، ایلا «مهی» نی محرم
ای توره م کویوب یانماق، شونچه هم اوزاقلردن

مولا نا نعمت الله محوي
(۱۱-۱۲ شمسي هجري عصر لړ)

محوي تخلصي بيلن شهرت قازانگن، شيخ نعمت الله اصل فاريابده توغليلب، ييگيت ليک چاغيده اوز زمانه سي نينگ شيخ الاسلامي بولگن « صوفي اسلامقلي » خدمتيگه بيل باغلب، اوز تعليماتيني اوشبو سلسله نينگ درسي وتصوفي حلقه لريده، بيتيريب، حضرت شيخ الاسلام شهادتيدن كين(قمری ۱۲۲۲) شيخ الاسلاميه طريقتي نينگ مرشدليک مسنديگه اولتيردي.

محوي اون بيرينچي قمری هجري عصر نينگ ايکينچي یرمیده توغليلب، اون ايکينچي عصر نينگ بيرينچي یرمیده وفات ايتگن، او، عمري نينگ کتته قسمي سير وسفرده اوتگن. نيچه مدت هراتده استقامت قيليب، کרוخ مسجدي نينگ قوريليش تاريخيني (چراغ داد) سوزيدن استخراج ايتگن که (قمری ۱۲۱۳) بيلني قولگه بيره دي. محوي شعريتني عرفان وتصوف خدمتيده قويگني اوچون، اونينگ سوزي مولاناي رومي وبابارحيم مشرب لرگه اوخشه ب کيته دي.

اونينگ ديواني ۱۳۷۱ نچي بيللر حرمتلي رحيم ابراهيم تمانيدن، فارياب دولتي باسمه خانه سيده چاپ ايتليلب(۱۵۰۰) بيت ني اوز ايچيگه آله دي. شونينگديک شاعر ديواني(ديوان شيخ سيد نعمت الله محوي) ناميده ۱۳۷۹ نچي بيل هراتده، سيد ضياء الدين واثقي تصحيح سي

بيلن شاعر نينگ « مرآت العارفين » ناملي بير رساله سي بيلن
بیرگه نشردن چيیگن، او (۱۰۵) بیتني اوزايچیگه آله دي.
مولانا محوي شاعر، عارف و مرشد بوليب، مير سيداي کروخي،
ميرزا رحمت الله تايب کورتي بادغيسي، ميرزا جنيدالله حاذق
بيلن زمانداس ايدي . مولانا تينگري بيردي عبرتي اونينگ
برکمال مرید لریدن بولگن.

کویگن یوراک

هرگز مین بیچاره نی جانا سوره می سن ؟

بیر لطف وکرامت قلیب اصلا سوره می سن ؟

کویدی یوراگیم هجر و فراقینگده نیتای مین ؟

حالینگ نیمه دیب دلبر زیبا سوره می سن ؟

أهو قره شینگ قیلدی مینی واله وحیران

شفقت قلیب ای کوزلری شهلا سوره می سن

دیوانه بولیب تاغ و بیابانگه چیقیب من

درمان یولیدین ای بت رعنا سوره می سن

«محوی» سینی دیب کیچتی بو عالم بری سیدین

بیر گوشهء چشمینگ بیله جانا سوره می سن ؟

سید سلیمان اوغلی سید عبدالغفور
مفتون قیصاری
شمسی هجری (۱۳۲۴) ییلده توغیلگن

مفتون قیصاری شمسی هجری ۱۳۲۴ ییلده قیصار اولوسواللیگی نینگ « سر آسیاب » قیشلاغیده توغیلیب، باشلنغیچ تعلیماتنی اوز قیشلاغیده گی مکتبه اورگندی. کیین حربیه مکتبیگه شامل بولدی و بیر خیل صحی قیین چیلکلر سببلی، اوقیشنی دوام ایتدیره آلمه ی، میمنه ده گی ابو عبید جوزجانی لیسه سیده اوقیشگه کیردی، سونگره معلم صفتیده ایش باشلب، حاضرایسه نادم قیصاری نامیده گی لیسه ده اوشبو ایشنی دوام ایتدیریب کیلماقده.

مفتون اوقووچیلیک دوریدن باشلب شعر وادیات بیلن قیزیقیب، دری واوزیک تیل لریده ایجاد ایتیپ، اونینگ اثرلریده سیوگی موضوعلریدن آرتیق تعلیمی - اجتماعی قیرره لری هم دقتگه سزاوار. اونینگ دری واوزیکچه شعر لریدن حاضرگچه مستقل بیر توپلم چاپ ایتیلمه کن.

هجران قیغوسی

سورمه نیرنگ اثر بو صورت بنیاد د ن
امتحان منظور ایمیش بو خلقت وایجاد د ن
شعلهء حسرت سپندی قان توشیردی کونگلیمه
دود چیقار هر دم دماغ عالم فر یا د د ن
بیخبر بولمه که رمز بو نفس موهوم ایرو ر
جان بیره رهم مفت ایمس، شیرین اوچون فرهاد دن
اول ستملر کیم سینینگ ایلکینگدن ییتتی کونگلیمه
غیر خجلت نی تورور میندن آلورگا داد د ن
صید عشق اولغان کیشینی قوتقزیش امکانی یوق
د ا مگاه الفت وهم شوق اول صیاد دن
گلشن ناز ایچره دلبر جلوه قیلسه قامتین
باج آلور سرو رسا وعرعر وشمشاد د ن
یار وصلین ایستاسانگ « مفتون » تحمل ایله گیل
هرگز ایتمه شکوه لر سین، طالع ناشاد دن

ترک دنیا چیلیک

مرد حق بین هیچ قچان اوپلاونی باطل قیلما دی
یاد حقدین اوزینی بیر لحظه غافل قیلما دی
چون تیریکیلیک رمزیدور زهد و عبادت هم عمل
عقلمی بار هرگز هوای قصر و منزل قیلما دی
سیر معنای حقیقت ایسته گن صاحب کمال
عمری نینگ قدرین بیلیم، بیهوده زایل قیلما دی
ترک دنیا ایله گن عارف فنا فی الله کیشی
زیر پا ایلب هوس، شوق گل و مل قیلما دی
حلقهء ذکرین قوریب مسجدگه هر ذاکر دیگن
مطرب و میخانه ساری گه تمایل قیلما دی
توغری یولنی ایزله بان مفتون سین هوشیار بول
نیگه کیم هر تیلبه قیلگن ایشنی عاقل قیلما دی

شيخ نور خان اوغلي شيخ محمد سليمان مهجور « ميچن خيل »
۱۲۲۷ قمری هجري ييلده توغیلگن - وفاتي؟

آته سي شيخ نورخان باباسي شيخ نامدار ميچن خيل
قمری ۱۲۲۷ نچي ييلده « ديره اسماعيل خان » (حاضرگي
بلوچستان - پاکستان) نینگ « موسي زايي » قيشلاغيده
توغیلیب، کيين اوشه زمان هندوستان شبه قاره سيگه باريب
زمانوي علم وفلرنی اويبرده گي مدرسه لردن کسب ايتدي.
او، افغانستان ايرکين ليگيني، مستملکه چي فرنگي لردن
قيتريب آليش يولیده، باشقه ملي کوره شچن لريلن بيرگه
قيزيق کوره شدي. سونگره کوپ مدت تجارت ايشلري بيلن
شغله نيب، ماوراً النهر گه باريب، خوقند ده استقامت قيله
باشلب، اوشه يبرده اويله نيب عايله قوردي. اوشه زمانده گي
تورکستان ايجاد کارلري، مهجور افغان نینگ قانداش
وتيلداش قوشني صفتیده اعزازلب، اوز ادبي حلقه لريگه
قوشيب، اونینگ فارسچه - عربچه واوزيکچه يازگن شعر
لريدن استقبال ايتگنلر. « تجلي دهلوي » ناملي بير شاعر « يار
کينت » ده تاخته ب « آيينه مهر » عنواني ۸۷ بيتدن عبارت
رودکي سمرقندي قصیده سي بيلن وزنداش بولگن، عربچه
بير قصیده يازيب، مهجور گه بغيشله گنليگي، شاعر نینگ
قوليازمه ديوانیده موجود.

مهجور، تورکستان حوزه سيده گي تانيقلي ايجاد کار لردن
بولگن مقيمي، فرقت، صلاح الدين مخدوم، صاحبي

مرغيناني، قاري يوسف منتظر اندجاني، مولوي محمد يولداس،
سليمانقل راجي اندخويي وباشقه لر بيلن فكر الماشتيريب،
يقينده توريب ايجاد ايتيب، اولر تمانيدن اعزاز لنگن.
شونينگديک مهجور افغان اوز يورتداشي، محيي خوقندي
(اصلده قندهاروهراتليک) بيلن اوز انه يورتيدن، غربتده يشه
ب، بيرگه ليکده يازگن غزل لري قوييده ذکر ايتيله دي.

« مهجورميچن خيل » و « محيي قندهاري » نينگ قوشمه غزل لري:

مسكنيم ني قيلدي روشن، راحت جان عارضينگ
گل موييا گلزار دور يا که گلستان، عارضينگ
ايلادي بزميني روشن، اي پريلر سرور ي
پرتو انوار يدين چون ماه تابان عارضينگ
حلقه- حلقه کاکل وزلفينگني سالگيل بوينومه
ايلامس جا، تا ميني طبعيم پريشان عارضينگ
گاه غمگين ايلاي گاي آ هو کوزينگ اندیشه سي
گاه طبعيميني آچيب ايتماسمو خندان عارضينگ؟
سينگه لازم دورر غلام اولسه جميع خوبلار
ني اوچون حيرته قويگاي، ايلني سرسان عارضينگ
کورسه لار آيدين يوزينگني بزم ارا خلق جهان
قول لاريني تيشلا شيب ايتماسمو حيران عارضينگ؟
کيمده دور طاقت سينينگ هجرينگ گه اي آرام جان
«محيي» و «مهجور» دين سين ائتمه پنهان عارضينگ

صوفي حضرتقل چرمگر اوغلي

ملا محمد قلي مسكين

(۱۲۲۸-۱۳۱۸)

مسكين تخلصي بيلن اوزبيک تيلیده ايجاد ايتگن ملا محمد قلي مسكين شمسي هجري ۱۲۲۸ ييل ميمنه شهريگه قره شلي « چرمگر خانه » گذريده دنياده كيليب، اوقيش ويازش قابليتي ني كسب ايتگندن سونگ، زمانوي تعليماتني اوي مكتبي وخصوصي مدرسه لرده اورگه نه باشله دي. سونگره امامت بيلن شغلله نيب، عمر ي نينگ سونگي پيتلريگچه اوشبو شغلني دوام ايتتيردي.

او، اوز انه تيل وادبياتي ني سيويب قالب، ملي تينگسيز ليك سياستي ني عملگه آشيريپ، اوشبو تيل وادبياتده تعليم آليشني رسماً قدغن ايتگن مسلط توزومگه باقمسدن، اوشبو تيلده ايجاد ايتيشني اوزيگه اساسي بورچ ديب بيلدي.

اوتانيقلي شاعر وبيليمدان سيد فاضل غمگين بيلن قلين دوست بوليشيدن آرتيق، او بيلن يقين ايجادي - ادبي علاقه ده بوليپ قالدي . مسكين وغمگين سوزلريني تخلص صفتيده ايشگه ايش لري، انه شو سوزيميزگه بير پارلاق حجت.

مسكين نينگ اولكه مطبوعاتيده تانيق سيز قاليش ليگي نينگ اساسي سببي، او متصوف عارف شاعر بولگنيدن علاوه، فقط گينه اوزبيک تيلیده اثر يره تگني و شونينگديک اونينگ اثر لر ي سونگي پيت لرده تاپيلگني دير.

مسکين اثر لريني بير قسمي ۱۳۶۹ نچي ييل آقيميده تا پيليپ، کيبن شاعر نينگ او ز قلميده يازيلگن بير اوزبيکچه قوليازمه ديواني ۱۳۸۳ نچي ييلده تاپيلدي. بو ايککله اثر تقريباً (۳۰۰۰) بيت ني اوز ايچيگه آلدی و مؤلف آلدیده سقله نيب كيلماقده. مسکين نقشبنديه طريقتيگه پيرو بوليپ اورته ياشلريده (مير سيد جان آغا) آتلي پير نينگ خدمتيگه ييل باغلب، مريدليک قيلگن. او ۱۳۱۸ نچي ييل (۹۱) ياشده ميمنه ده وفات ايتگن. اوندن هيچ بير فرزند قالمه گن.

(غمگین) گه (مسکین) ني جوابي:

اي کوزيم نينگ روشني سيز، يار جانانيم عليک
بول غريب جان وتني سيز، يار جانانيم عليک
علم يوليغه غني سيز، يار جانانيم عليک
ايلا منگ نسيان ميني سيز، يار جانانيم عليک
کوپ خطا لار ميندين اوتتي، يار جانانيم عليک
***

بيخبر قالدیم که سيزدين، اي غريبلار رهبري
اعتقادیم کوپ ايروور کيم اوليا لار سروري
مدرسه ايچره ايروور سيز، خواجه لار سر دفترتي
کاشکي اورسه ميني ديو وپريلار لشکري
اولسام ايردي آلدینگيز غه، يار جانانيم عليک
***

مين اوشلدم بولسام ايردي آلدینگيز غه اي رفيق
خدمتينگيز قيلسام ايردي، آلدینگيز غه اي رفيق
کيچه - کوندوز ياتسام ايردي، آلدینگيز غه اي رفيق
دردينگيز ني آلسام ايردي، آلدینگيز غه اي رفيق
قيلماس ايرديم مو فدا جانيمني، جانانيم عليک؟
***

دوست من ديب بولمه ديم بيریولي کونگول خواهينگيز
سيز اولوغ سيز، هيچ قيتماس بولغريبدین، رايينگيز
جاروب ايتسام لحيه بيرلان ياته - تورگان جايينگيز
استخوانيمني ياقيبان، طبخ قيلسام چايينگيز

اویسانگیز لازم کوزیمنی، یار جانانیم علیک

***

کوپ گنه میندین اوتیب دور، ایرفیک مهر بان
مین اوزیم عامی ایرور من، سیز ایرور سیز نکته دان
چون قبول بولغای دعانگیز، بارگاه مستعان
مین غریبني یاد ایلانگ کیلسه خاطر ناگهان
یاپینگیز عیبمنی سیز، ای یار جانانیم علیک

***

کیچه- کوندوز تیرمولیب دور، یولینگیز غه کوز لاریم
کوپ غنیمت کون ایکان، بیرگا یوروگان روز لاریم
سیز توزاتینگ بیهوده ایتگان خطالی، سوز لاریم
سیز دعا ایلانگ آقار سین، قاره بولغان یوز لاریم
هدیه قیلدیم یولینگیز غه، جان- جانانیم علیک

***

ایلانگیز بخشش گناهیمنی ایا شور یده حال
اوز پناه عصمتی غه اسراسین و اجب تعال
بی ادبلیغ ایلادیم مین، سیز غه قیلدیم قیل وقال
ایلادی ایتیب یوبارگان شعرینگیز، عقلمنی لال
بیلما دیم ایتگان سوزیمنی، یار جانانیم علیک

خدايقل بخشي اوغلي ملا محمد مقيم مقيمي اندخويي
(۱۲۵۴-۱۳۳۰) شمسي هجري

مقیمی اندخويي تخلصي بیلن شهرت قازانگن ملا محمد مقيم شمسي هجري ۱۲۵۴ بیلده اندخوي اولسوالیگیگه قره شلي « شکار خانه » گذریده توغیلیب، کیین اوز تعلیما تینی بخارا مدرسه لریده بیتیریب، او بیرده گی عالم لر محضریدن علم اورگندی. او، ۱۳۰۴ نچی بیلدن باشلب ۱۳۱۵ نچی بیلگچه، اندخویگه قره شلي تورلي رسمي مکتبلرده، اوقیتووچی صفتیده ایش باشلب، کیین عمر ي نینگ آخر یگچه بابا ولي مدرسه سیده، مدرس صفتیده ایش آلیب باردی.

اونینگ بیر شعري دیوانی، شاگرد لریدن بیري بولگن، رحمتلي یزدانقل یمینی تمانیدن نشرگه تیارلنگن ایدی. مقیمی شعریتدن علاوه خوشنویسلیک مهارتیگه ایگه بولیب، نیچه بیر شاعرلر دیوانی و تورلي کتاب و رساله لرنی، اوز ي نینگ نستعلیق خطي بیلن یازگن. فلکدن شکوه وشکایت، قرربلیک وقشاقلیک مشقتلری، همده هجوي مضمونلر اونینگ ایجادیده مهم اورین آگن. مقیمی ۱۳۳۰ نچی بیل اندخویده عالم دن کوز یومدی .

گور عذابي

دوستيم عرض ايلاسام بولخسته کوپ رنجور دور
قوت واحساس برهم بولدي، درديم زور دور
چارشنبه کوني بولديم مين بو غمگه مبتلا
بولگانيم تا بومحل کيم، طرفه عيشيم کور دور
طاقتيم طاق اولدي، حد دين آشتي درد ومحتتيم
هيچ بيلمام لذت خوراک، آغزيم شور دور
ايلايور من شونچه هم بولسه ملاقاتينگ هوس
نيلايين يوقتور علاجيم، حاليميز مذکور دور؟
ليک بير- ايکي کيليب، سيزدين نشاني تاپماديم
مطلب بيچاره حالا سربسر مستور دور
بيلماديم يا طالعيم شوم، ياولور وقتيم ياووق
ياکه اولگان من، بو ايش گويا عذاب گور دور
تابحالي سورگان ايرماس حاليم اول منکر نکير
بول «مقيمي» غه تल्पف کوپ، ولي مهجور دور

رسول قُلي برلات اوغلي، عبدالروؤف نغيرفاريابي
(شمسي هجري ۱۳۰۵-۱۳۷۱)

رسول قُلي برلات اوغلي، عبدالروؤف نغيرفاريابي
شمسي هجري ۱۳۰۵ ييل فارياب ولايتيگه قره
شلي «اونچه ارلات» قيشلاغيده معرفت پروربيرعايله
ده توغيلدي.

او، باشلنغيج تعليماتني اوز قيشلاغيده گي مکتبه
ايب، اورته تعليماتني ابويعيد جوزجاني لسه سيده
بيتيردي. کيين عدليه وزارتني تشکيلاتيده رسمي
ايش باشلب، فارياب، جوزجان، بلخ وتالقان ولايتي
محکمه لريده ديواني ايش قيلدي. او ۱۳۵۵ ييلدره
رسمي ايشدن بوشه دي. نغير فاريابي ۱۳۳۵
ييلدرن دارالوکاله توزدي. ۱۳۵۷ نچي ييل اولکه ده
کمونيسيک کودتا يوزبيرگندن کيين، مسلط
سياسي توزوم بيلن قرشي چيقيب مجاهدلر صفيده
قوشيلدي. جهاد دوريده او، اوزهمقطارلري بيلن
بيرگه ليکده دولت حاکميتي چيگره سيدن اوزاق
قالگن قشاق اهالي فرزندلريگه بيليم وسواد اورگه
تيب، جهادي مکتبلر قوردي.

او، بدرغه ليک دوريده، افغانستان کوزاي ولايتلري
نينگ اسلامي اوبوشمه سي ناميدن پاکستانيده ؛
امير عيشير نوایي نينگ « محاکمة اللغتين » اثريني

چاپ قیلدي . نفیر فاریابی ۱۳۳۵ ییلردن باشلب
ادبی ایجادیات بیلن شغلله نیب، ایلک باراونینگ
اثرلری (ع.ارلات) و (اونلی) امضا سی بیلن اوشه
وقته گی فاریاب هفته لیگی آرقه لی چیقہ باشله
دی.

او، اوزبیک تیلی دن آشیق فارس- دري تیلیده هم
ایجاد ایتیپ ، پشتو و تورکی تیلینی هم بیلر ایدی.
نفیر فاریابی تاریخ نویسیک، لغت شناسلیک ،
تذکره نویسیک، معمایچیش ، اسلامی فقه ده
قابلیتلی بولیب ، اوشبو توغریده بعضی بیر اثرلر
یازیب قالدیرگن. او، ۱۳۷۱ ییلی ، سنبله آیی نینگ
۱۷ سیده فاریابگه قره شلی «تة بلوچ دشتی» ده
اوزیولداسی ، رحمتلی استاد عبدالقدوس بیلن
اولدیریلدی.

نفیر فاریابی نینگ اثرلری قوییده گیچه :

۱- اوزبیکچه شعری دیوان ۲- تاریخ میمنه و فاریاب.
۳- تاریخ ارلاتها. ۴- پشتو تیلیده گی اوزبیک
اصطلاحلر. ۵- رساله سخنوران میمنه ۶- تلخیص
تاریخ تورکستان (تألیف شیرمحمد افغان).

ایسلمته : نفیر حقیده به تفصیل معلومات مؤلف نینگ
۱۳۸۳ ییلده باسیلیب چیققن « یادنامه نفیر فاریابی»
اثریده بیریلگن.

هجر دردي

آه ايرور هجر وغمينگدين کوزلريم نمناک راک
تانگ ايماس اولسه يوراکيم غنچه ینگليغ چاک راک
کيرپيکينگ تيري يوره ک بغريميني پاره ايلانگان
ناسور اولماي زخمينه قوي مرهمي چالاک راک
صف توتيب دور قصد ايلاب قتليمه قاش وکوزينگ
غارت ايلار کونگل ايچره هر بيری بيباک راک
تيري عشقينگ تيشدي کوکسيميني نوایي ایتگودیک:
« کورمادوک زخمي که تيککان ساري بولغاي چاک راک»
وه نفرينگ اورته بان کوپ اونگه بيداد ايله بان
گرچه يوقدور عشقينگ گه بيرکيمسه اوندن پاک راک

فلک بیدادي

فلک بیداد ایله آغان، قولیمدن اختیاریمینی
کیمه آیتای، کیمه سوزلای؟، بوینگلیغ اضطراریمینی
قوتولمق ایسته دی کونگلیم مینی، دام حوادث دن
قانی بیر همدمی آیتسام، کونگولده نرسه باریمینی
پریشان مضمونیم دور شاهد حالیم، بیلینگ جانلر!
که قیغولر زبون آیتگن، مینی جسم نزاریمینی
بغیر قانی کیلور کوزدن، بسی یاش اورنیغه هر دم
یوره ک قانی ایله یازدیم، کورینگ بول یادگاریمینی
نفیر ایله چیکیب اونلر حزین، اوتتی بوتون عمریم
کیچیر بویله مینی حالیم، سوره مانگ روزگاریمینی

ملانورالدين كوكب اوغلي

سيف الدين نوري

(۱۳۲۹) ييلده توغيلگن

نوري تخلصي بيلن فارس - دري و تورک - اوزبيک تيل لريده
ايجاد ايتيب كيلگن سيف الدين، ۱۳۲۹ نچي ييل سرپل
شهرينگه قره شلي (ابوالفتح گذري) ده فضيلتلي بير عايله ده
توغيليب، باشلنغيچ واورته تعليماتني اويبرده گي قاضي منهاج
سراج جوزجاني اورته مکتبيده اورگه نيب، سونگره کابلده گي
معلم تربيه لش مؤسسسه سيگه، يوقاري بيليم آيش اوچون
شامل بوليب ۱۳۴۹ نچي ييل اويبرني بيتيردي. سيف الدين
نوري انه شو ييل لردن باشلب، حاضرگچه تورلي رسمي اداره
لرده ايش قيليپ كيلماقده.

او، ييگيت ليک چاغيدن باشلب شعر وادبيات بيلن قيزيقيب،
اوز انه تيلي بولگن اوزبيک تيلده ايجاد قيليپ كيلماقده،
اونينگ شعري ايجادياتي يولدوز، جوزجانان، بيدار، و کابلده
گي باشقه رسمي نشريه لرده، ترقه ليب كيلگن. نوري اثرلري
حاضرگچه مستقل توپلم شکلده نشر ايتيلگن ايمس.

نوبهار ایامی

نوبهار اولدی غم ورنج و مشقت قالمه دی
شادمانلیک فرصتی کیلدی، مذلت قالمه دی
رنگ برنگ گلر اچیلدی، چقنه شیب صحرا لره
بیزلره راحت نصیب اولدی، شکایت قالمه دی
اوز ایشیگه هر کیشی مشغول شور و شوق بیله
اولدی بیکار لیک اثر سیز، هم عطالت قالمه دی
انقلاب ایتدی عدالت نی وطن ده رویکار
شول سبب دن، پاره خور لیک هم خیانت قالمه دی
وحدت وهمبسته لیک کویی نی، کوپلر دل قوشتی
خلقیمیز نینگ اره سیده چونکه فرقت قالمه دی
بختیار اولدیک بیتیب سر منزل مقصود گه
بولدی یارقین کلبه میزده هیچ ظلمت قالمه دی
ایمدی انسان ایسته گی تا پگه ی تحقق اولکه ده
چونکه بیداد وستم دن هیچ علامت قالمه دی
دوستلیکدن ایندی هر آن سوزله سک هر آن، بجا
اورنه دی مهر و وفا، دلده عداوت قالمه دی
آغه بارگه ی سن سعادت، بختیارلیک لر تمان
افتخار ایتگیل دیاریم، سینده نکبت قالمه دی

ایشچی و دهقان ایشانچ بیرله ایشینگیز نی قیلینگ
ایندی استعمار ایتوو چیلر گه فرصت قالمه دی
هرکیشی ایش قیلسه، زحمت چیکسه، بولگه ی احترام
مفتخوار بیکاره انسانلر گه، حرمت قالمه دی
آفرین، یوز آفرین بابر گه کیم ایتگن ایدی:
« شکرالله عیش یوزلانندی ومحت قالمه دی»

حاجي مراد وکیل اوغلي، غلام سخي وکیلزاده يورتداس

اندخويي

شمسي هجري (۱۳۳۸) نچي ييلده توغیلگن

وکیلزاده يورتداس اندخويي تخلصي بيلن شهرت تاپگن غلام سخي ۱۳۳۸ نچي ييل اندخوي اولوسوالليگي گه قره شلي «کلال خانه کاسه گر» گذريده توغیلیب، باشلنغيچ اورته وليسه دوره سيني اويبرده گي ابومسلم لیسه سيده بيتيريب، يوقاري تعليمات آلیش نيتيده کابل دارالفنوني نینگ، تیل وادبيات فاکولته سيگه اوقووگه کيريب، ۱۳۶۵ نچي ييل اويبرني توگندي.

انه شوييللردن باشلب رسميات بيلن شغلله نيب، طالبلر دهشت ووحشت حاکميتي پيتيده پاکستانگه مهاجر بولدي. حاضر ايسه وطنگه قيتيب رسمي ايش قیلیب کیلماقده. وکیلزاده ۱۳۶۲ نچي يیلدن ايجادياتگه باشلب، اونینگ اثرلري استاد محمد امين متين واستادسيد محمد عالم لیب نظري آستیده رونق تاپيب، يولدوز جريده سي صحيفه لري أرقه لي چاپ بولگن.

او، شاعرليکدن تشقري، ادبي تیکشیريش وتحقيق، شوکبي ايريم ادبي بخشلرده قلم تيبيره تيب، اوز أنه تیلیده اثر يره تيب کیلگن استعدادلي شاعر ويازوجي دير. وکيلي اثرلريدن ۱۳۸۰ يیلده « يوره ک نغمه سي » ناملي بير شعري توپلمي پاکستانده باسیلیب چيگن .

آنه توپراغيم

وطن اي آنه توپراغيم، سيني مين ياد ايتيب ييغله ي
وفاسي يوق جهاندن دل بيله فرياد ايتيب، ييغله ي
نيچه اي اوتدي سيندن ايريليب، غربتده ياتميش من
بو محزون حالتيم بيرله، كيمي ناشاد ايتيب، ييغله ي؟
بو كون هر بيرگه بارسم، كيمني كورسم زار دستينگدن
فلك سيندن شكاييت كيمگه مين بنياد ايتيب ييغله ي؟
كونگول بوستاني غم توفاني بيرله اويله سولدي كيم
كوزي مدن سيل اشكيم آقيزيب، بيداد ايتيب ييغله ي
بوكون اشفته دور حاليم، كيشي سورميد وراحواليم
قرا دور بخت واقباليم، جهان ناشاد ايتيب ييغله ي
وطنده هر قيين كون ني عمرگه بيز حساب ايتديك
«وكيلي» ديك قرا كونلرني مين هم ياد ايتيب ييغله ي

غم تونوي

آتشين لعلې بيلن هر لحظه جانان اولديره ر
ايمه سم مين اونگه طاقت، داغ هجران اولديره ر
ايچماديم مين بادهء گلرنگ لعليني کوريب
ني عجب ايمدي ميني لعل سخندان اولديره ر
بير طرفدن ايسته مک اول يارمهرين سوزايله
بير طرفدن بول گداني، آه وافغان اولديره ر
جانيمه نيش اجل ازا ر بيرمسدن ——— ورون
بي اجل بير کون ميني اول چشم فتان اولديره ر
ايل ارا افسرده ليکدن، کونگليمه بيتمسدي غم
واي بول کيم کوكسيم ايچره، درد پنهان اولديره ر
يا عدم دشتيده کورگه يسيز، محبت درديدن
يا ميني غم کوييده، زلف پريشان اولديره ر
حاجتي يوق ناز ايله اولديرسه مينديک خسته ني
گوشهء چشمي بيلن ايما ده، آسان اولديره ر
عشق اهلي دهر ارا دورلر صداقت مظهر ي
بيلسنگيز عاشق ني سيز، دنيا ده يلغان اولديره ر

عبدالاحد اولوسي قيزي فوزيه يلدا
شمسي هجري (۱۳۳۵) ييلده توغيلگن

فوزيه يلدا ۱۳۳۵ نچي ييل ميمنه شهري نينگ « عربخانه »
گذريده توغيليب، باشلنغيج، اورته و ليسه دوره سيني ستاره
ليسسه سیده بيتيردي. سونگ يوقاري بيليم آيش نيتيده بلخ ده
گي معلم تربيه لش عالي مؤسسسه گه شامل بولدي، اويبرني
توگتگندن سونگ رسمي ايش باشلب اوقيتووچي ومامورليک
لوازم لريده ايش قيليب، ۱۳۷۴ نچي ييلدن باشلب حاضر
گچه مهاجرته يسه ب كيلماقده. يلدا ۱۳۵۶ نچي ييلدن
باشلب، شعر وادبيات بيلن قيزيقيب، دري واوزبيک تيللريده
ايجاد ايتگن. اونينگ اثرلري فارياب ويولدوز جريده لري آرقه
لي نشر ايتيلگن. اونينگ شعر
لريده غنايي وميهني مضمونلر خاص اورين ايگلله يدي.

وطن عشقي

وطن عشقینګ وجاهتلیک، بو طبعیم ارمغاني دور
بوموزون سوزلریم، کونګول سوزي نینگ ترجماني دور
یشه ب آغه سعادت، دوستلیک، الفت بیاني دور
ظفر ساریګه یوزلنسیګ، قیز یل یوزلیک نشاني دور
توانا بولدي مهرینګدن، ظفر ایله عیاني دور
***

چمنلرده یوریب محزون دلیمني شادمان قیلسم
ایکیب دوستلیک نهالین بو وطني گلستان قیلسم
یوقاتیب یاوني اولکم دن، تلاش بی امان قیلسم
کوره ش ایلب وطني یاولرین بیخانمان قیلسم
تلاش ایلب بو عزم جاودان، فخریم جهانی دور
***

بوتون زحمت بیلن آباد قیلسم مین دیاریمني
چیکیب زحمت همیشه یخشی ایتسم روزگاریمني
قیزیل گلر بیله، گلپوش ایتسم کوهساریمني
چیچکلر بیرله قیلسم، رشک جنت مرغزار یمني
کوره ش یور تیم سینینګ عشقینک، یوره کده جاودانیدور
***

نشان قهرمان آلگه ي، كوره ش ميدانيدن باتور
جلال آلگه ي شهامتلي، شهيدلر قانيدن باتور
قوياش تينچيلىك ساچگه ي، شعاع هر يانيدن باتور
تيريكليک فخرين حاصل ايله گه ي، اوزشانيدن باتور
وطن «يلدا» تنيم نينگ قوتي روح ورواني د و ر

فايده لنيلگن اثر لږ :

- ۱ - ديوان ابن يمين (شبرغاني) ناشر - تاج محل کمپني - بازار قصه خواني پشاور - پاکستان - به اهتمام مولانا جوهری .
- ۲ - بير سيقيم توپراق - تاشقین بهايي شعر لږ توپلمي - مشهد - ايران - ۱۳۷۷ .
- ۳ - رنگين کمان شعر (جلد اول) مؤلفين : محمد اسلم گداز - حامد فاريابي - رحيم ابراهيم - محمد کاظم اميني - تاشقین بهايي و عبدالمحمد شايق وصال . چاپ مطبعه دولتي فارياب - ۱۳۶۹ .
- ۴ - رنگين کمان شعر (جلد دوم) تأليف الحاج محمد کاظم اميني - چاپ مطبعه فرهاد - مزار شريف - بلخ - سال ۱۳۸۴ .
- ۵ - قيغو لريم - تويغو لريم - سيد محمد عالم لبيب - باختر مدنيت ويايينچيليك اويوشمه سي نشري - مزار شريف - بلخ - ۱۳۸۴ ييل .
- ۶ - بابرگه ارمغان - شعر لږ توپلمي - توپلاوچي ومهتتم - شفيقه يارقين - افغانستان بيليم لږ اکاديمسي نشري - ۱۳۶۲ - ميزان آيي .
- ۷ - نور شناور - گزیده اشعار حامد فاريابي - انتشارات رياست اطلاعات وکلطور فارياب - چاپ مطبعه دولتي فارياب - ۱۳۷۴ .

- ۸ - صور قلم - (گزينه يي از اشعار حامد فاريابي) -
 بکوشش رحيم ابراهيم - انتشارات دانش - پشاور - پاکستان
 - بهار ۱۳۸۰.
- ۹ - اولوغ ظفر - سيلنگن شعرلر - اشرف عظيمي -
 افغانستان يازوچيلر اويوشمه سي نشرياتي - ۱۳۶۲ ييل.
- ۱۰ - ينگي اچيلگن گلر - سيلنگن شعرلر - دوکتور عبدالسلام
 آثم - افغانستان يازوچيلر اويوشمه سي
 نشرياتيدين ۱۳۵۸ شمسي هجري ييل.
- ۱۱ - سينينگ شأ نينگه اولکه م - چيت ايلرده گي وطنداش لر
 بيلن مدني علاقه قوريش جمعيتي (وطن جمعيتي) -
 تاشکينت - ۱۹۸۱ ميلادي ييل.
- ۱۲ - يولدوز جريده سي کلکسيوني - محمد امين اوچقون
 مديرليگيده ۱۳۵۷-۱۳۵۸ ييللر.
- ۱۳ - بير سيقيم توپراق - تاشقين بهايي شعرلري - مشهد -
 ايران - ۱۳۷۷ ييل.
- ۱۴ - وطن ني ايسلب - محمد کاظم اميني (اوزبيک - تورکمن
 شاعرلر نينگ مها جرته يره تگن شعرلري) - پشاور -
 پاکستان - ۱۳۷۷ ييل.
- ۱۵ - ياغدو مجله سي - امير عيشير نوايي فرهنگي انجمني
 نينگ نشريه سي ۱۳۷۵ ييل - ۵-۶ نچي سان - رحيم ابراهيم
 مقاله سي.
- ۱۶ - ملا محمد قلبي مسکين - ديواني نينگ قوليازمه نسخه
 سي.

۱۷- ټينگري پيردي عبرتي - (سلطان ابراهيم ادهم منظوم)
اثرې نينگ قوليازمه نسخه سي يوزيدن کوچيږيب آينگن
نسخه اساسيده .

۱۸- چوت خليفه (شاه ويسې) قوليازمه نسخه لري .

۱۹- شعراي بلخ ياشعر فارسي در ام البلاد- تأليف
ابولسفارعلي محمد البلخي- شرح حال (۱۲۱) تن از شعراي
ادوار گذشته بلخ باستان- پشاور- پاکستان.

۲۰- ديوان شيخ مولانا سيد نعمت الله محوي - به تصحيح
مير ضياء الدين واثقي - هرات ۱۳۷۹ ميل.

۲۱- يادداشتهاي شخصي مرحوم نفيار يابې. (قلمي)

۲۲- آته لر سوزي عقل نينگ کوزي - توپلاوچي صالح محمد
حساس- اوزبېک خلق اغزه گي ايجاديدن توپلنگن اته لر
سوزي- فرهاد کمپيوټري باسمه خانه سي- مزار شريف -
۱۳۸۴ ميل.

۲۴- مؤلف نينگ شخصي ياد داشت لري.

۲۵- فارياب جريده سي کلکسيون لري- ۷۴-۷۳-۱۳۷۲ ميللر.

۲۶- يولدوز مجله سي- ۷۳-۷۴-۱۳۷۵ نچي ميللر- نورالله
آلتاي مديرليگيده- مزار شريف- گسستنر باسيمي.

۲۷ - آمو دريا - سيد عبدالحكيم شرعي جوزجاني-
شعرلر توپلمي- کابل. ۱۳۶۸